William Shakespeare

III. RICHARD

Berna Moran

William Shakespeare III. RICHARD

ADAM

William Shakespeare

●

III. Richard

ADAM YAYINLARI
©
Anadolu Yayıncılık A.Ş.

Bu çeviri için metin olarak, *Shakespeare, The Tragedy of King Richard the Third, Edited by A. Hamilton Thompson Methuen, London, 1932 (Arden edition)* kullanılmıştır.

Bu çeviri daha önce Milli Eğitim Bakanlığı yayınları arasında yayımlanmıştır.

Adam Yayınları'nda Birinci Basım: Ekim 1992

Kapak Düzeni: Birsen Delemen Güven

92.34.Y.0016.448
ISBN 975-418-191-8

YAZIŞMA ADRESİ ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ UÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 276 23 30(8hat)TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada tr

William Shakespeare

●

III. Richard

Çeviren: Berna Moran

ADAM

ÖNSÖZ

Shakespeare'in diğer bazı oyunları gibi *III. Richard*'ın da yazıldığı yıl kesinlikle bilinemiyor. Gerçi eser ilk kez 1597'de basılmıştı[1] ama yazılışının, basıldığı tarihten birkaç yıl önce olduğuna kuşku yok. Shakespeare üzerinde yetkiyle konuşabilen bilginlerin yaptıkları incelemeler sonucunda genel olarak kabul ettikleri tarih 1592-1593'tür.

Konusunu İngiltere tarihinden alan oyunlardan biridir *III. Richard*. Üç kısımlık *VI. Henry* bundan önce ; *II. Richard, King John, IV. Henry* ve *V. Henry* ise bundan sonradır. Ama *III. Richard, VI. Henry*'nin bir devamı olduğundan onunla birlikte ele alınmalıdır ki doğru dürüst anlaşılabilsin. Zira bu iki oyunun konusu on beşinci yüzyılda İngiltere'de York ve Lancaster soyları arasında taht için yapılan ve tarihte *"Güller Savaşı"* (Wares of the Roses) diye anılan savaşlardır. *III. Richard*'da geçenlerin anlam kazanabilmesi için bu olayların bilinmesi gerekir ; hiç değilse ana hatları ile.

York ile Lancaster arasındaki taht kavgaları VI. Henry zamanında çıkmıştı ortaya. Lancaster soyundan olan Henry, iyi huylu, merhametli, ama zayıf bir kraldı. York dükü Richard (Sonraki III. Richard'ın babası) 1455'te tahtta hak iddia ederek İngiltere soyluları arasındaki iç savaşı açıkça başlatmış oldu. Gerçi VI. Henry savaşçı bir adam değildi, ama karısı Margaret

(1) Bunu izleyen beş *quarto* baskısı daha yapılmış ve 1623'de *folio* basıldıktan sonra da iki *quarto* baskısı daha çıkmıştı. F ile Q baskıları arasında önemli ayrılıklar olması uzun tartışmalara yol açmıştır. Hangi metin daha eskidir acaba? F mu Q'nun düzeltilmiş, genişletilmiş şeklidir, yoksa Q mu F'nun düzeltilmiş, kısaltılmış şeklidir? Şayet birbirleri ile ilgileri olmaksızın başka bir asıldan alınmışlarsa, bugün hangisini esas kabul etmek gerekir? Burada, bu sorulara verilen cevaplar üzerinde durmayı gerekli görmüyoruz.

mücadeleye girişti ve Wakefield meydan savaşında (1460) Richard da öldü, oğullarından Rutland da. Fakat Richard'ın ölümünden on yıl sonra en büyük oğlu Edward, kardeşleri Clarence ve Richard'ın yardımı ile Lancaster'leri Tewkesbury'de yenerek (1471) İngiltere tahtına oturdu. Londra Kalesi'ne hapsedilen VI. Henry ise orada öldürüldü; söylentiye göre Gloucester Dükü Richard tarafından.

Buraya kadar anlattıklarımız *VI. Henry*'nin üçüncü kısmında yer alır. *III. Richard* oyununda, kardeşi Edward'dan sonra kral olmayı aklına koyan Gloucester Dükü Richard'ın, türlü hile ve cinayetlere başvurarak tahtı ele geçirişi, ve sonunda Lancaster'lerden Richmond'a karşı savaşırken ölüşü, VII. Henry adıyla tahta geçen Richmond'un da York ve Lancaster soylarını birleştirerek iç savaşlara son verişi anlatılır.

Shakespeare'in bu tarihsel olayları işlerken kaynak olarak Holinshed'in *Chronicles of England*'ını kullandığını biliyoruz. Holinshed'in bu vekayinamesine, Halle'in daha önce yazılmış bir vekayinamesi ve Sir Thomas More'un *History of Richard III* eseri hemen kelimesi kelimesine girmişti. Bundan ötürü Holinshed'e başvururken özellikle Sir Thomas More'un tarihinden çok yararlanmıştır Shakespeare.[1]

III. Richard oyununda yazar tarihten aldığı bu konuyu işliyor ama, oyuna bir birlik kazandırmak ve Richard'ın kişiliğini belirtmek amacıyla tarihteki olaylar çok daha kısa bir zamana sıkıştırılmış, birçokları atlandığı gibi, olaylar da uydurulmuştur.

OYUNUN YAPISI:

Bunu incelemek için Shakespeare'in oyununu kurarken hangi geleneksel ilkelere dayandığını bilmemiz gerek. Öyle sanıyoruz ki bunları üç ana ilke etrafında toplarsak yapıtın nasıl kurulduğunu ortaya koyabiliriz.

(1) Shakespeare'in İngiltere tarihi ile ilgili oyunları ve kaynakları konusunda daha geniş bilgi için başvurulabilecek Türkçe kitap Mina Urgan'ın Shakespeare eseridir: Cilt I, 11-15 bölümler.

Birinci ilke *nemesis*[1] (yani kader ya da Tanrının, yapılan bir kötülüğün öcünü alması)dır. Gerek Yunan'da ve gerekse Seneca'da önemli yer tutan *nemesis*, Seneca'nın kuvvetle etkisinde kalmış olan on altıncı yüzyıl İngiliz tragedyalarında (ve özellikle başlangıçta) ana ilkedir diyebiliriz. Moulton'un da gösterdiği gibi *III. Richard*'da *nemesis* olayları birbirini kovalar.[2] Daha birinci perdede Clarence'in ölümü, daha önce yaptığı yalan yere yemin, ihanet gibi günahların cezası olarak sunulur seyirciye. Clarence'in öldürtülmesi için emir vermiş olan VI. Edward, hasta halinde kardeşinin ölüm haberini alınca vicdan azabı duyarak sahneden üzüntüyle ayrılır ve az sonra öğreniriz ki ölmüştür. Kraliçe ve akrabaları da fesat karıştırmış, başkalarına kötülük etmişlerdir. Kral ölünce bu kez onlar başlarlar suçlarının cezasını görmeye. Beri yandan Pomfret'de öldürülenler için bayram eden Hastings, bu sevinci içinde bilmeden kendi ölümüne gitmektedir. Bu *nemesis* örnekleri York soyunun kişileri arasında oyun sırasınca yer alır. Ama daha geniş bir planda, öbürlerini kapsayan bir *nemesis* ilkesi daha işlenmektedir oyunda : York ile Lancaster soyları arasındaki Güller Savaşıdır bu. Özellikle Margaret'in oyundaki rolü bu *nemesis*'leri daha geriye bağlamak ve oyunda felakete uğrayanların Lancaster'lere yaptıklarını ödemekte olduklarını anlatmaktadır. Çünkü gerek kendi kocası VI. Henry ve gerekse oğlu Edward, York soyu tarafından öldürülmüştür. Ama bu kadarla bitmiyor iş. Margaret'in başına gelenler de kendisinin, York soyundan Richard ve oğlu Rutland'a karşı işlediği suçların sonucudur. Bunu da Gloucester Dükü Richard'ın ağzından dinliyoruz :

Babamın yiğit alnına kâğıttan bir taç oturtup,
Alaylarınla hüngür hüngür ağlatmıştın onu.
Sonra da gözlerini silsin diye,
Sevimli Rutland'ın kanına batırılmış,
Bir paçavra vermiştin eline.

(1) Yunan mitolojisinde kötülüğün cezasını veren Tanrıça.
(2) R.G. Moulton, *Shakespeare as a Dramatic Artist*, ss. 110-120.

O gün babamın tâ yürekten,
Sana okuduğu lanetler başına yağdı işte.
Kanlı işlerinden dolayı belanı veren,
Tanrıdır biz değiliz.

(I. iii. 174-181)

Böylece olaylar dizisini birbirine bağlayan bir *nemesis* doktrini oyunun kuruluşunda önemli rol oynuyor.

Oyunun yapısı sorunu üzerinde ortaya koymamız gereken ikinci esas, yine çağın tragedyalarında ortak olan bir plandır diyebiliriz. Bunu anlamak için Elizabeth çağı dünya görüşünü hatırlamamız gerek. Başlangıcı Platon ve Aristoteles'e kadar giden ve ortaçağlar boyunca en ufak ayrıntılarına kadar işlenerek Rönesans'a geçen bu dünya ya da evren görüşünün anahatlarını şöyle çizebiliriz. On altıncı yüzyıl adamları evreni bir tek kozmik düzen halinde düşünüyorlardı. Her şeyden önce kendini bir sıralama, derecelenme şeklinde gösteriyordu bu düzen. Tanrı evreni yaratırken, en basitten en mükemmele doğru, mümkün her türlü yaratığı meydana getirmiş, bunları sıraya göre yerleştirerek aralarında bir ahenk sağlamak suretiyle bir düzen kurmuştu. Bitkiler ve hayvanlar arasında olduğu gibi insanlar arasında da bir derecelenme vardı. Tanrının istediği bir sınıflama bu düzen için gerekli oluyordu böylece. İnsanlar sınıflara ayrılmışlardı ve hepsinin üstüne de kral oturtulmuştu. Evrendeki bu düzenin sağladığı ahenk Adem'le Havva'nın ilk günahından sonra bozulmuştu gerçi, ama mevcut ahengi olsun elden geldiği kadar koruyabilmek için bu kademeler düzenini çok iyi gözetmek şarttı. Yoksa ahenk bozulur, kargaşalık geçerdi onun yerine. *Troilos ve Kressida* oyununda bu inancı uzun uzun açıklar Shakespeare :

ODYSSEUS :

Gökler, yıldızlar ve bu dünya, büyük bir düzen içinde,
Başa, sıraya, mevkie, yola, yordama, ölçülere, mevsimlere,

Şekillere, görevlere, geleneklere saygı gösterirler.
İşte onun için güneş, hepsinin ortasında,
Bütün ihtişamıyla tahtına oturmuştur.
Onun şifalı gözü, uğursuz yıldızların
Zararını önler ve bir kralın fermanı gibi,
Hiç şaşmadan iyiye de kötüye de ulaşır.
Ama yıldızlar, başıboş bir kargaşalığa düştü mü,
.....
Vebalar, belalar, kavgalar başlar :
Başa saygı kalmazsa, topluluklar,
Mekteplerde sınıflar, şehirlerde loncalar,
Ayrı kıyılar arasında rahatça alışveriş ;
Bütün evlat hakları,
Yaş, taht, taç, nam, nişan hakları,
Bütün bunlar nasıl yerli yerinde durur artık?
Saygı sıra gözetme, tellerin düzenini boz,
O zaman seyreyle gümbürtüyü.[1]

İşte Elizabeth çağı tragedyaları bir bakıma bu düzenin bozulması ilkesine dayanır. Yani yerleşmiş düzen bozulur oyunda, bunu izleyen kargaşalık ve çatışma önümüze serilir ve sonunda bozucu kuvvet veya kuvvetlerin ortadan kaldırılması ile düzen ve ahenk yeniden sağlanır.[2] Elizabeth dönemi tragedyalarının birçoğunda, geniş çizgileriyle bu planı bulmak mümkün.

III. Richard oyununda durum aynı. IV. Edward tahta geçmiş, Lancaster soyu ile olan çarpışmalar bitmiş, barış yerleşmiştir. Daha oyunun açılışında, Richard'ın sözleri, bu barış ve ahengi anlattığı gibi, bunun kendisi tarafından nasıl altüst edileceğini de açıklar. Dediğini yapar da Richard ; ele geçirdiği taht, toplumdaki düzenin ve ahengin pahasına geçmiştir ele. Sonunda Richmond'un geri gelip Richard'ı ortadan kaldırması ile düzen yeniden sağlanır.

(1) Perde I. Sahne III. Çeviren : S. Eyuboğlu ve Mina Irgat. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1956. İngiliz Klasikleri : 65.

(2) T. Spencer, *Shakespeare and the Nature of Man*, 73. s.

Görülüyor ki yerleşmiş düzeni bozan kötü bir kuvvetle karşılaşıyoruz oyunda. Bu da bizi ele almamız gereken üçüncü ilkeye getiriyor : Machiavelli'ci tip.

Elizabeth tiyatrosunda karşımıza sık sık çıkan bu tip, *III. Richard*'ın kuruluşunda rol oynayan üçüncü bir öğedir. Oyunun ilgimizi çeken en önemli yanı da Richard'ın kişiliği olduğu için, bu kişilikte ağır basan Machiavelli'ci tarafın iyice incelenmesi gerekir.

Bilindiği gibi Machiavelli on altıncı yüzyılın başlarında, politik felsefe alanındaki görüşleri ile çağdaşlarını dehşete düşürmüş, o zamana kadar hiçbir düşünürün savunmadığı bir politik tutumu salık verdiği için hem nefret uyandırmıştı hem de ilgi. Gerçi yalan, hile hatta cinayet, prenslerin ve kralların sık sık başvurdukları yollardı ; ne var ki, bunları hiç kimse doğru yol ilan etmiş değildi. Hıristiyan düşünürlerine göre, iyi hükümdarın iyi ahlaklı bir adam olması gerekirken, Machiavelli politik alanda başarı sağlamanın yolu olarak bireysel ahlak kurallarını çiğnemeyi şart koşuyordu adeta. Hükümdar gerekirse yalan da söyler, ikiyüzlülük de yapar, adam da öldürtür ; yeter ki yaptıkları devletin yararı düşünülerek yapılmış olsun. Ama Machiavelli genellikle yanlış anlaşılmış ve insanın kendi çıkarı için her türlü ahlaksızlığı salık verdiği sanılmıştı.

İngiltere'de tiyatro yazarları Machiavelli'yi ona hücum edenlerin kitaplarından tanımışlardı ; kitapları İngilizceye çevrilmiş değildi daha. Machiavelli dendi miydi, insan kılığında şeytan geliyordu akla. İşte Machiavelli'nin izinden giden, bilinçli olarak her kötülüğü yapan, dinsiz, kurnaz, hain bir adam tipi, İngiliz tiyatro yazarları arasında gözde bir tip oldu. On altıncı ve on yedinci yüzyıl oyunlarında pek çok örneklerine rastlarız. Bu rağbet sebepsiz değildi elbet.

Bir kere Elizabeth çağı tiyatrosu Seneca'nın çok etkisi altında kalmış bir tiyatrodur ve bundan ötürü seyirciyi dehşet içinde bırakacak kanlı cinayetler, öc almalar önemli yer tutar bu oyunlarda. Bu gibi olaylar, Seneca'da sahnede oynanmaz, anlatılırdı. Ama İngiliz yazarları bunları seyircinin önüne dökmek ve

uyandırdığı helecanı bol bol sömürmek yolunu tuttular. Seyirci böyle şeylerden hoşlandığına ve bunu aradığına göre, bu gibi kanlı olaylar için Machiavelli'ciden daha elverişli kim olabilirdi? Böyle, cinayetleri büyük bir lezzetle işleyecek bir iblis, yazarın elinde oldukça, tüyler ürpertici sahneleri sağlamakta ne güçlük kalıyordu ki? Zira cinayetler için doğru dürüst bir neden bile bulmak gerekmiyordu, çünkü Machiavelli'yi örnek almış adamın bu işi sırf zevk için yapacağını da kabul ediyordu halk. Demek oluyor ki Machiavelli'ci tipin hainlikleri, soğukkanlı, planlı cinayetleri bu cins sahnelere olan düşkünlüğü karşılamak için kullanılıyordu.

Ama Machiavelli'ci karakterin yazara sağladığı yarar bundan ibaret değildi; başka yerlerde de işe yarıyordu: özellikle yerleşmiş bir düzeni bozucu kuvvet olarak. Biraz yukarda, Elizabeth çağındaki dünya görüşünü açıklarken, tragedyalarda düzenin bozulması esasının hemen hemen genelleşmiş bir kural haline geldiğini söylemiştik. Toplumun düzenini bozacak kötü bir kuvvete mi ihtiyaç var, Machiavelli'ci tip bu iş için biçilmiş kaftan.

Öyle sanıyorum ki saydığımız bu nedenler, Machiavelli okulundan yetişmiş hainlerin Elizabeth çağı tiyatrosunda neden gözde kişiler olduğunu açıklamaya yeter. Ancak şunu da hatırda tutmalıyız ki, her hain ve kötü adam Machiavelli'ci tip değildir. Bu tipin bazı özellikleri vardır: a. Dinsizdir ama gerekirse dindar görünür. Dini alet olarak kullanır. b. Kâh aslan, kâh tilki kılığına girer, yani bazen kurnazlıkla, bazen de kuvvet ve zor kullanarak görür işini. c. Kuvvetin hak olduğuna inanır. d. Yalana, ikiyüzlülüğe bel bağlar. e. Sevilmektense korkulan bir adam olmayı tercih eder. f. Öldürmek için en çok kullandığı yol zehirlemedir. İşte Machiavelli'ci hain bu kurallara göre hareket eder, zehirli ağını hesaplı bir şekilde kurbanlarının etrafında kurar. İlk önce başarılar sağlar; kâh tilki gibi kurnazlıkla, kâh aslan gibi aniden atlayıp parçalayarak amacıyla kendi arasında engel saydığı kişileri ortadan kaldırır teker teker. Kaldırır ama bir zaman gelir ki düşüş başlar. Ölüme kadar giden bir düşüştür bu.

Şimdi yakından bakalım Richard'a. *VI. Henri*'nin üçüncü kısmında (IV. ii. 188-194) Richard bize kendi kişiliği hakkında açık bilgi verir ; en büyük isteği tahta geçmektir ve başvurmayacağı çare yoktur bunun için. Yalan, hile ve cinayet hususunda Machiavelli'yi okutacak kadar usta olmakla övünür. *III. Richard* oyununda bunları yapar gerçekten de. Başlangıçta kurnaz mı kurnazdır ; tıpkı bir tilki gibi. Kimseye en ufak bir sevgisi olmayan bu adam, çeşitli sevgi gösterileri ile aldatır etrafını. Kardeşi krala bağlı görünür, öbür kardeşi Clarence'in en büyük dostudur güya ; kendi çıkarı için evlenmek istediği Anne'ın karşısında yanıp tutuşan bir âşık rolü oynar. Kraliçe Elizabeth ve akrabasına dostluk yemini eder ve bütün bunları yaparken bir yandan da çevirdiği dolaplar ve attığı iftiralarla amacına biraz daha yaklaşır her gün.[1] Ama kral öldükten sonra Richard'ın hareket tarzı da değişir ; tilkilik dönemi bitmiş, aslanlık dönemi başlamıştır artık. Korkunç saldırılarla, taht ile kendisi arasında engel saydıklarını bir bir ortadan kaldırır. Rivers, Vaughan, Grey, Hastings neye uğradıklarını anlamadan öbür dünyaya yollanırlar. Richard, türlü oyunlar oynayarak, çok dindar bir adam maskesi altında ele geçirir tahtı. Durumunu sağlamlaştırmak için kralın çocuklarını, yani tahtın gerçek vârisleri olan kendi yeğenlerini Kale'de öldürtür. Bu sahne oyunda bir dönüm noktasıdır (IV. iii.), çünkü bundan sonra talih döner ve Richard düşe kalka felaketine gider. Gerçi bu gerileme sırasında yine talih arada bir güler gibi olur ama parlayan bu ümit ışıklarının ömrü uzun olmaz. Dördüncü perdenin dördüncü sahnesinde bu ışıklar yanıp yanıp söner. En son olarak Bosworth'da Richard'ın yüzünü güldürecek bir haber gelir : düşman ordusu kendisininkinin üçte biri kadardır. Böylece savaş başlamak üzereyken Richard'ın maneviyatı kuvvetlidir ; ne ki o esnada bir haberci Lord Stanley'in kendisini terkettiğini bildirir. Çarpışma başlar ve Richard'ın son bir doğruluşunu daha görürüz. Richmond diye beş kişiyi haklamıştır alanda, ama nafile, bütün gay-

(1) Bak. A.W. Armstrong, "The Influence of Seneca and Machiavelli on the Elizabethan Tyrant" *Review of English Studies* (1948) ss. 28-29

retine ve yiğitçe dövüşmesine rağmen sonunda savaş alanında teslim eder canını. Richard'ın oyunda bu yükselişi ve düşüşü söylediğimiz gibi geleneksel bir yoldur ve oyunun kuruluşunda rol oynayan ilkelerden üçüncüsüdür.

III. Richard oyununun yapısını incelerken üç yönden bakmak gerektiğini söylemiştik. Bir bakıma oyun bir sürü *nemesis* olaylarının birbirini kovalamasıdır. Bir bakıma da politik bir toplum düzeninin bozulması, bunun sonucu ortaya çıkan kargaşalıklar ve başka bir düzene geçiştir. Yine başka bir açıdan bakarsak, Richard'ın Machiavelli'ci tipin kurallarına göre başarıya ulaşması ve sonra kazandıklarını kaybederek ölüme gidişidir. Shakespeare, çağındaki bu üç konvansiyonu bir arada yoğurarak kuruyor oyununu. Ama hareket kaynağı daima Richard'dır ve onun etrafında döner olaylar.

KİŞİLER:

Richard, Machiavelli'ci tipin bir örneği olmakla beraber, Shakespeare'in elinde kendine özgü bazı nitelikler kazanan, karmaşık bir kişiliği olan ilginç bir adamdır. Unutmamalıyız ki Richard kambur ve sakattır da. Su katılmamış kötülüğünü sakatlığına mı bağlamak lazım acaba? Bir aşağılık duygusunun sonucu mu bu? Richard'ı böyle bir formüle uydurarak açıklamak yanlış olur. Çok basitleştirilmiş bir Richard çıkartırız ortaya. Çünkü Richard'ın kendi kendisi ile alay eden bir tarafı, sakatlığının adeta tadını çıkartır gibi bir hali vardır. Sanki sakatlığına rağmen başarıya ulaşmak, diğer insanlara üstünlüğünü kanıtlamak imkânını sağlamakta ve böylece kamburu ve topallığı sayesinde, bir yönde olsun gururu okşanmaktadır. Kocasını ve kayınpederini öldürdüğü zavallı Lady Anne'ı daha cenaze merasiminde durdurup ilanı aşk ederek şaşırtıp evlenmeye razı ettikten sonra duyduğu sevinç ve gurur, bir kadını elde etmiş olan erkeğin gururu değil ama sakatlığına ve çarpıklığına rağmen bu işi becerebilmiş olmanın verdiği gururdur. Richard, aleyhindeki bütün koşullara meydan okumanın ve bunları yenmenin sevinci içinde sanki. Bundan ötürü Richard'ı, kalıplaşmış

bir Machiavelli'ci tipin çok büyütülmüş bir örneği olarak alamayız ele. Onda daha ince yönler, ilk bakışta göze çarpmayan karmaşık bir ruh hali vardır.

Yapıt tek kahraman üzerine döndüğü için, Buckingham, Hastings, Elizabeth gibi ikinci derece önemli kişiler çok canlı sayılmazlar. Daha çok Richard'ın renklerini koyulaştırmaya yarar bunlar. Yardakçısı Buckingham birçok bakımdan Richard'a benzer. Kendi çıkarı için dolaplar çevirmeye, düşman saydıklarını ortadan kaldırmaya hazırdır o da. Ama tilkilikte Richard ile aşık atacak denli kurnaz değildir. Hastings ise zavallı denecek-bir durumdadır. Richard'ın karakterini anlamak şöyle dursun, inanır ve güvenir ona. Buckingham, başına neler gelebileceğini kestirebilecek kadar açıkgöz olduğu için tehlikeyi sezince kaçar, fakat Hastings son dakikaya kadar Richard'ın sevgisinden emin, böbürlenir durur. Margaret, eleştiricilerin çoğuna göre en iyi çizilmiş kişilerden biridir, ve somutlaşmış *nemesis*'dir. Sürgünde olması gerekirken doğaüstü bir varlık gibi saraya gelir, herkesi lanetler. Bir bakıma da *III. Richard* ve *VI. Henry* oyunları arasında bağlantılar kurmaktır görevi. Elizabeth'e gelince, uğradığı felaketlere rağmen bu kadına sürekli bir yakınlık duymak zor. Bir sürü entrika çevirmiş bir kadın olması bir yana, oğullarını öldürmüş olan Richard'a kızını vermeye razı olacak kadar ileri götürüyor bencilliğini. Gerçi Richard'a verdiği sözü sonra bozup, kızını Richmond ile evlendiriyor ama ilk verdiği sözün Richard'ı aldatmak için bir oyun olarak yorumlanabileceğini sanmıyoruz. Lady Anne ilk perdede gösterdiği inanılmaz zaafa rağmen oyunda yakınlık duyabileceğimiz yegâne kadındır. Ötekiler gibi kendi yararını düşünerek başkalarını ezip geçmek istemez, kimseye kötülük etmek gelmez içinden. Sadece Richard'ın aşk yalanlarına inanacak kadar saflık gösterir ; hem de en olmayacak bir zamanda. Sonradan gözleri açılır ve pişman olur ama iş işten geçmiştir artık. IV. Edward silik bir kişi. Shakespeare de onun üzerinde hiç durmamış. Richmond ise bir bakıma önemli, çünkü barışı ve düzeni temsil etmektedir. Ne var ki, bunu yaparken bir kukla kadar cansız ve sönüktür.

III. Richard Shakespeare'in olgunluk döneminde yazdığı tragedyalar yanında hafif kalır. Ancak bu oyunu, *Hamlet*, *Macbeth*, *Lear* gibi yapıtlarla karşılaştırmak ne dereceye kadar yerinde olur? Dover Wilson'un dediği gibi *III. Richard* başka bir türe girer, tarihsel bir melodramdır ve kendi türünde en iyisidir.[1] Bununla beraber kimi sahneler fazla uzun, yer yer mekaniktir diyebiliriz. Yine de İngiltere'de her zaman çok tutulan bir oyun olmuş ve Richard'ın ilginç kişiliğinden ötürü büyük oyuncuların ilgisini çekmiş ve Shakespeare'in çağdaşı Burbage'den çağdaşımız Laurence Olivier'ye kadar ünlü İngiliz oyuncuları bu rolde denemişlerdir kendilerini. Türkiye'de ise bugüne (1992) kadar sahneye konmuş değildir.

(1) Richard III. (Cambridge 1954) XI s.

ÜÇÜNCÜ RICHARD

KİŞİLER

KRAL IV. EDWARD
EDWARD, Wales prensi, sonradan Kral V. Edward
RICHARD, York Dükü.
} Kralın oğulları.
GEORGE, Clarence Dükü.
RICHARD, Gloucester dükü, sonradan Kral III. Richard
} Kralın kardeşleri.
Clarence'in genç bir oğlu.
HENRY, Richmond Kontu, sonradan Kral VII. Henry
KARDİNAL BOURCHIER, Canterbury Başpiskoposu.
THOMAS ROTHERHAM, York Başpiskoposu.
JOHN MORTON, Ely Piskoposu.
BUCKINGHAM DÜKÜ.
NORFOLK DÜKÜ.
SURREY KONTU, Norfolk Dükünün oğlu.
KONT RIVERS, Elizabeth'in kardeşi.
MARKİ DORSET ve LORD GREY, Elizabeth'in oğulları.
OXFORD KONTU.
LORD HASTINGS.
LORD STANLEY veya DERBY KONTU.
LORD LOVEL.
SIR THOMAS VAUGHAN.
SIR RICHARD RATCLIFF.
SIR WILLIAM CATESBY.
SIR JAMES TYRREL.
SIR JAMES BLOUNT.
SIR WALTER HERBERT.
SIR ROBERT BRAKENBURY. Londra Kalesi'nin subayı.
CRISTOPHER URSWICK, bir rahip.
Başka bir rahip.
TRESSEL ve BERKELEY, Lady Anne'ın hizmetinde iki adam.
LONDRA BELEDİYE BAŞKANI.
Wiltshire *Sheriff*'i.

KİŞİLER

ELIZABETH, Kral IV. Edward'ın karısı.
MARGARET, Kral VI. Henry'nin dul karısı.
YORK DÜŞESİ, Kral IV. Edward'ın, Kral III. Richard'ın ve Clarence'in anneleri
LADY ANNE, VI. Henry'nin oğlu Wales Prensi Edward'dan dul kaldıktan sonra Gloucester Dükü Richard ile evlenir.
Clarence'in genç bir kızı.
Richard tarafından öldürülenlerin hayaletleri ; Lordlar ve başka adamlar ; Bir Haberci Uşak ; Mahkeme Kâtibi ; Yurttaşlar, Katiller, Haberciler, Askerler, vb.

SAHNE : İngiltere.

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ SAHNE

(Londra. Bir sokak.)

(Gloucester Dükü Richard, yalnız olarak girer.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Mutsuzluğumuzun kışı, York'un bu güneşiyle[1]
Parlak bir yaza çevrildi şimdi.[2]
Soyumuzun[3] üstüne çöken bütün bulutlar
Denizin dibine gömüldü.
Bugün zafer çelenkleri sarmış alnımızı ;
Örselenmiş silahlarımız duvarları süslüyor ;
Savaş toplantılarımız cümbüşlere,
Korkunç adımlarımız yumuşak rakslara döndü.

Çatık yüzlü savaş çatmaz oldu kaşlarını ;
Zırhlı atlara binip
Yüreksiz düşmanların içine korku salacağı yerde,
Şehvetli sazlara kaptırmış kendini,
Dönüp zıplıyor bir kadının yatak odasında.
Ama oynaşacak, ya da
Aynalar karşısında kırıtacak biçim var mı bende?
Salına kırıta giden bir yosmanın önünden
Cakayla geçecek hal var mı bende?
Kahpe felek kancıklık etmiş :

(1) IV. Edward'ın arması güneşti. Bundan başka, İngilizce'de "güneş" anlamına gelen "sun" ile, "erkek evlat", "oğul" anlamına gelen "son" kelimelerinin okunuşu aynı olduğu için Türkçe'ye çevrilemeyen bir kelime oyunu da var burada : IV. Edward, York'un oğlu idi.

(2) Yani Tewksbury muharebesinden ve VI. Henry'nin öldürülmesinden sonra.

(3) İngilizce "house" kelimesi hem "ev" hem de "soy, hanedan" anlamlarına gelmektedir. Shakespeare iki anlamı birden kullanıyor.

Ancak yarım yamalak yapılıp,
Vaktinden önce yollanmışım bu dünyaya.
Vücut desen çarpık, kusurlu, eksik.
Öylesine biçimsiz, öylesine başkayım ki herkesten,
Yanından topallayarak geçtiğim köpekler havlıyor bana.
Flütlerin çalındığı bu uyuşuk barış zamanında
Eğlendirecek ne var beni?
Güneşte gölgemi seyredip çarpıklığımı
Kurmaktan başka.
Tatlı laflar edilen bu günleri
Hoş geçirtecek bir sevgiliden yoksunum madem
Ben de bu günlerin boş zevklerine tükürüp
Düzenler kurar, kötülüğü uğraş seçerim.
Kardeşim Clarence ile kral
Nefretle biribirine düşsün diye,
Uydurma kehanetler, iftiralar, düşler düzüp
Tehlikeli planlar hazırladım.
Benim yalancı ve kalleş olduğum kadar
Dürüst ve doğru çıkarsa Kral Edward,
Clarence hapsi boylar bugün.
Çünkü bir kehanet yaydım ortaya,
Adı "G" ile başlayan biri sözde
Edward'ın çocuklarını öldürecekmiş.
Düşünceler, saklanın ruhumun derinliklerine, işte Clarence geliyor.

(Clarence muhafaza altında ve Brakenbury girerler.)

Gününüz aydın olsun kardeşim.
Bu silahlı muhafız ne demek oluyor yanınızda?

CLARENCE :

Kral güvenliğini düşündükleri için
Kale'ye[1] böyle yollanmamı uygun gördüler.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Sebep?

(1) *The Tower of London.* Meşhur Londra Kalesi, hem hapishane, hem de zaman zaman kralların ikametgâhı olarak kullanılırdı.

CLARENCE :
İlk adımın George olması.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ama bu sizin suçunuz değil lordum,
Vaftiz babanızı hapsetmeliydi öyleyse.
Belki de efendimizin sizi Kale'de
Yeniden vaftiz ettirmek gibi bir niyeti vardır.
Fakat ne oluyor anlayabilir miyim Clarence?
CLARENCE :
Ben öğrendiğim zaman Richard ; inan olsun ki
Ben de bilmiyorum daha ; ama işittiğime göre,
Kral kehanetlere, rüyalara kapılmış,
"G"yi söküp atıyor alfabeden,
Ve diyor ki, evlatlarının verasetine
"G" engel olacakmış ; bir sihirbaz bildirmiş kendisine.
Bu adamı da ben sanıyor,
Çünkü ismimin baş harfine uyuyor "G".
Anladığıma göre bunlar ve bu çeşit saçmalıklar
Yüzünden beni hapsettiriyor kral.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Erkeklere kadınlar hükmederse böyle olur işte.
Sizi Kale'ye yollayan kral değil,
Karısı Lady Grey'dir Clarence.
Krala bu işi yaptıracak kadar
Avucunun içine almış onu.
Bugün serbest bırakılan Lord Hastings'i de
Hapse attıran o ve pek şerefli kardeşi
Anthony Woodville değil miydi?
Güvende değiliz Clarence, güvende değiliz.
CLARENCE :
Sarınım kraliçenin yakınlarından
Ve kralla Madam Shore[1] arasında mekik dokuyan
Gece bekçilerinden başka güvende olan yok.

(1) Jane Shore, bir kuyumcunun karısı ve IV. Edward'ın metresi idi. Kralın üzerinde nüfuzu olduğu söylenir.

Duydun mu Lord Hastings
Salıverilmesi için nasıl yalvarmış o kadına?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Ve yalvarıp yakarması sultanına,
Serbestliği sağladı mabeyn lorduna.
Sana ne söyleyeceğim bak
Kralın gözünden düşmek istemiyorsak
Bu kadının adamları olmalı ve hizmetinde çalışmalıyız.
Kardeşimiz onu ve yıpranmış kıskanç dulu[1]
Soylu kadınlar yaptı yapalı
Pek sıkı fıkı oldular ikisi.

BRAKENBURY :

Efendilerim bağışlasınlar beni,
Sayın kralımız kesin emir verdiler,
Mevkii ne olursa olsun kimse
Özel görüşmeyecek kardeşiyle.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Peki ; hem söylediklerimize
Siz de katılabilirsiniz Brakenbury.
Konuştuğumuz şeyler ihanet değildir dostum.
Kralın akıllı ve iyi, soylu kraliçenin
Yaşlıca ve güzel olduğunu, kıskanç olmadığını söylüyoruz.
Diyoruz ki Shore'un karısının
Hoş ayakları, kiraz gibi dudağı,
Güzel gözleri, çok tatlı bir dili var.
Kraliçenin akrabası da kibar sınıfa sokuldular.
Siz ne dersiniz inkâr edebilir misiniz bunları?

BRAKENBURY :

Lordum, benim bu işle alakam yök.

(1) Elizabeth'in soylu bir aileden olduğu biliniyor. Hem o sırada yaşlı olmasına imkân yoktu. IV. Edward öldüğünde, Elizabeth otuz yedi yaşındaydı. Richard'ın bu şekilde konuşması kötü niyetinden ileri geliyor.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Madam Shore'la olan işlerinde ahlakın[1] yok ha!
Aklında olsun efendi onunla günah işleyenler,
Bir kişi müstesna, bu işi
En iyisi gizli ve tek başına yapmalıdır.
BRAKENBURY :
Kim müstesna Lordum?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kocası elbet ; ele mi vereceksin beni kerata?
BRAKENBURY :
Efendimin affını dilerim, hem artık
Soylu dükle konuşmanıza son veriniz.
CLARENCE :
Emirlerini biliyoruz Brakenbury, boyun eğeceğiz.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Eğmek zorundayız, kraliçenin köleleriyiz çünkü.
Hoşça kalın kardeşim, krala giderim
Ve ne yapmamı isterseniz yaparım.
Hatta karısına kızkardeş demek bile olsa.
Ama kardeşlik arasında bu yüz kızartıcı işler,
Sandığınızdan çok üzüyor beni.
CLARENCE :
Biliyorum ne benim hoşuma gidiyor ne sizin.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Neyse hapsiniz uzun sürmeyecek.
Ya sizi çıkartırım, ya da ben yatarım yerinize.
Sabırlı olun şimdilik.

(1) Shakespeare, okunuşları aynı olan "nought" ve "naught" kelimelerinden yararlanarak bir kelime oyunu yapıyor. Brakenbury'nin kullandığı "nought", "hiç" anlamında ; "Benim bu işle hiçim var" yani "alakam yok" diyor. Richard kelimeyi öbür, yani "kötü", "günah" anlamında alıyor. Çeviride de böyle bir oyuna başvurmak mecburiyeti var, yoksa tamamıyla manasız oluyor konuşma. Bu sebeple ben de, kelime oyununu, "alakasızım" ve "ahlaksızım" kelimelerinin okunuşundaki benzerlikten yararlanarak bir dereceye kadar sağlamaya çalıştım.

CLARENCE :
İster istemez. Hoşça kalın.
(Clarence, Brakenbury ve Muhafız çıkarlar.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Git bir daha dönmeyeceğin yoldan yürü
Saf, dürüst Clarence! Öyle seviyorum ki seni,
Ruhunu kısa zamanda cennete yollayacağım.
Cennet bizden hediye kabul ederse eğer.
Kim o gelen? Yeni salıverilen Hastings mi?
(Lord Hastings girer.)
LORD HASTINGS :
Gününüz aydın olsun sayın Lord Gloucester.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Sizin de sayın mabeyn lordu,
Hoş geldiniz açık havaya.
Hapse nasıl dayandınız?
LORD HASTINGS :
Gerektiği gibi sabırla efendim.
Ama bir gün gelecek
Teşekkürlerimi sunacağım sebep olanlara.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Tabii, tabii, Clarence de öyle.
Size yaptıklarını ona da yaptılar.
LORD HASTINGS :
Çaylaklar ve şahinler serbestçe avlanırken,
Kartalın kafese konması yazık doğrusu.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ortalıktan ne haber?
LORD HASTINGS :
Onları bırakın en kötü haber şu :
Kral hasta, zayıf, kederli,
Doktorlar hiç beğenmiyor durumunu.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Saint Paul hakkı için gerçekten kötü bu haber.
Ah, uzun zaman yıpratıcı bir hayat yaşadı,

Bu yolda çok harâbetti kendini.
Düşündükçe üzülüyor insan.
Yatakta mı yoksa?

LORD HASTINGS :

Evet, evet yatıyor.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Siz önden gidin, ben gelirim sonra.

(Hastings çıkar.)

İnşallah yaşamaz. Fakat George cenneti
Boylayıncaya kadar da ölmemeli.
Şimdi yanına gider, Clarence'e olan nefretini
Körüklemek için sağlam yalanlar düzerim.
Maksadıma erişirsem eğer
Bir gün bile yaşayamaz Clarence.
Bu iş de bitince Tanrı, Kral Edward'ı
Rahmetine kavuştursun ve didişip
Uğraşmak için bana bıraksın dünyayı.
Önce Warwick'in küçük kızıyla evlenirim.
Kocasını, babasını[1] öldürmüşsem ne çıkar bundan?
Zararını gidermek için en iyi yol,
Yosmanın kocası ve babası olmaktır.
Doğrusu sadece aşk değil gözettiğim ;
Çok gizli bir gayem var ki, buna ulaşmak için
Evlenmem gerekiyor bu kadınla.
Ama ben atımdan önce koşuyorum pazara.
Clarence hâlâ nefes alıyor, Edward hayatta ;
Onlar ortadan kalktıktan sonra ancak
Saymalıyım kazançlarımı.

(Çıkar.)

(1) Babasından maksat Warwick olamaz, çünkü Gloucester, Warwick'in öldüğü muharebede ön saftaki savaşçılara kumanda ediyordu. Warwick'in ölümü ile ilgisi bundan ibaret. Öte yandan, Anne'in kayınbabası VI. Henry'yi öldürdüğü söylenir. "Baba" sözü ile burada belki de VI. Henry kastedilmektedir.

İKİNCİ SAHNE

(Londra, başka bir sokak.)

(VI. Henry'nin cenazesi, mızraklı beylerin korumasında, ve Lady Anne yas tutarak girerler.)

LADY ANNE :

Bırakın, şerefli yükünüzü koyun yere,
Şeref kefenle örtülebilirse eğer –
Ben de erdemli Lancaster'in vakitsiz ölümüne
Acı göz yaşları dökeyim.
Kutsal bir kralın buz gibi zavallı vücudu!
Lancaster soyunun solgun külleri!
Sen Krallık kanının, kansız kalıntısı!
Oğlun Edward'm karısı zavallı Anne,
İniltilerini dinle diye senin ruhunu çağırıyor.
Bu yaraları açan el öldürmüştü, oğlunu da.
Bak, hayatın çıkıp gittiği şu deliklere
Faydasız melhemini akıtıyorum zavallı gözlerimin.
Bu yaraları açan ele lanet olsun!
Bunu yapabilecek kalpsizin kalbine,
Buradan bu kanı akıtanın kanına lanet olsun!
Seni öldürmekle bizi perişan eden
O alçağın başına, öylesine bir bela gelsin ki,
Yerde sürünen zehirli yaratıklara,
Kara yılanlara, zehirli kurbağalara,
Örümceklere dilediğimden daha korkunç olsun!
Bir gün çocuğu olursa,
Vakitsiz doğmuş bir canavar, bir ucûbe olsun,
İrkilsin anası garip yaratığı görünce.
Babasına çeksin kötülükte.
Bir gün evlenirse şayet, dilerim
Karısının onun ölümü ile çekeceği acı,
Genç kocamın ve sizin ölümünüzle
Çektiğim acıyı aşsın kat kat!
Haydi Chertsey'de gömülmek üzere

Saint Paul kilisesinden alınmış
Kutsal yükünüzle düzülün yola.
Ama bu yükün ağırlığından
Hâlâ yorgun olduğunuza göre,
Ben Kral Henry'nin ölüsü başında ağlarken
Siz de dinlenin biraz daha.

(Gloucester girer.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Siz tabutu taşıyanlar durun, koyun onu yere!

LADY ANNE :

Hangi sihirbaz, hayırlı işleri durdurmak
İçin bu ifriti çıkartmış ortaya?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Sersem herifler koyun yere ölüyü!
Yoksa öldürürüm itaat etmeyeni.

BERKELEY :

Lordum, geri çekilin, bırakın da tabut geçsin.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Terbiyesiz köpek, ben emredince dur!
Göğsümden yukarı tut mızrağını, pis herif,
Yoksa Saint Paul hakkı için alır ayağının altına
Küstahlığının cezasını veririm.

LADY ANNE :

Ne! Titriyor musunuz? Korkuyor musunuz hepiniz?
Sizi ayıplamıyorum, ölümlüsünüz çünkü.
Ölümlü gözler dayanamaz şeytana.
Defol korkunç cehennem elçisi!
Onun ölümlü vücuduna gücün yetiyordu,
Ama ruhuna dokunamazsın. Haydi defol!

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Güzel melek, iyilik aşkına aksi olmayın bu kadar.

LADY ANNE :

Pis şeytan, Tanrı aşkına git, uğraşma bizimle.
Mutlu dünyayı kendi cehennemin yaptın sen,
Lanetli çığlıklar, iniltilerle doldurdun.

Canavarca işlerini görmek istiyorsan,
Kasaplıklarının şu örneğini seyret.
Ah efendiler bakın, ölü Henry'nin yaraları
Pıhtılaşmış ağızlarını açıp yeniden kanıyorlar.[1]
Kızar, kızar, iğrenç sakatlıklar külçesi!
Çünkü bu kansız, soğuk ve boş damarlardan
Bu kanı akıtan senin varlığındır burada.
İnsanlığa sığmaz, tabiata aykırı davranışın,
Tabiata aykırı bu kan akışına yol açıyor.
Öc al, ey bu kanı yaratan Tanrım!
Ey bu kanı içen toprak, öc al!
Ya siz, gökler, yıldırımla vurun katili,
Ya da sen toprak, yarıl da yut onu!
Cehennemden yönetilen koluyla kıydığı
Bu kralın kanını emdiğin gibi yut hemen!

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Lady Anne, iyilik kurallarını bilmiyorsunuz hiç ;
Kötülük güzellikle, lanet hayır duasıyla karşılanır.

LADY ANNE :

Alçak sen ne Tanrı yasası biliyorsun ne insan.
En yırtıcı hayvanda bile biraz acıma vardır.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Bende hiç yok, hayvan değilim demek ki.

LADY ANNE :

Aman, iblislerin doğruyu söylemesi çok hoş.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Meleklerin bu kadar kızması daha hoş.
Ey tanrısal yetkinliğin örneği kadın,
İzin verin de, uydurulan bu cinayetlerde
Suçsuz olduğumu göstermek için konuşayım.

(1) O zamanlar ortada dolaşan bir rivayete göre, VI. Henry'nin cesedi bazı kimselerin gözü önünde kanamış. Shakespeare, dramatik gaye ile bu olayı, yine yaygın bir batıl inançla birleştiriyor. Bu inanca göre cesetler, katillerinin önünde kanarmış.

LADY ANNE :
Ey biçimsizliğin örneği insan,
İzin ver de, bilinen bu cinayetlerden ötürü
İyice lanet edeyim şu lanetli varlığına.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Güzelliği anlatılmaz kadın, daha uygun
Bir zamanda bağışlatayım kendimi.
LADY ANNE :
Kötülüğü tasavvur edilmez adam,
Bağışlanmaya değer bir şey yapamazsın,
Kendini asmaktan başka.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Böyle umutsuzluğa düşmekle
Suçlamış olurum kendimi.
LADY ANNE :
Umutsuzluğa düşüp, yerinde bir öc alırsan
Kendinden, bağışlanmış olursun ;
Sen ki haksız yere kıydın başkalarının canına.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Diyelim ki onları ben öldürmedim.
LADY ANNE :
Ya! Ölmediler demek. Fakat öldü onlar.
Cehennem kölesi, sen öldürdün onları.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kocanızı ben öldürmedim.
LADY ANNE :
Demek yaşıyor.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Hayır öldü, Edward vurdu onu.[1]
LADY ANNE :
Yalan söylüyor o pis ağzın. Kocamın
Kanına batmış, dumanlı katil hançerini,

(1) Holinshed'e göre Prens Edward'a ilk önce IV. Edward zırhlı eldiveni ile vurmuş, yanında bulunan Gloucester dükü Richard, Clarence dükü George, Thomas Grey, Marki Dorset, Lord Hastings öldürmüşlerdir.

Gözleriyle görmüş Kraliçe Margaret.
Bir kere de onun göğsüne dayamıştın
O hançeri, ama kardeşlerin seni tuttular.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Onların suçlarını, suçsuz omuzlarıma yükleyen
Margaret'in iftiracı dili kızdırmıştı beni.

LADY ANNE :

Kasaplıktan başka bir şey düşünmeyen
Kanlı kafandı seni kızdıran.
Sen öldürmedin mi bu Kralı?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Öldürdüm, kabul.

LADY ANNE :

Kabul ediyorsun demek kirpi[1] herif?
Tanrı da benim duamı kabul etsin,
Kahretsin seni. Ah, melek gibiydi, iyi yürekliydi o.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Kavuştuğu cennetin kralına daha layık öyleyse.

LADY ANNE :

Evet, senin hiç gidemeyeceğin cennette o.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Gitmesine yardım ettiğim için teşekkür etsin bana.
Dünyadan çok oraya yakışıyordu.

LADY ANNE :

Sense cehenneme yakışırsın ancak.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Bir yere daha. İzin verin söyleyeyim.

LADY ANNE :

Zindana.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Yatak odanıza.

LADY ANNE :

Huzursuzluk çöksün yattığın odaya.

(1) "Kirpi" İngilizce'de, başkalarının duygularına aldırmayanlar için kullanılan bir deyimdir.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Öyle olacak sizinle yatıncaya kadar.
LADY ANNE :
Dilerim öyle olsun.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Olacak biliyorum. Fakat ey tatlı Lady Anne,
Birbirimize laf yetiştirmeyi bırakalım da
Ciddi düşünelim biraz :
Henry ile Edward'ın vakitsiz ölümlerine
Sebep olan da suçlu değil midir öldüren kadar.
LADY ANNE :
Sebep de sendin, öldüren melun da.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Güzelliğinizdi öldürmeme sebep.
Rüyalarıma girip
Koynunuzda bir saat yaşamak uğrunda
Dünyayı öldürmeyi göze aldıran güzelliğiniz.
LADY ANNE :
Katil herif, buna inansaydım, bil ki bu tırnaklar
O güzelliği yırtar atardı yanaklarımdan.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
O güzelliğin yok olmasına dayanamazdı bu gözler,
Bunu yaptırmazdım size. Neşemi ondan
Alıyorum ben, dünyanın güneşten aldığı gibi.
Gündüzüm o benim, hayatım.
LADY ANNE :
Gündüzünü kara gece, hayatını ölüm karartsın!
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kendini lanetleme güzel kadın, sensin ikisi de.
LADY ANNE :
Keşke olsaydım, senden öc alabilmek için.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Seni sevenden öc almak! Bu çok garip bir dava.
LADY ANNE :
Kocamı öldürenden öc almak,

Haklı ve yerinde bir dava.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Seni kocandan yoksun bırakan,
Daha iyi bir kocaya kavuşturmak için yaptı bunu.

LADY ANNE :

Ondan iyisi yaşamıyor ki bu dünyada.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Seni, ondan daha çok sevebilecek
Biri yaşıyor.

LADY ANNE :

Neymiş adı?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Plantagenet.[1]

LADY ANNE :

İyi ama, bu onun adı.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

İsim aynı fakat bu daha üstün birinin.

LADY ANNE :

Neredeymiş bu adam?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Burada. *(Anne, Gloucester'e tükürür.)* Niye tükürüyorsun bana?

LADY ANNE :

Keşke öldürücü bir zehir olaydı tükürdüğüm.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Bu kadar tatlı bir yerden
Zehir akmamıştır hiçbir zaman.

LADY ANNE :

Zehir akıtan kurbağa görülmemiştir
Senden iğrenç.
Çekil karşımdan gözlerimi bozuyorsun.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Senin gözlerin güzel Lady Anne,

(1) Gerek York soyundan Richard, gerekse Anne'in kocası, Lancaster soyundan, Edward, ikisi de Plantagenet'lerdendi.

Bozdu benimkileri.

LADY ANNE :

Seni bir bakışta öldürmek için
Gözlerim basilisk[1] yılanı olsaydı keşke.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Keşke! Hiç olmazsa birden ölürdüm o zaman.
Oysa beni yaşayan bir ölümle öldürüyorlar şimdi.
O gözlerin acı yaşlar akıttı benimkilerden ;
Çocukça göz yaşlarımdan kendim utandım.
Bu gözler yaş dökmemiştir kimse için.
Rutland'ın[2] nasıl inlediğini haber alınca,
Babam York ile Edward ağladılar, ben sustum.
Yiğit baban bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra
Nasıl öldürüldüğünü anlatırken babamın,
Dinleyenlerin yanakları yağmur yemiş ağaçlara döndü ;
Bense bir damla yaş dökmeyi yediremedim
Kendime o üzgün anlarımda bile.
Bu acıların o zaman yapamadığını
Güzelliğin yaptı senin, kör edesiye ağlattı beni.
Ömrümde ne dosta yalvardım ne düşmana,
İltifatlar etmeye dilim varmadı hiçbir zaman ;
Ama şimdi gayem güzelliğin olduğu için
Mağrur yüreğim yalvarıyor, konuşmaya zorluyor dilimi.
(Anne küçümseyerek bakar.)
Dudaklarına bu küçümsemeyi öğretme,
Onlar öpülmek için yaratılmıştır ancak.
Kinci kalbin bağışlayamıyorsa,
Ucu sivri şu kılıcı al ; onu bu yalansız bağrıma sokmak,
Ve sana tapan ruhu oradan söküp atmak istiyorsan,
İşte göğsüm açık öldürücü vuruşuna.

(1) Yerleşiniş bir batıl inanca göre, gözlerindeki zehirle uzaktan öldüren bir hayvan.

(2) York dükü Richard'ın oğlu, yani Gloucester'in kardeşi. Rutland'ın Clifford tarafından öldürülüşü, Shakespeare'in *Altıncı Henry Kısım III* (Perde I., sahne iii) de yer alır.

Önünde diz çöküp diliyorum bu ölümü.
(Göğsünü açar ve Lady Anne kılıcı doğrultur.)
Hayır durma, çünkü Kral Henry'yi ben öldürdüm.
Fakat güzelliğindi beni kışkırtan;
Haydi çabuk, genç Edward'ı vuran bendim,
Ama sebep kutsal yüzündü senin.
(Lady Anne kılıcı yere bırakır.)
Ya kılıcı kaldır tekrar, ya beni.

LADY ANNE:
Kalk ikiyüzlü, ölmeni isterim
Ama celladın olmak istemem.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD:
Öyleyse emret öldüreyim kendimi.

LADY ANNE:
Etmiştim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD:
Yok, yok, o zaman öfkene kapılmıştın.
Bir daha söyle ve sevgin uğruna
Sevgilini öldürmüş bu el, bir sözünle,
Daha gerçek bir sevgili öldürsün, sevgin uğruna.
Her iki cinayete ortak olacaksın sen de.

LADY ANNE:
Kalbini okuyabilseydim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD:
Dilim onun tercümanı.

LADY ANNE:
Korkarım ikisi de yalancı.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD:
Doğru erkek görülmemiş öyleyse.

LADY ANNE:
Peki, peki, al kılıcı.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD:
Beni bağışlıyorsun demek.

LADY ANNE:
Onu sonra öğrenirsin.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Umutla mı yaşayayım?
LADY ANNE :
Sanırım bütün insanlar öyle yaşar.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Parmağına tak bu yüzüğü ne olur.
LADY ANNE :
Almak, vermek değildir.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Yüzüğüm parmağını nasıl sarıyor bak,
Göğsün de zavallı kalbimi öyle kapamış içine.
İkisini de kullan, senindir ikisi de.
Ve bir lütuf bahşederken sadık kölene,
Sonsuz mutluluk sağlamış olursun ona.
LADY ANNE :
Neymiş o?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Yapılacak hazin töreni bana bırakmanız,
Yaslı olması gereken benim aslında.
Siz hemen Crosby konağına[1] gidiniz,
Bu soylu kralı, Chertsey manastırına
Törenle gömdükten ve mezarında
Pişmanlık yaşları döktükten sonra
Ben de çarçabuk gelir bulurum orada sizi.
Bilmediğiniz birçok sebeplerden ötürü
Yalvarırım, esirgemeyin bunu benden.
LADY ANNE :
Peki seve seve, hem sizi böyle pişman görmek
Beni de sevindiriyor, Tressel, Berkeley gelin benimle.
(Lady Anne, Tressel, Berkeley çıkarlar.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Efendiler cenazeyi kaldırın.
BEYLER
Chertsey manastırına mı efendim?

(1) Gloucester dükü Richard'ın evi.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Hayır, White Friars'a ; orada beni bekleyin.

(Gloucester'den başka herkes çıkar.)

Bir kadına bu durumda aşk ilan edilmiş midir hiç?
Bir kadın bu durumda kazanılmış mıdır hiç?
Onu elde edeceğim afna uzun zaman tutacak değilim.
Ne! Kocasını ve babasını öldüren adama mı gelecek?
Kalbi nefretle, gözleri yaşla, ağzı lanetle dolu ;
Bir yanda haklı kininin kanıyan tanığı var,
Tanrı, kendi vicdanı, hep bana karşı bunlar.
Benimse dayanacak dostlarım yok
Şeytandan ve iki yüzlülükten başka.
Yine de onu elde edeyim ha!
Ne! Üç ay önce Tewkesbury'de öfkeye kapılıp
Vurduğum o yiğit prensi, kocası Edward'ı
Unuttu mu şimdiden.
Doğa cömert davranmış ona ;
Böylesine güzel, sevimli, genç, yiğit, akıllı
Ve kuşkusuz krallığa layık bir adam
Bir daha gelmez bu dünyaya.
Sevgili prensini bir altın başakken biçen,
Kendisini de yaslı bir yatakta dul bırakan,
O prensin yarısı etmez bu kambur topalın
Tenezzül edecek mi yüzüne bakmaya?
Beş kuruşa karşılık dukalığımı korum ki,
Kendime haksızlık ediyorum hep.
Gerçi ben güzellik göremiyorum şahsımda ama,
Yemin ederim, bu kadın fevkalade buluyor beni.
Gidip bir ayna alayım,
Birkaç da terzi çağırtayım,
Modeller bulsunlar beni süsleyecek.
Kendimi beğenmeye başladım madem,
Bunu sürdürmek için masraf edeyim biraz.
Fakat önce şu adamı gömüp
Sevgilime gideyim yana yakıla.

Ey güzel güneş bir ayna alıncaya dek
Parla da göreyim gölgemi yürürken.

(Çıkar.)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

(Saray.)

(Kraliçe Elizabeth, Lord Rivers ve Lord Grey girerler.)

LORD RIVERS :
Sabırlı olun efendim, kralımızın
İyileşeceğine hiç şüphe yok.
LORD GREY :
Üzüldüğünüzü gördükçe daha fena oluyor,
Yüzünüz gülsün Tanrı aşkına,
Şen konuşmanızla neşelendirin onu.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ölürse nice olur benim halim?
LORD RIVERS :
Böyle bir kocayı yitirmekten başka
Bir zararınız olmaz herhalde.
KRALİÇE ELIZABETH :
Onu yitirmek her şeyi yitirmek demektir.
LORD GREY :
Tanrı onun yokluğunda avuntunuz olacak
Güzelim bir oğulla kutsamış sizi.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ah! daha çok küçük o,
Hem Richard Gloucester'in eline bırakılacak.
Ne beni ne de sizleri seven bir adam.
LORD RIVERS :
Onun kral vekili olacağı kesin mi?
KRALİÇE ELIZABETH :
Kararlaştı, kesinleşmedi daha.
Ama kral kurtulmazsa kesinleşecek.

(Buckingham ve Derby girerler.)

LORD GREY :
İşte Buckingham ve Derby lordları geliyor.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Gününüz aydın olsun, sayın kraliçe!
DERBY KONTU :
Tanrı eski neşesini versin kraliçemizin.
KRALİÇE ELIZABETH :
Aziz Derby Lordu, bu güzel dileğinize
Kontes Richmond[1] pek isteyerek "amin" demezdi.
Gerçi beni sevmez ve sizin kanınızdır ama
Emin olunuz ki Derby, aşırı gururundan
Ötürü size karşı bir düşmanlık yok içimde.
DERBY KONTU :
Rica ederim inanmayın bu iftiralara.
Yok, söyleyenler haklıysa,
Kanının bu suçunu hoş görün,
Kötülüğünden yapmıyor çünkü, huyu öyle.
KRALİÇE ELIZABETH :
Kralı gördünüz mü bugün?
DERBY KONTU :
Buckingham düküyle, kendilerini
Ziyaretten geliyoruz şimdi.
KRALİÇE ELIZABETH :
Nasıl, iyileşme ümidi var mı acaba?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Ümitliyiz efendim, kralımız neşeli konuşuyordu.
KRALİÇE ELIZABETH :
Tanrı sağlık versin! Kendisiyle görüştünüz mü?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Evet efendim. Gloucester düküyle mabeyn lordunu,
Barıştırmak istiyor kardeşlerinizle.
Yüksek huzuruna çağırttı hepsini.

(1) Kontes Richmond, sonra VII. Henry olarak İngiltere tahtına geçen Richmond'un annesiydi. Kont Richmond'dan sonra Derby Kontu ile evlenmişti. Böylece Derby Kontu Richmond'un üvey babası olur.

KRALİÇE ELIZABETH :
Keşke her şey yoluna girse! Gireceği yok ya.
Korkarım mutluluğumuz doruğunda artık.
(Gloucester, Hastings ve Dorset girerler.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Bana haksızlık ediyorlar, katlanmayacağım buna.
Aksi bir adam olduğumu, onları sevmediğimi
Krala söyleyenler, beni şikâyet edenler kim?
Kulağını bu arabozucu söylentilerle dolduranlar,
Kutsal Paul hakkı için onu az sevenlerdir.
Yüze gülmek, yaltaklanmak, aldatmak, hile yapmak,
Kapma bir nezaketle Fransızvari selamlar çakmak
Elimden gelmiyor diye, kinci bir düşman belliyorlar beni.
Fenalık düşünmeden dürüstçe yaşayamaz mı insan?
İlle tepesine mi binmeli
Kavuk sallayan, kurnaz züppe herifler?
LORD GREY :
Bunları kime söylüyor sayın efendimiz?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Sana, ne sayın ne de dürüst olan sana.
Seni ne zaman incittim? Ne kötülük ettim sana?
Ya da sana? Ya da sana? Ya da hanginize?
Allah hepinizin belasını versin!
Kralımız – Tanrı onu sizin dilediğinizden
Daha iyi korusun – rahat yüzü görmüyor
Bir an için olsun ; ille gidip aşağılık
Şikâyetlerle canını sıkacaksınız.
KRALİÇE ELIZABETH :
Yanlış anlıyorsunuz Gloucester kardeşimiz,
Kimsenin kışkırtmasıyla değil,
Kral kendi isteğiyle çağırtıyor sizi.
Her halde çocuklarıma, kardeşlerime
Ve bana karşı davranışınızla gösterdiğiniz
Nefretin nedenini öğrenmek
Ve düşmanlığımızı gidermek istiyor böylece.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Bilemem. Dünya o kadar değişti ki,
Kartalların süzülmeye cesaret edemediği yerde
Çöplüce bülbülleri avlanıyorlar.
Her köylü bir bey olalı,
Nice soylular da köylü oldu çıktı.
KRALİÇE ELIZABETH :
Haydi, haydi, Gloucester kardeş,
Ne demek istediğinizi anlıyoruz.
Benim ve yakınlarımın yükselişini çekemiyorsunuz.
Tanrı vere biz size muhtaç olmasak.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Tanrının işine bakın biz size muhtaç olduk.
Sayenizde hapsedildi kardeşimiz,
Ben gözden düştüm, soylulardan yüz çevrildi.
Beri yandan iki gün öncesine kadar
Beş paralık değeri olmayanlara,
Değer kazansınlar diye
Yüksek payeler veriliyor durmadan.
KRALİÇE ELIZABETH :
Beni hoşnut olduğum o yerden, bu kaygılı
Yüksekliğe çıkaran Tanrı adına
Yemin ederim ki, Clarence düküne karşı
Hiçbir zaman kışkırtmadım kralımızı.
Tersine her zaman yürekten savundum onu.
Lord Gloucester, benim üstüme kuşkular uyandırmanız
Çirkin bir haksızlık bana.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Lord Hastings'in, sizin yüzünüzden
Hapsedildiğini de inkâr edebilirsiniz siz.
LORD RIVERS :
Edebilir lordum, çünkü...
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Edebilir Lord Rivers! Bilmeyen var mı bunu?
Hatta inkârdan fazlasını da yapar :

Bir sürü güzel yükselmeler sağlar size,
Sonra yardımını inkar eder ve bunları
Sizin hakkınızmış gibi gösterir.
Nelere varmaz ki eli? Elbette varır...

LORD RIVERS :

Neye varabilir?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Neye varabilirmiş! Bir krala varabilir,
Hem de yakışıklı, bekâr, tığ gibi bir genç.
Şüphesiz büyük anneniz böylesini bulamamıştı.

KRALİÇE ELIZABETH :

Ağır sözlerinize ve acı alaylarınıza
Fazlasıyla katlandım Gloucester Lordu.
Yemin ederim bu kaba hareketlerinizi,
Efendimizin bilgisine sunacağım.
Böyle iğnelenmek, hor görülmek, suratına bağrılmak ;
Bu şartlar altında büyük bir kraliçe olmaktansa
Bir köylü hizmetçi olayım daha iyi.
İngiltere kraliçeliği pek tatlı değil benim için.

(Arkadan Kraliçe Margaret girer.)

KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :

Tanrı beter etsin. Şerefin,
Mevkiin ve saltanatın benimdir, aslında.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Ne! Krala söylemekle mi korkutuyorsunuz beni?
Anlatın, çekinmeyin ; Kralın önünde
Bir bir tekrar ederim burada söylediklerimi.
Kale'ye yollanmayı alırım göze.
Konuşmanın zamanıdır artık.
Yaptığım hizmetler unutuldu hep.

KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :

Defol iblis, iyi hatırlıyorum onları ben.
Zavallı oğlumu Tewkesbury'de öldürdün.
Kocam Henry'yi de Kale'de.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Siz kraliçe, ya da kocanız kral olmadan önce,
Ben onun önemli işlerinde at gibi çalışırdım,
Teker teker ayıklardım düşmanlarını,
Dostlarına eli açık davranırdım.
Kanını kral kanı yapmak için kendi kanımı akıttım.
KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :
Hem ikinizin de kanından
Çok daha üstün olanları.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
O zamanlar ilk kocanız Grey ile siz,
Lancaster soyundan yanaydınız, siz de Rivers.
Kocanız, Margaret'in ordusunda çarpışırken
Vurulmadı mı Saint-Abrahams'da?
Bundan önce neydiniz, şimdi ne oldunuz,
Ve ben neydim, şimdi ne oldum?
Bunu unuttunuzsa kafanıza sokayım yine.
KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :
Alçak bir katildin, yine de öylesin.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Zavallı Clarence kayın babasını terk etti,
Yeminini bozdu. Hazreti İsa affetsin!
KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :
Allah cezasını versin!
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Edward partisi hesabına taç uğrunda
Dövüşmek için yaptı bütün bunları.
Mükâfat olarak da hapse girdi zavallı.
Keşke benim yüreğim Edward'ınki kadar katı,
Ya da onun yüreği benimki kadar yufka olsaydı ;
Bu dünya için çok çocuksu ve safım ben.
KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :
Bu dünyayı bırak da cehenneme defol
Yüzsüz iblis! Senin ülken orası.

LORD RIVERS :
Lord Gloucester, düşman olduğumuzu söylediğiniz
O karışık günlerde, kralımız için
Çarpışıyorduk biz. Kralımız siz olsaydınız
Sizi destekleyecektik elbette.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kral mı olsaydım? Seyyar satıcı olayım daha iyi.
Düşünmek bile istemem bunu.
KRALİÇE ELIZABETH :
Doğru, Gloucester Dükü, bu yurdun kralı olsaydınız
Pek az mutluluk verirdi size ;
Kraliçesinin mutluluğu da o kadar işte.
KRALİÇE MARGARET *(kendi kendine)* :
Kraliçe olmak mutluluk sağlamıyor insana.
Ben kraliçeyim işte ve hepten mutsuzum.
Sabrım kalmadı artık, daha fazla susamam.
(Onlara yaklaşarak ilerler.)
Dinleyin beni, benden çaldıklarını
Paylaşırken kavgaya tutuşan korsanlar!
Hanginiz titremeden bakabilir yüzüme?
Yurttaş olarak önümde eğilmeseniz bile
Düşürdüğünüz bir kraliçe önünde
Birer asi olarak titriyorsunuz.
Ah, kibar sefil kaçma!
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Murdar, buruşuk cadı, ne arıyorsun burada?
KRALİÇE MARGARET :
Yıktıklarını ; seni salıvermeden sayacağım hepsini.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Dönersen ölürsün diye
Sürülmemiş miydin sen?
KRALİÇE MARGARET :
Evet, ama sürgünde duyduğum acıyı
Ölümde bile duyamam burada.
Bana bir koca ile bir evlat borçlusun ;

Sen de bir krallık ; ve hepiniz
Bağlılık borçlusunuz bana.
Bendeki bu keder sizin hakkınız,
Yağma ettiğiniz bütün zevkler de benim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Babamın yiğit alnına kâğıttan bir taç oturtup
Alaylarınla hüngür hüngür ağlatmıştın onu.
Sonra da gözlerini silsin diye
Sevimli Rutland'ın[1] kanına batırılmış
Bir paçavra vermiştin eline.
O gün babamın, ta yürekten
Sana okuduğu lanetler başına yağdı işte.
Kanlı işlerinden dolayı belanı veren,
Tanrıdır biz değiliz.

KRALİÇE ELIZABETH :

Doğrudur Tanrı, masumun öcünü alır.

LORD HASTINGS :

Ne alçakça bir işti o çocuğu öldürmek.
Daha korkuncu işitilmemiştir.

LORD RIVERS :

Zalimler kendileri ağladılar duyunca.

MARKİ DORSET :

Bir gün ödetileceği belliydi bu işin.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Gördüğü manzara ağlatmıştı Northumberland'ı.

KRALİÇE MARGARET :

Birbirinizin boğazına sarılacak gibi
Hırlıyordunuz ben gelmeden önce ;
Hepinizin kini bana mı yöneldi şimdi?
York'un lanetleri cennette bu kadar etkili oldu mu ki
Henry'nin ve sevgili oğlum Edward'ın ölümleri,
Krallıklarının kaybı, benim acı sürgün hayatım,
Hepsi o huysuz yumurcağın ölümünü ödüyor?
Bulutları delip cennete girebilir mi lanetler?

(1) Bak : Sahife 37 Not 2.

O halde yol verin duygusuz bulutlar
Benim hayat dolu lanetlerime yol verin!
Sizinki kral olsun diye öldürülmüştü kralımız,
Pisboğazlıktan gebersin sizinki de, savaşta değil.
Şimdi Wales prensi olan oğlun Edward,
Vaktiyle Wales prensi olan benim oğlum gibi,
Hayata doymadan öldürülsün genç yaşında.
Benim yerime kraliçe olan sen,
Benim gibi gör ihtişamının sona erdiğini!
Çocuklarının ölümüne dövünecek kadar uzun olsun ömrün,
Ve şimdi benim seni gördüğüm gibi
Sen de başkasını yerine kurulmuş gör!
Yaşamın tükenmeden önce mutlu günlerin tükensin.
Uzayan acı günlerden sonra, ölürken
Ne çocuğun olsun ne kocan, ne de tahtın.
Rivers, Dorset, Lord Hastings,
Oğlum kanlı kamalarla vurulurken,
Seyirci kaldınız sizler ;
Dilerim Tanrıdan hiçbiriniz
Eceliyle ölmesin ; beklenmedik bir kaza
Alsın canınızı!

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Yeter, kes lanetlerini, buruşuk suratlı cadı!

KRALİÇE MARGARET :

Ve seni dışında mı bırakayım bunların?
Dur, köpek, dinleyeceksin beni!
Şu zavallı dünyadaki barışın belası,
Senin için dilediğim afetlerden
Daha büyüğü varsa göklerin elinde,
Günahların olgunlaşıncaya kadar,
Saklasın da onları, sonra bütün
Öfkelerini üstüne yağdırsmlar senin!
Vicdan kurdu kemirsin ruhunu durmadan!
Yaşadığm sürece dostlarını birer hain,
En koyu hainleri de en iyi dostlar bilesin!

Uyku girmesin o katil gözlerine.
Girse bile, çirkin iblislerin cehennemi ile
Seni korkutacak işkenceli düşler taşıyan
Uykular girsin ancak. Kötü cinlerin
Damgaladığı erken doğmuş yabandomuzu[1]!
Sen doğuştan tabiatın kölesi,[2]
Cehennemin oğlu olarak damgalanmıştın.
Ana rahminin yüzkarası!
Baba tohumunun iğrenç ürünü!
Şerefin paçavrası! Tiksinç...

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Margaret!

KRALİÇE MARGARET :
Richard!

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Efendim!

KRALİÇE MARGARET :
Seni çağırmıyorum.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Özür dilerim öyleyse, çünkü bütün
Bu acı sözleri kendim için sanmıştım.

KRALİÇE MARGARET :
Senin içindi elbet, ama cevap istememiştim.
Ah! bırakın da sonunu getireyim lanetlerimin.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ben getirdim. "Margaret" ile bitiyor.

KRALİÇE ELIZABETH :
İşte kendine okumuş oldun lanetlerini.

KRALİÇE MARGARET :
Zavallı sahte kraliçe, talihimin boş süsü!
Öldürücü ağını senin etrafına ören
Bu şiş örümceğin üstüne ne diye şeker serpersin?
Budala, budala! Kendini öldürmek için

(1) Richard'ın arması beyaz yabandomuzuydu.
(2) Sakatlığından ötürü tabiatın kölesi telakki ediyor.

Bıçak biliyorsun. Bir gün gelecek,
O zehirli kambur kurbağaya lanet okumak için
Yardım isteyeceksin benden.

LORD HASTINGS :

Şom ağızlı kadın, kes çılgınca lanetlerini!
Sabrımızı tüketirsen karışmam sonra.

KRALİÇE MARGARET :

Utanın utanın, siz benimkini tükettiniz bile.

LORD RIVERS :

Haddiniz bildirilseydi
Öğrenmiş olurdunuz ödevinizi.

KRALİÇE MARGARET :

Haddimi bildirmiş olmak için ödevinizi yapmanız gerekirdi.
Bana kraliçeniz, kendinize de uyruklarım olmayı öğretin.
Ah! bana iyi hizmet edin, öğrenin bu ödevi.

MARKİ DORSET :

Delinin biridir, bırakın, kavgaşmayın onunla.

KRALİÇE MARGARET :

Susun marki efendi, çok küstahsınız.
Yeni kazanılmış soyluluk akçeniz geçmiyor henüz.
Ah! Sizin daha pek genç olan soyluluğunuz,
Onu kaybedip de sefil olmanın anlamını bilebilse.
Yüksekte duranları nice yeller sarsar,
Düştükleri zaman paramparça olur böyleleri.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Güzel bir öğüt doğrusu, iyi dinleyin marki.

MARKİ DORSET :

Bana olduğu kadar size de dokunuyor.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Evet hatta daha fazla. Ama ben
Yüksekte doğdum zaten. Bizim kartal soyumuz
Sedir ağacının tepesinde yuva kurmuş,
Rüzgârlarla eğlenir, güneşle alay eder.

KRALİÇE MARGARET :

Ve yazık ki ışığını karartır güneşin.

Bakın, oğlum[1] şimdi ölümün gölgesinde yatıyor.
Onun parlak ışığını da senin kara öfken
Gömdü sonsuz karanlığa.
Bizim kartal yuvasına sizin soyunuz yerleşti.
Ey her şeyi gören Tanrım, göz yumma buna,
Kanla geçirdiler ele, kanla alınsm ellerinden!

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Susun, susun, iyilik duygusuyla olmasa da
Utanç duygusuyla susun!

KRALİÇE MARGARET :

Bana ne iyilikten söz edin ne utançtan.
İyilik görmedim sizlerden,
Alçakça parçaladınız ümitlerimi.
İyilik öfkemdir benim, hayat da utancım.
Ve bu utancın içinde acılarımın öfkesi
Yaşıyor daha.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Yeter artık yeter!

KRALİÇE MARGARET :

Ah, soylu Buckingham, dostluğumuza işaret olarak elini
öperim senin.
Sen de ailen de mutlu olun!
Elleriniz bizim kanımızla lekelenmedi,
Benim de lanetlerim senin için değildi zaten.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Burdakilerden hiç kimse için de olamaz,
Çünkü beddua çıktığı ağızdan ileri gitmez.

KRALİÇE MARGARET :

Eminim ki göklere yükseliyor
Ve Tanrının sükûnunu uyandırıyorlar.
Ah! Buckingham şu köpeğe karşı dikkatli ol!
Yaltaklanırken ısırır, ısırdığı zaman da

(1) İngilizce'de "oğul" anlamına gelen "son" ile "güneş" anlamına gelen "sun" kelimelerinin okunuşu aynı olduğundan Shakespeare kelime oyunu yapmak için bundan yararlanıyor.

Öldürücü bir yara açar zehirli dişi.
Onunla ilişiğin olmasın, sakın ondan!
Günah, ölüm ve cehennem damgasını basmış ona ;
Bunların bekçileri emir bekler dört yanında.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Neler söylüyor, Lord Buckingham?

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Önem verdiğim şeyler değil, sayın lordum.

KRALİÇE MARGARET :
Ne, sana öğüt verirken, beni hor görüp,
Yaltaklanıyor musun seni uyardığım iblise karşı?
Ah, yüreğini acıya boğduğu gün hatırlar da bunu,
Margaret kahinmiş dersin.
Hepiniz onun, o sizin ve herbiriniz Tanrının
Düşmanlığını kazanmış olarak yaşayın.

(Çıkar.)

LORD HASTINGS :
Saçlarım diken diken oluyor lanetlerini işittikçe.

LORD RIVERS :
Benimkiler de ; ne diye serbest bırakılıyor bilmem.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ayıplamıyorum onu ; Meryem Ana hakkı için
Çok haksızlığa uğradı şimdiye dek.
Ben yapmış olduklarıma pişmanım doğrusu.

KRALİÇE ELIZABETH :
Kendi hesabıma ona haksızlık etmedim hiç.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ama uğradığı haksızlıklar size yaradı hep.
O sırada ben birisine yardım etmek için
Canla başla çalışıyordum.
O insan bunu hatırlarken şimdi pek cansız.
Clarence'e gelince mükâfatını gördü ;
Hizmetlerine karşılık kapattılar beslensin diye.
Sebep olanları bağışlasın Tanrı.

LORD RIVERS :
Bize kötülük edenlere hayır duası okumak,
Sözü, iyi-bir Hıristiyana yakışır şekilde
Bitirmek doğrusu.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ben öyle yaparım hep. *(Kendi kendine)* Doğrusu da buydu,
Çünkü şimdi lanet okusaydım
Kendime okumuş olurdum.
(Catesby girer.)
SIR WILLIAM CATESBY :
Sayın kraliçe, efendimiz sizi rica ediyorlar.
Sizi de efendim ve sizleri soylu lordlar.
KRALİÇE ELIZABETH :
Pek iyi, Catesby. Bizimle geliyor musunuz lordlar?
LORD RIVERS :
Emrinizdeyiz efendim.
(Gloucester'den başka herkes çıkar.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kendim yapar ve patırdıyı kendim koparırım ilk önce ;
İşlediğim gizli suçları başkalarının üstüne yüklerim.
Clarence'i ben attırdım zindana ;
Oysa, Derby, Hastings ve Buckingham
Gibi safdillere sızlanıyorum,
Kralı kardeşine karşı kışkırtan
Kraliçe ve taraftarlarıdır diye.
Artık buna inanıyorlar da.
Rivers, Vaughan ve Grey'den öc almam için
Beni zorluyorlar üstelik.
Ama o zaman içimi çeker, bir ayet okurum İncil'den
"Tanrı kötülüğe karşı iyilik yapmamızı buyuruyor" derim.
Kutsal kitaptan aşırılma sözlerle
Çıplak kötülüğümü örterim böylece.
Ve en iblisce davrandığım sıra bir aziz görünürüm.
(İki katil girer.)
Aman yavaş. Cellatlarım geliyor işte.

Nasıl, çetin, yiğit, yılmaz dostlarım,
Şimdi becerebilecek misiniz işi?

I. KATİL :

Evet efendim, izin kâğıdını almaya geldik
Bulunduğu yere girebilmek için.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

İyi düşünmüşsünüz ; yanımda olacak.
(Kâğıdı veriz.)
İşiniz bitince Crosby şatosuna gidin.
Ama çabuk tutun elinizi,
Her şeyden önce katı yürekli olun ha!
Yalvarmasına meydan vermeyin, Clarence iyi konuşur,
Dinlerseniz yüreklerinizi merhamete getirir belki.

I. KATİL :

Yok, yok lordum gevezelik olmaz,
Çok konuşan az iş görür.
Oraya ellerimizi kullanmaya gidiyoruz, dilimizi değil.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Ahmakların gözlerinden yaşlar akarken
Sizinkilerden değirmen taşları dökülüyor.[1]
Hoşuma gidiyorsunuz delikanlılar ;
Haydi şimdi doğru işinize. Haydi gidin, çabuk olun.

I. KATİL :

Gidiyoruz efendim.

(Çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

(Londra, Londra kalesi.)
(Clarence ve Brakenbury girerler.)

BRAKENBURY :

Bugün çok neşesiz duruyorsunuz efendim.

CLARENCE :

Sıkıntılı bir gece geçirdim ;
Öyle korkunç şeyler, kara düşler gördüm ki,
Mutlu bir dünya verseler, inanın

(1) İngilizce atalar sözü.

Böyle bir gece daha geçirmek istemem.
Öylesine dehşetle, korkuyla dolu bir geceydi.

BRAKENBURY :

Neydi düşünüz lordum? Anlatın ne olur.

CLARENCE :

Kale'den kaçmış, denize açılmışım
Burgonya'ya geçmek için. Yanımda kardeşim Gloucester varmış
Kamaradan çıkalım, güvertede yürüyelim dedi bana.
Oradan İngiltere'ye baktık da, binlerce acı
Hatırasını andık York ve Lancester savaşlarının.
Güvertenin kaygan tahtalarında yürürken
Sarının ayağı kaydı Gloucester'in, tutayım dedim,
Ama düşerken bana çarptı,
Ben de kabaran dalgalarına yuvarlandım okyanusun.
Aman Tanrım ne müthiş şeydi boğulmak!
Ne korkunç uğulduyordu sular kulaklarımda!
Ne çirkin ölüm sahneleri vardı gözlerimin önünde :
Binlerce batık tekne, balıkların kemirdiği binlerce adam,
Koca koca çapalar, altından kamalar,
Yığın yığın inciler, paha biçilmez mücevherler, taşlar,
Denizin dibine dağılmıştı hep.
Ölülerin kafatasına girmişti bir kısmı.
Vaktiyle gözlerin barındığı oyuklara yerleşmiş
Parlak taşlar, gözleri hor görürcesine
Denizin çamurlu dibiyle cilveleşiyor,
Oraya buraya dağılmış kemiklerle
Eğleniyorlardı sanki.

BRAKENBURY :

Ölürken, derinliklerin esrarını görüp
Seyredecek vaktiniz oldu demek.

CLARENCE :

Evet oldu. Kaç kere teslim etmeye çalıştım ruhumu.
Ama hain su, ruhumu boş ve geniş havaya bırakmıyor.
Denize geyirmek için patlarcasına gerilen

Gövdemin içinde boğdukça boğuyordu onu.

BRAKENBURY :

Bu müthiş işkenceden uyanmadınız mı?

CLARENCE :

Yok, yok, hayattan öteye uzanıyordu düşüm.
Ruhumun fırtınası başladı derken.
Gamlı nehri, ozanların anlattığı
Asık suratlı sandalcıyla geçip
Sonsuz gecenin ülkesine girdi.
Karımın babası ünlü Warwick oldu
Yabancı ruhumu orada ilk karşılayan.
Yüksek sesle "Bu karanlıklar ülkesi
Yalan yere yemin eden kancık Clarence'e
Ne ceza verecek" dedi ve kayboldu.
Sonra oradan bir gölge yaklaştı, meleğe benzer,
Kana bulanmıştı parlak saçları ;
Mezardan gelir gibi ince bir sesle,
"Clarence geldi" diye haykırdı, "Tewkesbury'nin
Yanındaki alanda beni vuran,
Yalan yere yemin eden, hain, kalleş Clarence.
Yakalayın ifritler, işkenceye sokun onu."
Derken çirkin bir alay ifrit aldı dört yanımı,
Öyle korkunç seslerle uludular ki kulağıma,
Gürültüden titreyerek uyandım ve bir süre
Cehennemde sandım kendimi.
Düşümün etkisi o denli ürkünçtü.

BRAKENBURY :

Korkmuş olmanıza şaşmam efendim,
Dinlerken bile tüylerim ürperdi.

CLARENCE :

Ah, zindancı, şimdi ruhum için suç sayılan
O işleri, Edward'ın uğruna yapmıştım,
Bana bunları nasıl ödüyor bak.
Ey Tanrım, yürekten dualarım seni yumuşatmıyorsa,
Suçlarımın cezasını vereceksen,

Yalnız ben uğrayayım gazabına.
Masum karımı, zavallı çocuklarımı esirge bundan.
Ne olur zindancı, gitme, benimle otur,
Bir sıkıntı var içimde, biraz uyuyabilsem.

BRAKENBURY :

Oturayım efendim. Tanrı gönlümüze rahatlık versin.

(Clarence uyur.)

Keder alt üst eder mevsimleri :
Gündüzü gece yapar, geceyi gündüz.
Prenslerin eline geçen, unvandan başka ne ki.
Bir sürü derde karşı aldatıcı bir şeref.
Gerçekleşmeyen hayaller yerine
Gerçek üzüntüler düşer her birine.
Böylece onların unvanları ile başka adlar arasında
Fark yoktur yalancı bir şöhretten başka.

(İki katil girer.)

I. KATİL :

Hey! Kim var burada?

BRAKENBURY :

Ne istiyorsun ahbap, buraya nasıl geldin?

I. KATİL :

Clarence'le konuşmak istiyorum, bacaklarımla geldim.

BRAKENBURY :

Ne! Cevap bu kadar kestirme mi?

II. KATİL :

Uzatmaktansa böylesi daha iyi. İzin kağıdını göster de fazla konuşmasın.

(Brakenbury kağıdı okur.)

BRAKENBURY :

Soylu Clarence dükünü sizin ellerinize
Teslim etmem buyruluyor bu kağıtta.
Ne demek olduğunu sormayacağım bunun.
Anlamını bilmezsem masum kalırım.
Dük orada uyuyor işte, anahtarlar da burada.
Gidip, görevimi devrettiğimi krala bildireyim.

I. KATİL :
Bildirin efendim, akıllıca bir iş olur. Güle güle.
(Brakenbury çıkar.)

II. KATİL :
Uyurken mi vuralım?

I. KATİL :
Hayır, sonra uyandığında, kahpece vuruldum der.

II. KATİL :
İyi ama mahşer gününe dek hiç uyanmayacak ki.

I. KATİL :
İyi ya, o zaman da kendisini uyurken vurduğumuzu söyleyecek.

II. KATİL :
"Mahşer günü" dedim de pişmanlığa benzer bir duygu uyandı içimde.

I. KATİL :
Ne o, korkuyor musun yoksa?

II. KATİL :
Öldürmekten korkmuyorum, yazılı emir var nasıl olsa. Fakat öldürdüğüm için cehennemlik olmaktan korkuyorum. Bir ceza ki emir filan kurtaramaz insanı.

İ. KATİL :
Ben de seni kararlı sandımdı.

II. KATİL :
Kararlıyım gerçi, ama dükü sağ bırakmaya.

I. KATİL :
Dönüp Lord Gloucester'e bildireyim bunu.

II. KATİL :
Yok, ne olur biraz dur. Bu duygululuğum geçer herhalde. Eskiden yirmiye kadar sayınca bir şeyim kalmazdı.

I. KATİL :
Şimdi nasıl hissediyorsun kendini?

II. KATİL :
İçimde azıcık vicdan tortusu var hâlâ.

I. KATİL :
İşi yaptıktan sonraki parayı düşün.
II. KATİL :
Tüh be! Parayı unutmuştum ; öldürdük gitti.
I. KATİL :
Vicdanın nerede şimdi?
II. KATİL :
Ho, ho, Gloucester dükünün kesesinde.
I. KATİL :
Parayı vermek için açınca keseyi, vicdanın da uçar gider.
II. KATİL :
Varsın gitsin. Onu alan ya bulunur ya bulunmaz.
I. KATİL :
Ya sana gelirse yine?
II. KATİL :
İstemem, bir ilişkim olmayacak onunla. Vicdan ürkek yapıyor insanı. Bir şey çalamazsın, suçlar ; küfredemezsin, susturur ; komşunun karısı ile yatamazsın, yakalar. İnsanın içinde başkaldıran, yüzü kızaran utangaç bir ruhtur. Engellerle doldurur adamın yolunu. Bir gün bulduğum bir kese altını geri verdirdi bana. Vicdan kendisini tutanı dilenciliğe sürükler. Tehlikeli diye kasabalardan ve kentlerden kovulur. İyi yaşamak isteyen bir insan, vicdansız yaşamaya çalışır, kendine güvenir sadece.
I. KATİL :
İnan ki şimdi şurada, yanı başımda beni kandırıyor dükü öldürmeyeyim diye.
II. KATİL :
Kafanda o şeytanla savaş ; inanma ona ; kandırır seni, başını döversin sonra.
I. KATİL :
Benimle başa çıkamaz, güçlüyümdür ben.
II. KATİL :
Onurunu gözeten bir erkek gibi konuştun işte. Haydi işe girişelim mi?

I. KATİL :
Kılıcın kabzası ile kafasının hesabını görüp, bitişik odadaki şarap fıçısına atarız.
II. KATİL :
Kıyak iş be, tiridini yaparız.
I. KATİL :
Yavaş, uyanıyor.
II. KATİL :
Vur!
I. KATİL :
Olmaz, konuşacağız onunla.
CLARENCE *(uyanarak)* :
Neredesin zindancı? Bana bir kase şarap ver.
I. KATİL :
Birazdan bol bol şarap içeceksiniz efendim.
CLARENCE :
Sen nesin Allahaşkına?
I. KATİL :
Sizin gibi bir insan.
CLARENCE :
Ama benim gibi soylu değilsiniz.
I. KATİL :
Sen de bizim gibi sadık değilsin.
CLARENCE :
Sesin gürlüyor, ama bakışların alçak gönüllü.
I. KATİL :
Sesim şimdi kralın sesi, bakışlarım kendimin.
CLARENCE :
Sözlerin karanlık, konuşman zehir gibi.
Tehdit okuyorum gözlerinizde. Yüzünüz niye soluk?
Kim yolladı buraya sizi? Niçin geldiniz?
İKİSİ :
Şey, şey, şey için...
CLARENCE :
Öldürmeye mi geldiniz beni?

İKİSİ :
Öyle işte.
CLARENCE :
Söylemeye bile yüreğiniz yetmiyor,
Beni öldürmeye hiç yetmez.
Dostlarım ne yaptım ben size?
I. KATİL :
Krala yaptınız, bize değil.
CLARENCE :
Onun sevgisini kazanacağım yine.
II. KATİL :
Asla efendim. Onun için ölmeye hazırlanın.
CLARENCE :
Dünyadaki bunca insan arasından
Siz mi çıktınız bir masumu öldürmek için?
Suçum ne? Nerde beni suçlayan deliller?
Hangi kurul, çatık kaşlı yargıca kararını bildirdi?
Kim veriyor zavallı Clarence'in acı idam yargısını?
Yasaya uygun hüküm giymeden,
Ölümden söz ediyorsunuz.
Yasaya çok aykırı bir davranış bu.
Bakın size söylüyorum, insanların ağır günahları uğruna
Kanı dökülen hazreti İsa'dan af umuyorsanız
Gidin, elinizi sürmeyin bana.
Üstünüze aldığınız iş cehennemlik eder insanı.
I. KATİL :
Biz yapacağımızı emirle yapıyoruz.
II. KATİL :
Emir veren de kralımız.
CLARENCE :
Cahil köleler! O ulu krallar kralı
Kutsal yasalarında, öldürmeyeceksin der.
Onun emrini çiğneyip insan emrini mi dinleyeceksiniz?
Dikkat edin, yasalarına karşı gelenlerin
Başına çarpacağı ceza hazırdır Tanrının elinde.

II. KATİL :
İşte o cezayı, yalan yere yemin ve cinayetten ötürü
Senin başına çarpıyor şimdi.
Lancaster soyundan yana savaşacağına yemin etmiştin.
I. KATİL :
Ve Tanrıya ihanet edercesine bozdun yeminini.
Hain bıçağınla deştiğin kralın oğluydu.
II. KATİL :
Şu, seveceğine, koruyacağına yemin ettiğin oğlu.
I. KATİL :
Sen bize Tanrı emirlerinden nasıl söz edersin,
Kendin onları bu türlü hiçe saymışken?
CLARENCE :
Ah! O cinayeti kimin için işledim ben?
Kardeşim Edward için, hep onun için.
Beni öldürtmek amacıyla sizi yollamasının nedeni bu olamaz.
Kardeşimin o günahtaki payı benimki kadar büyüktür.
Tanrı cezalandıracaksa bir şeyi,
Biliniz ki bunu açıkça yapar.
Onun güçlü eline bırakın, üstünüze almayın davayı ;
Kendisine karşı gelenleri yok etmek için
Dolaylı ve kanunsuz yollara muhtaç değildir o.
I. KATİL :
Öyleyse yiğit, genç Plantagenet'i,
O aslan delikanlıyı hakladığın zaman,
Kim kanlı bir vekil seçmişti seni?
CLARENCE :
Kardeşime olan sevgim, şeytan ve öfkem.
I. KATİL :
Kardeşine olan sevgimiz, görevimiz ve senin suçların,
Bizi buraya getiriyorlar seni öldürmek için.
CLARENCE :
Kardeşimi seviyorsanız düşman olmayın bana ;
Onun kardeşiyim ben, severim kendisini.

Para ile tutuldunuzsa eğer,
Gloucester kardeşime yollayayım sizi,
Onun sağlık haberim için vereceği para,
Edward'ın ölüm haberime vereceğinden fazla olacaktır.

II. KATİL :

Yanılıyorsunuz, kardeşiniz Gloucester nefret ediyor sizden.

CLARENCE :

Hayır, hayır, sever beni, bana bağlıdır,
Siz benim tarafımdan gidin ona.

İKİSİ :

Gideceğiz elbet.

CLARENCE :

Ona deyin ki, soylu babamız York,
Üç oğlunu, güçlü kolu ile kutsayarak
Birbirimizi sevmemizi yürekten dilediği zaman,
Bir gün aramızın böyle açılacağını düşünmemişti hiç.
Bunu anımsattığınızda gözleri yaşaracaktır Gloucester'in.

I. KATİL :

Evet, değirmen taşları akıtacak, bize öğütlediği gibi.

CLARENCE :

Ah! İftira etmeyin, iyi yüreklidir o.

I. KATİL :

Hasat zamanı yağan kar gibi.
Bırakın, kendinizi aldatıyorsunuz,
Sizi yok etmek için bizi o gönderdi buraya.

CLARENCE :

Olamaz, talihime ağladı, kucakladı beni ;
Kurtarmak için uğraşacağına, yemin etti hıçkırarak.

I. KATİL :

Uğraşıyor ya işte. Bu dünya tutsaklığından kurtarıp,
Cennet sevinçlerine salıyor sizi.

II. KATİL :

Lordum, günahlarınız için Tanrıdan af dileyin,
Ölmeniz gerekiyor çünkü.

CLARENCE :

Demek ruhunuzda o kutsal duygu var ki,
Günahlarını affettir diyorsunuz bana.
Beri yandan kendi ruhunuza gözünüzü kapayıp,
Beni öldürmekle karşı mı geleceksiniz Tanrıya?
Ah! efendiler düşünün, bu işi size yaptıranlar,
Bu işten ötürü düşman kesilecekler size.

II. KATİL :

Ne yapalım?

CLARENCE :

Acıyın ve ruhlarınızı kurtarın.

I. KATİL :

Acımak mı? Hayır, korkakça, kadınca bir şey olur bu.

CLARENCE :

Acımamak, vahşice, hayvanca iblisce bir şeydir.
Benim gibi hapse atılmış bir prens oğlu olsaydınız,
Ve kendiniz gibi iki katil gelseydi size,
Hanginiz yalvarmazdı hayatı için.
Senin bakışlarında biraz merhamet seziyorum dostum,
Gözlerin yalan söylemiyorsa,
Benden yana geç ve bu felakete uğrayan
Kendinmişin gibi yalvar benim için.
Hangi dilenci acımaz böyle dilenen bir prense?

II. KATİL :

Arkanıza bakın lordum!

I. KATİL :

Al, al sana! *(Bıçaklar.)* Bunlar yetmezse
İçerdeki şarap fıçısında boğarım seni.

(Cesedi taşıyarak çıkar.)

II. KATİL :

Ne kanlı ne korkunç bir iş!
Pilatus[1] gibi ben de isterdim
Elimi temizleyeyim bu kanlı cinayetten...

(Birinci katil tekrar girer.)

(1) Pilatus Pontius : Hazreti İsa'yı çarmıha gerdirten Romalı idareci.

I. KATİL :
Ne o, ne demek istiyorsun bana yardım etmemekle?
Ne kadar gevşek davrandığını düke söylemezsem
namussuzum.

II. KATİL :
Keşke kardeşini kurtardığını söyleyebilseydin!
Git parayı sen al ve ne dediğimi ona söyle,
Adamcağızın öldürüldüğüne pişmanım, çünkü.

(Çıkar.)

I. KATİL :
Ben değilim. Güle güle, korkak herif!
Şimdi ben de gider, dük gömülme izni verinceye dek
Bu cesedi bir deliğe saklar,
Sıvışırım parayı alınca.
Çünkü ortada görünmemeliyim bu iş çakılınca.

(Çıkar.)

İKİNCİ PERDE

BİRİNCİ SAHNE

(Londra. Saray.)

(Boru sesleri, Kral Edward hasta olarak, Kraliçe Elizabeth, Dorset, Rivers, Hastings, Buckingham, Grey ve başkaları girerler.)

KRAL EDWARD :

İşte hayırlı işler yaptım bugün.
Sizler aranızda kurulan bu dostluğu sürdürün.
Beni burdan kurtaracak bir haber bekliyorum her gün
Tanrıdan.
Dostlarımı dünya yüzünde barıştırdığım için
Ruhum cennete huzur içinde gidecek artık.
Rivers ve Hastings, elinizi verin birbirinize,
Dost olacağınıza yemin edin, nefret saklamayın gönlünüzde.

LORD RIVERS :

Yemin ediyorum, içimde nefretten eser kalmadı,
Yürekten gelen sevgimi elimle damgalıyorum işte.

LORD HASTINGS :

Bu sevgiye ben de yemin ederim burada.

KRAL EDWARD :

Dikkat edin yapmacık yapmayın kralınızın önünde,
Yoksa o krallar Kralı bu sahtekârlığınızı görür de,
Birinizin yaşamına diğeriyle son verdirir.

LORD HASTINGS :

Yemin ettiğim sevgi gerçek, onun için korkum yok.

LORD RIVERS :

Benim de, çünkü Hastings'i içten gelen bir sevgi ile
seviyorum.

KRAL EDWARD :

Madam, siz de bu barışa katılmalısınız ;
Dorset, sen de oğlum, siz de Buckingham.

Birbirinizin kuyusunu kazdınız hep.
Lord Hastings ile dost olunuz madam, elinizi öpsün,
Ve ne yaparsanız yürekten yapın.

KRALİÇE ELIZABETH :
Hastings, çocuklarımın başına yemin ediyorum,
Aramızda geçenleri unuttum artık.

KRAL EDWARD :
Git onu kucakla Dorset, Hastings, Lord, Marki'nin dostu olun.

MARKİ DORSET :
Yemin ederim bu karşılıklı sevgi,
Benim tarafımdan bozulmayacak asla.

LORD HASTINGS :
Ne de benim tarafımdan, yemin ediyorum işte.
(Kucaklaşırlar.)

KRAL EDWARD :
Şimdi yüce Buckingham, karımın dostları ile kucaklaşın da,
Bu anlaşmanın mührü basılmış olsun,
Ve birliğinizle sevindirin beni.

BUCKINGHAM DÜKÜ *(Kraliçeye)* :
Her ne zaman Buckingham sayın kraliçeye
Bir düşmanlık beslerse,
Size ve çocuklarınıza karşı kusur ederse sevgide,
Tanrı versin cezasını, nefret bulsun en çok sevgi umduklarında.
Evet, en şüphe etmediğim bir dost,
Ona en muhtaç bir anımda,
Dilerim Tanrıdan, haince, alçakça, kancıkça davranırsam,
Kusur edersem sizlere sevgimde.
(Kucaklaşırlar.)

KRAL EDWARD :
Soylu Buckingham, hasta kalbime
Ferahlık verdi ettiğin yemin.
Bu barışın tam olması için,
Şimdi bir Gloucester kardeşimiz eksik.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
İşte tam zamanında sayın dük de geliyor.
(Gloucester girer.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Mutlu sabahlar yüce kral ve kraliçeye,
Günaydın sayın baylar.
KRAL EDWARD :
Mutlu bir gün oldu gerçekten,
İyi işler gördük Gloucester.
Birbirine yok yere kızıp, ateş püsküren
Bu soylular arasında, düşmanlıktan barış,
Nefretten sevgi yarattık.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Hayırlı işler, yüce hükümdarım.
Bu soylu kişiler arasında,
Yalan bir şey işitip, ya da yanlış bir şüphe üstüne,
Beni düşman bilen varsa ;
Öfkeme kapılarak, ya da bilmeyerek
Kimseyi kırdımsa, beni dost bilsin isterim.
İsterim ki bütün iyi insanlarla sevgi olsun aramda.
Düşman kalmak ölümdür benim için.
İlk önce sayın kraliçe, hizmetimle hak edeceğim,
Gerçek bir barış diliyorum sizden.
Sizden de soylu Buckingham,
Düşmanlık aramızda yer aldıysa hiç.
Sizden Lord Rivers ve Lord Grey sizden ;
Yok yere bana kaş çatanların hepsinden :
Düklerden, lordlardan, beylerden.
Nefes alan bir İngiliz bilmiyorum ki,
Gönlümde ona karşı, bu akşam doğmuş bir yavrununkinden
Daha fazla kırgınlık olsun.
Tanrıya şükürler alçak gönüllüyüm.
KRALİÇE ELIZABETH :
Bundan böyle kutsal bir gün diye anılsın bu gün ;
Bütün kavgalar böyle tatlılıkla sona erse.

Yüce efendimiz, Clarence kardeşimizi af buyurun,
Yalvarırım size.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Fakat madam, bu yüksek huzurda
Alay edin diye mi dostluk sundum size?
Soylu dükün öldüğünü bilmeyen var mı?
(Hepsi irkilirler.)
Ölüsüne saygısızlık ediyorsunuz böyle davranmakla.

KRAL EDWARD :

Öldüğünü bilmeyen var mıymış? Bilen var mı?

KRALİÇE ELIZABETH :

Her şeyi gören Tanrım, bu ne dünyadır?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Lord Dorset, ben de ötekiler kadar sarardım mı?

MARKİ DORSET :

Sarardınız efendim. Rengi uçmayan kimse kalmadı.

KRAL EDWARD :

Clarence öldü mü? Geri alınmıştı emir?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Yazık ki ilk emrinizle öldü zavallı.
Kanatlanmış bir haberci taşımış o emri,
İkinciyi götüren içi geçmiş bir topalmış,
Clarence'in gömülmesine yetişebilmiş ancak.
Clarence'e kan değil, kanlı düşüncelerle yakın,
Onun kadar soylu ve sadık değilken,
Bütün kuşkulardan uzak yaşayanların başına
Daha kötüsü gelmez inşallah.
(Derby girer.)

DERBY KONTU :

Bir lütuf hükümdarım, yaptığım hizmetlere karşılık.

KRAL EDWARD :

Rica ederim sus, üzüntüyle dolu yüreğim.

DERBY KONTU :

Efendimiz beni dinlemeden kalkmam yerimden.

KRAL EDWARD :

Çabuk söyle o halde, ne istiyorsun?

DERBY KONTU :

Uşağımın hayatını bağışlayın yüce kralım,
Norfolk dükünün hizmetinde çalışmış
Serkeş bir adamı öldürdü bugün.

KRAL EDWARD :

Kardeşimin ölüm emrini veren bir dil olsun da bende,
Sonra bu dil bir köleyi bağışlasın ha!
Adam öldürmemişti kardeşim, düşüncede kaldı suçu,
Ama acı bir ölüm oldu cezası.
Clarence için kim yalvardı bana? Öfkeme kapıldığımda,
Kim diz çöküp iyi düşünmemi diledi?
Kim söz etti kardeşlikten? Sevgiden kim söz etti?
Zavallmm, güçlü Warwick'i bırakıp
Benim için döğüştüğünden kim bahsetti bana?
Tewkesbury alanındaki savaşta,
Oxford'un altından beni kurtarıp
"Sen yaşa ve kral ol sevgili kardeşim"
Dediğini kim anımsattı bana?
Yattığımız savaş alanında soğuktan donarken,
Üstündekilerle beni örtüp, kendisini gecenin ayazına,
Çıplak nasıl bıraktığını anlatan oldu mu?
Bütün bunları hayvanca öfkem sildi kafamdan,
Ve hatırlatacak biri de çıkmadı içinizden.
Ama uşaklarınızdan ya da adamlarınızdan biri
Sarhoş olup bir cinayet işlemeye görsün,
Hemen diz çökersiniz af, af diye.
Ben de istediğinizi yaparım hak gözetmeden.
Ama kardeşim için ağzını açmadı kimse,
Ne de ben nankör, düşündüm zavallıyı.
Hayattayken, en mağrurunuz bile borçlu kalmıştır ona.
Öyleyken, hayatının bağışlanması için yalvarmadı hiçbiriniz.
Ulu Tanrının adaleti, korkarım benden, çocuklarımdan,
Sizden ve çocuklarınızdan, soracak bunun hesabını.

Hastings gel yardım et, odama gideyim. Zavallı Clarence.

(Bazıları kral ve kraliçe ile çıkar.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Düşüncesizliğin sonu budur işte.
Clarence'in ölümünü işitince,
Kraliçenin suçlu akrabası nasıl sarardılar farkettiniz mi?
Ah! Kralı kışkırttılar durmadan ;
Tanrı cezalarını verir.
Haydi beyler, avutmaya gidelim mi Edward'ı?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Emrinizdeyim efendim.

(Çıkarlar.)

İKİNCİ SAHNE

(Saray.)

(York Düşesi, Clarence'in iki çocuğu ile girer.)

OĞLAN :

Babamız öldü mü büyükanne?

YORK DÜŞESİ :

Hayır oğlum.

KIZ :

Niçin hep ağlayıp, göğsünüzü dövüyor,
"Ah! Clarence, bahtsız oğlum" diyorsunuz?

OĞLAN :

Soylu babamız sağ ise,
Niye bize bakıp, başınızı sallıyor,
Zavallılar, biçareler, öksüzler diyorsunuz?

YORK DÜŞESİ :

Sevgili yavrularım ikiniz de yanlış anlıyorsunuz beni.
Ben babanızın ölümüne değil,
Kralın hastalığına üzülüyorum, kaybetmekten korkuyorum onu.
Ölmüş birisi için ağlamakta yarar yoktur ki.

OĞLAN :

Öldüğünü kabul ediyorsunuz yani büyükanneciğim.

Kral amcamdır bunu yapan, Allah cezasını verecek ;
Ben de hep dua edeceğim Tanrıya.

KIZ :

Ben de.

YORK DÜŞESİ :

Susun çocuklar susun, kral çok sever sizi ;
Saf masumlar,
Babanızın ölümüne sebep olan kimdir bilemezsiniz.

OĞLAN :

Biliriz büyükanne, çünkü iyi Gloucester amcam
Söyledi bana, kraliçe kışkırtmış, kral da suçlar
Uydurmuş babamı hapsettirmek için.
Bunu söylerken ağladı amcam, acıdı bana,
Öptü yanağımdan ; beni kendi oğlu gibi sevecek :
Baba bil, güven bana dedi.

YORK DÜŞESİ :

Ah! Yalan ve hile böyle tatlılığa bürünsün de,
Kötülüğü iyilik maskesi altında saklasın ha!
Benim oğlum o, yüzümün karası,
Ama benim memelerimden emmedi bu alçaklığı.

OĞLAN :

Amcam yalan mı söyledi dersiniz büyükanne?

YORK DÜŞESİ :

Öyle oğlum.

OĞLAN :

Sanmıyorum. Durun! Bu gürültü ne?

(Kraliçe Elizabeth saçları perişan, arkasından Rivers ve Dorset girerler.)

KRALİÇE ELIZABETH :

Ah! Nasıl dövünüp ağlamayayım,
Bahtıma yakınmayayım ben?
Ruhuma karşı kara umutsuzlukla birleşip,
Düşman kesileceğim kendime.

YORK DÜŞESİ :

Ne oluyor? Nedir bu ağlama, haykırma?

KRALİÇE ELIZABETH :
Acıklı bir eserin son sahnesi.
Edward, benim kocam, senin oğlun, kralımız öldü.
Kök gittikten sonra neden büyüyor dallar?
Özsudan yoksun yapraklar niçin kurumuyor?
Yasa gömülün yaşayacaksanız, öleceksenız tez ölün,
Kanatları hızlı ruhlarımız yetişsin kıralınkine,
Ya da onun arkasından, iyi yurttaşlar gibi,
Yeni ülkesine, değişmez gecenin ülkesine dalsınlar.
YORK DÜŞESİ :
Ah! soylu kocana yakınlığım kadar, derdine de ortağım.
Değerli bir kocanın arkasından ağladım,
Bıraktığı çocukları seyrederek yaşadım.
Soylu kocamın aynasıydı ikisi ; zalim ölüm kırdı onları.
Teselli olarak kalan bir yalancı ayna ki,
Baktıkça yüzkaramı görmek acı geliyor bana.
Sen bir dul ama bir anasın aynı zamanda ;
Çocukların var seni avutacak.
Ölüm benim kollarımdan kocamı kaptı, güçsüz ellerimden
Dayandığım değnekleri : Clarence ile Edward'u.
Benim acım kat kat üstün seninkinden.
Gözyaşlarını, feryadını bastırmak hakkım değil mi benim?
OĞLAN :
Teyze siz ağlamadınız bizim babamız için,
Biz sizin yasınıza nasıl katılalım?
KIZ :
Bizim öksüzlüğümüze ağlamadınız siz,
Sizin de dulluk acınıza ağlamasın kimse.
KRALİÇE ELIZABETH :
Yardım istemiyorum feryadıma,
Acımı haykırmaktan aciz değilim.
Dünyayı coşkun gözyaşlarıma boğmam için
Bütün nehirler sularını,
Gözlerime akıtıyor ayın etkisinde.
Ah! Kocam, sevgili Lord Edward'um.

ÇOCUKLAR :
Ah! Babamız, sevgili Lord Clarence'imiz.
YORK DÜŞESİ :
Ah! İkisi de, Edward ve Clarence ikisi de benim.
KRALİÇE ELIZABETH :
Hayatta dayandığım bir Edward vardı, o da gitti.
ÇOCUKLAR :
Hayatta dayandığımız bir Clarence vardı, o da gitti.
YORK DÜŞESİ :
Hayatta dayandığım bir onlar vardı, onlar da gitti.
KRALİÇE ELIZABETH :
Böylesine büyük olmamıştır hiçbir dulun kaybı.
ÇOCUKLAR :
Hiçbir öksüzün kaybı böylesine büyük olmamıştır.
YORK DÜŞESİ :
Böylesine büyük olmamıştır hiçbir ananın kaybı.
Ne çare, bu acıların anası benim,
Onların sadece payları var bu bütünden.
O Edward için ağlıyor, ben de beraber.
Ben Clarence için ağlıyorum, o ağlamıyor.
Clarence için ağlıyor bu yavrular, ben de beraber.
Edward için ağlıyorum ben, onlar ağlamıyor.
Siz üçünüz, ıstırabı üç kat olan benim üzerime
Akıtın gözyaşlarınızı. Kederinizi ben emzirdim,
İniltilerimle beslerim onu.
MARKİ DORSET :
Üzülmeyin anne[1], işlerini böyle isyanla
Karşıladığınız için sonra gücenir Tanrı.
Cömert bir elin verdiği borcu, isteksiz ödemeye,
Nankörlük derler günlük durumlarda.
Borç Tanrıya olunca daha da kötü,
Çünkü o, verdiği şahane borcu istiyor sizden.

(1) Dorset, Elizabeth'e hitap ediyor. Bu değişme birdenbire olduğu halde metinde gösterilmemiştir.

LORD RIVERS :
İyi bir anne gibi oğlunuz genç prensi düşünün ;
Hemen getirtin onu taç giysin. Odur sizi avutacak.
Çaresiz acınızı, ölen Edward'ın mezarına gömün,
Ve yaşayan Edward'ın tahtında neşenizi bulun.
(Gloucester, Buckingham, Derby ve Ratliff girerler.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ağlamayın kardeşim, parlak yıldızımız
Söndü diye çok üzgünüz hepimiz.
Ama ağlamak geri getirmez ki kayıplarımızı.
Anne affınızı dilerim, sizi görmedim efendim.
Hayır duanız için diz çökeyim önünüzde.
YORK DÜŞESİ :
Tanrı senden iyiliğini esirgemesin,
Alçak gönüllü, itaatli yapsın seni,
Sevgi ve şefkatle doldursun yüreğini.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Amin! *(Kendi kendine)* ve iyi bir ihtiyar olarak öleyim.
Anaların duası böyle biter.
Valde hanım sonunu getirmedi her nedense.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Yaslı prensler, üzgün dostlarım,
Sevginizle avutun birbirinizi şimdi.
Bu kralın harmanı savruldu, ama oğlunun hasadı biçilecek.
Açığa vurduğunuz, kabarmış kinleriniz yatıştırıldı,
Yaralar sarılıp bağlandı madem,
Artık bozmamalı, sevgiyle sürdürmeli bu durumu.
Genç prensin Londra'da taç giymesi için,
Yalnız birkaç kişi tarafından, hemen
Ludlow'dan getirilmesi yerinde olur bence.
LORD RIVERS :
Niye yalnız birkaç kişi Buckingham Lordu?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Çünkü kalabalık olursa,
Henüz kapanmış garaz yarası azabilir yeniden.

Ve devlet ne kadar körpe, zayıf olursa,
O kadar tehlikeli olur bu durum.
Atların gemi azıya aldıkları bir yerde,
Sanırım tehlikenin yalnız görüneni değil,
Korkusu bile önlenmelidir.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Umarım herkesle barış sağladı kral ;
Bendeki dostluk ve birlik duygusu içten.

LORD RIVERS :

Bendeki de ; sanırım hepimizinki öyle.
Ama yeni yeşerdiği için bu duygu,
Bir kalabalık toplayıp da
Kırılmasına meydan vermemeli.
Ben de soylu Buckingham gibi düşünüyorum
Ve diyorum ki üç beş kişi getirsin prensi.

LORD HASTINGS :

Doğru bir düşünce.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

O halde öyle olsun ; gidip karar verelim,
Kimler hareket edecek Ludlow'a hemen.
Madam ve siz anne, bu konudaki fikirlerinizi
Bildirmek için bizimle gelir misiniz?

KRALİÇE ELIZABETH VE YORK DÜŞESİ :

Seve seve.

(Gloucester ve Buckingham'dan başka hepsi çıkar.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Lordum, prensi almaya kim giderse gitsin,
Ama biz burada kalmayalım Tanrıaşkına.
Geçenlerde konuştuğumuz hikâyeye bir giriş olmak üzere,
Kraliçenin mağrur akrabasını, yolda
Prensten ayırmak için bir fırsat kollayacağım.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

İkinci benliğim, danışma meclisim, kahinim,
Peygamberim benim! Tıpkı bir çocuk gibi,
Senin gösterdiğin yolda yürüyeceğim sevgili dostum.

Haydi öyleyse geride kalmayalım, yolumuz Ludlow olsun.
(Çıkarlar.)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

(Londra. Bir sokak.)
(İki yurttaş girer, karşılaşırlar.)

BİRİNCİ YURTTAŞ :
Günaydın komşu, acele nereye böyle?
İKİNCİ YURTTAŞ :
İnan olsun ben de pek bilmiyorum.
Etrafta dolaşan haberleri işittiniz mi?
BİRİNCİ YURTTAŞ :
Evet, kral ölmüş.
İKİNCİ YURTTAŞ :
Kötü haber doğrusu. Gelen gideni aratır.
Dünya karışacak korkarım.
(Başka bir yurttaş girer.)
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :
Tanrı yolunuzu açık etsin.
BİRİNCİ YURTTAŞ :
İyi sabahlar efendim.
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :
Sevgili Kral Edward'm öldüğü doğru mu imiş?
İKİNCİ YURTTAŞ :
Evet efendim, yazık ki öyle.
Tanrı yardımcınız olsun şu günlerde.
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :
Görürsünüz efendiler ortalık karışacak.
BİRİNCİ YURTTAŞ :
Yok, yok, Tanrının izniyle oğlu geçecek tahta.
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :
Vah kralı çocuk olan memleketin haline.
İKİNCİ YURTTAŞ :
O tahta geçerse ümit var demektir.

Erginlik çağına kadar yöneticileri,
Büyüdüğü zaman da kendisi
İyi bir idare kurarlar.hiç kuşkusuz.

BİRİNCİ YURTTAŞ :

Altıncı Henry dokuz aylıkken Paris'te taç giydiğinde,
Tıpkı böyleydi devletin durumu.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :

Böyle miydi? Yok yok arkadaşlar, Tanrı da bilir değildi.
O zamanlar akıllı yöneticiler vardı bu ülkede.
Kralı koruyacak dürüst ahlaklı dayıları, amcaları vardı.

BİRİNCİ YURTTAŞ :

Bunun da var ya işte.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :

Keşke yalnız amcaları olsaydı,
Ya da amcası olmasaydı hiç. Tanrı korusun ama,
Biz göreceğiz post kavgasının zararını.
Ah! Gloucester Dükü tehlikeli bir adamdır,
Kraliçenin oğulları ile kardeşleri ise kibirli.
Bunlar başa geçmez de baş eğerlerse eğer,
Bu zavallı memleket rahat yüzü görür biraz.

BİRİNCİ YURTTAŞ :

Yok canım, en kötüsünü düşünüyoruz biz de.
Yoluna girer her şey.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :

Bulutlar görününce akıllı insanlar muşambalarını giyer ;
Büyük yapraklar düştü mü, kış geliyor demektir ;
Güneş battıktan sonra gece olacağını kim bilmez?
Zamansız fırtınalar insanlara kıtlığı haber verir.
Her şey yoluna girecektir belki de ;
Ama Tanrı böyle takdir etti ise,
Layık olduğumuzdan ya da benim umduğumdan fazladır derim.

İKİNCİ YURTTAŞ :

Gerçekten herkesin yüreği korku içinde.
Kiminle konuşsanız, kaygılı ve ürkek.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :
Bir şeyler kopacağı zaman öyle olur hep.
Büyük bir fırtınadan önce suyun kabarması gibi,
Bir ön seziyle insanlar sezer tehlikeyi.
Ne ise, Tanrının işine karışmayalım.
Nereye gidiyorsunuz?
İKİNCİ YURTTAŞ :
Sahi, ihtiyar heyeti çağırmıştı bizi.
ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ :
Beni de, beraber gidelim.

(Çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

(Londra. Saray.)

(York Başpiskoposu, genç York Dükü, Kraliçe Elizabeth ve York Düşesi girerler.)

YORK BAŞPİSKOPOSU :
Dün gece Northampton'da konaklamışlar duyduğuma göre.
Bu gece Stony-Stratford'da,
Yarın ya da öbür gün burada olurlar.
YORK DÜŞESİ :
Bir an önce görmeye can atıyorum prensi.
Son görüşümden beri epeyi büyümüştür umarım.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ben aksini duydum. Oğlum York Dükü
Hemen hemen onun boyuna yetişmiş diyorlar.
YORK DÜKÜ :
Evet anne, fakat öyle olmasaydı keşke.
YORK DÜŞESİ :
Neden yavrum? Büyümek iyi şeydir.
YORK DÜKÜ :
Bir akşam yemekte, dayım Rivers,
Daha çabuk uzadığımı söylüyordu ağabeyimden ;
O zaman Gloucester amcam, "küçük çiçekler güzel kokar,

Yabani otlarsa boy atar" dedi. Düşünüyorum da,
Güzel çiçekler yavaş, yabani otlar çabuk büyüdüğüne göre,
Boyum çabuk uzamasa daha iyi olacak.

YORK DÜŞESİ :

Yok canım, amcanın söylediği doğru değil ;
Kendisi ortada işte. Bücürün biri idi küçükken.
Öyle yavaş büyüdü ki, söylediği doğru olsaydı
İyi olması gerekirdi kendisinin.

YORK BAŞPİSKOPOSU :

Ve şüphesiz öyledir efendim.

YORK DÜŞESİ :

Öyledir diyelim. Ama yine bırakın da
Bir ananın şüpheleri olsun.

YORK DÜKÜ :

Doğrusu, aklıma gelseydi,
Büyüme konusunda bir cevap verirdim ki amcama,
Taşı tam gediğine koymuş olurdum.

YORK DÜŞESİ :

Nasıl küçük York'um? Ne diyecektin bakayım?

YORK DÜKÜ :

Amcam öyle çabuk büyümüş ki diyorlar,
Ekmek kabuğu çiğniyormuş daha iki saatlikken.
Oysa ben bir diş çıkarana dek iki yıl geçmişti tam.
Isırıcı bir cevap olurdu bu büyükanne.

YORK DÜŞESİ :

Tatlı York'um benim, bunu kim anlattı sana?

YORK DÜKÜ :

Dadısı, büyükanne.

YORK DÜŞESİ :

Dadısı mı? Sen doğmadan ölmüştü o.

YORK DÜKÜ :

O değilse başka kim olabilir bilmiyorum.

KRALİÇE ELIZABETH :

Haydi ordan yezid, hınzır oğlan!

YORK BAŞPİSKOPOSU :
Çocuğa darılmayın efendim.
KRALİÇE ELIZABETH :
Çocukların kulağı delik oluyor.
(Bir haberci girer.)
YORK BAŞPİSKOPOSU :
İşte bir ulak geliyor. Ne haber?
HABERCİ :
Bildirmekle üzüntü duyduğum haberler lordum.
KRALİÇE ELIZABETH :
Prens nasıl?
HABERCİ :
İyidir efendim, sıhhatte.
YORK DÜŞESİ :
Nedir haberlerin?
HABERCİ :
Lord Rivers, Lord Grey ve Sir Thomas Vaughan,
Hapsedilmek üzere Pomfret'e gönderildiler.
YORK DÜŞESİ :
Kim tarafından?
HABERCİ :
Güçlü Gloucester ve Buckingham Dükleri.
YORK BAŞPİSKOPOSU :
Suçları neymiş?
HABERCİ :
Bildiklerimin hepsini anlattım sayın lordum.
Niçin hapse atıldıkları hakkında hiçbir fikrim yok.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ah! yıkılışını görüyorum ocağımın.
Zavallı dişi geyiği pençesine düşürdü kaplan.
Zorbalık, zavallı masum tahta el uzatmaya başladı.
Kanlar akacak, kelleler uçacak şimdi!
Haritada görür gibi görüyorum hepsinin sonunu.
YORK DÜŞESİ :
Uğursuz, huzursuz karışık günler!

Kaçınızı gördü bu gözler şimdiye dek.
Kocam hayatını kaybetti tacı kazanmak için,
Oğullarım kâh düştüler kâh kalktılar,
Ben de onların kazançlarıyla sevindim,
Kayıpları ile ağladım. Kaynaşmalar bitip de,
Ele geçirince tahtı, bu sefer,
Kendi aralarında, kardeş kardeşe dövüşüyorlar.
Ey sebepsiz çılgın zulüm, mel'un kinini kes artık!
Ya da bırak öleyim bir daha ölüm görmemek için.

KRALİÇE ELİZABETH :

Gel, oğlum, gel kiliseye sığınacağız.
Allahaısmarladık efendim.

YORK DÜŞESİ :

Durun, ben de geliyorum sizinle.

KRALİÇE ELİZABETH :

Sizin gelmeniz için bir neden yok.

YORK BAŞPİSKOPOSU :

Ne olur gidin efendim, hazinenizi filan da alın.
Ben de devlet mührünü size devredeceğim.
Benim bahtım da size ve sizinkilere
Dilediğim kadar açık olsun!
Buyurun tapınağa götüreyim sizi.

(Çıkarlar.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

BİRİNCİ SAHNE

(Londra. Bir sokak.)

(Borular çalar. Genç prens, Gloucester ve Buckingham Dükleri, Kardinal Bourchier, Catesby ve diğerleri girerler.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Londra'ya, ülkenizin kalbine hoş geldiniz sevgili prens!

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Aziz yeğenim, düşüncelerimin sultanı, hoş geldiniz!
Yorucu yol neşenizi kaçırmış.

PRENS :

Hayır amca, yoldaki tatsızlıklar,
Sıkıntılı ve yorucu yaptı yolu.
İsterdim ki beni karşılayacak,
Daha çok amcalarım, dayılarım olsun.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Sevgili prens, yaşınızın lekesiz saflığı,
Hayatın hileleriyle, yalanlarıyla karşılaşmadı henüz.
Bir insanın ancak dış yüzünü görebilirsiniz siz ;
Oysa ki Tanrı bilir, insanların içi ile dışı bir olmaz.
Olsa da binde bir olur.
İstediğiniz dayılar tehlikeliydi.
Siz onların tatlı sözlerini dinlediniz,
Ama kalblerindeki zehri görmediniz.
Tanrı sizi onlardan ve öyle sahte dostlardan korusun!

PRENS :

Korusun! Ama onlar sahte dostlar değildi.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Londra Belediye Başkanı sizi selamlamaya geliyor.

(Belediye Başkanı ve yanındakiler girer.)

BELEDİYE BAŞKANI :
Tanrı efendimize sağlık ve mutluluk versin!
PRENS :
Teşekkür ederim lordum, hepinize teşekkür ederim.
Annem ve kardeşim York bizi
Çok daha önce yolda karşılayacaklar sanıyordum.
Aman bu Hastings de ne miskin şeymiş,
Gelecekler mi, gelmeyecekler mi,
Bir haber getirmedi hâlâ.
(Lord Hastings girer.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
İşte ter içinde tam zamanında yetişti.
PRENS :
Hoş geldiniz lordum. Annem geliyor mu?
LORD HASTINGS :
Anneniz ve kardeşiniz York,
Tapınağa sığınmışlar ;
Tanrı bilir nedenini.
Küçük prens, efendimizi görmek için gelmek istiyordu,
Ama annesi zorla alıkoydu onu.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Ayıp! Bu ne anlamsız, ne çocukça davranış.
Lord Kardinal lütfen konuşsanız da kraliçeyle,
York Dükünü sayın kardeşine gönderse hemen.
Lord Hastings siz de beraber gidin, reddederse
Kıskanç kollarından zorla çekin alın prensi.
KARDİNAL BOURCHIER :
Lord Buckingham, konuşma gücüm
York Dükünü annesinden alabilirse eğer,
En kısa zamanda burda olmasını bekleyebilirsiniz.
Ama ricalarımızla yumuşamazsa, ulu tapınağın sağladığı
Kutsal hakka karşı gelmekten Tanrı korusun bizi.
Bütün bu yurdu verseler,
Böyle bir günahı işlemem.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Gereksiz yere inat ediyorsunuz lordum ;
Şekle ve geleneğe fazla bağlısınız.
Çağımıza uygun düşünün, hele bir,
Göreceksiniz ki onu tapınaktan almakla
Kutsal hakka karşı gelmiş olmuyorsunuz.
Oranın imtiyazı, davranışı ile onu hak etmiş,
Ya da aklı ile bunu isteyecek kadar büyümüş olanlara verilir.
Prens ne istemiş ne de hak etmiştir bunu ;
Bundan ötürü ona verilemez fikrimce.
O halde olmayan bir şeyi almakla, oranın
Ne bir imtiyazına ne de hakkına el uzatmış olursunuz.
Şimdiye dek tapınağa sığınmış adamlar işittim,
Ama çocuklar, asla.

KARDİNAL BOURCHIER :
Lordum bu defalık sizin sözünüze uyacağım.
Haydi Lord Hastings, geliyor musunuz?

LORD HASTINGS :
Geliyorum efendim.

PRENS :
Elinizden geldiği kadar acele edin sayın lordlar.
(Kardinal ve Hastings çıkarlar.)
Söyleyin Gloucester amca, kardeşim gelirse
Nerde oturacağız taç giyinceye kadar?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Nerde isterseniz efendimiz. İzin verirseniz
Bir iki gün Kale'de dinlenin diyecektim.
Sonra, nereye emrederseniz,
Sağlığınız ve eğlenceniz için en uygun yer neresi ise.

PRENS :
Kale de hiç sevmediğim bir yer.
Jül Sezar mı yaptırmış orasını lordum?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
İlk önce o başlamış efendim,
Ondan sonra tekrar tekrar yapıldı yüzyıllar boyunca.

PRENS :
Tarihsel kayıtlar var mı onun yaptırdığını gösteren,
Yoksa çağdan çağa söylenti halinde mi geçmiş?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kayıtları var efendim.
PRENS :
Bence tarihe yazı ile geçmiş olmasa bile,
Gerçek, bütün gelecek kuşaklara söylenerek,
Yüzyıldan yüzyıla, kıyamete dek yaşamalıdır.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
(Kendi kendine) Küçük yaşta bu kadar akıllı olanlar az yaşar derler.
PRENS :
Ne dediniz amca?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Yazı ile olmasa da şöhret çok yaşar diyorum.
(Kendi kendine) Böylece, kötülüğü canlandıran soytarı gibi,
İki anlamda kullanıyorum bir sözü.
PRENS :
Ünlü bir adammış şu Jül Sezar ;
Yiğitçe yaptığı işler aklını geliştirmiş,
Aklı da yiğitliğini yazı ile yaşatmış.
Ölüm bu kahramanı yenmiş olmuyor,
Çünkü artık hayatta değilse de, şöhreti ile yaşıyor yine.
Size bir şey söyleyeyim mi Lord Buckingham?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Buyurun efendim.
PRENS :
Büyüyüp adam olacak kadar yaşarsam,
Ya Fransa üstündeki eski hakkımızı yeniden elde edeceğim,
Ya da, nasıl kral olarak yaşamışsam,
Asker gibi de öleceğim.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
(Kendi kendine) Kısa yazların baharı erken gelir.
(Küçük York, Hastings ve Kardinal girerler.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :
İşte York Dükü de geliyor.
PRENS :
York Dükü Richard! Nasılsınız kardeşim?
YORK DÜKÜ :
İyiyim ulu lordum. Artık böyle çağırmam gerek sizi.
PRENS :
Evet kardeşim yazık ki öyle.
Bu ünvanı taşıyan çok vakitsiz öldü,
Ünvan da çok şey yitirdi görkeminden.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Yeğenimiz sayın York Lordu nasıllar?
YORK DÜKÜ :
Teşekkür ederim amca iyiyim.
Haaa... siz, değersiz yabani otlar çabuk büyür demiştiniz ;
Kardeşim prens çok geçmiş beni.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Geçmiş lordum.
YORK DÜKÜ :
Öyleyse değersiz mi?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ooo... aziz yeğenim, böyle bir şey nasıl söylerim?
YORK DÜKÜ :
O halde kardeşim benden daha borçlu size.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
O bana hükümdarım olarak emredebilir,
Ama sizin de akrabalık hakkınız var üstümde.
YORK DÜKÜ :
Rica ederim amca, bana verir misiniz bu hançeri?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Hançeri mi, küçük yeğenim? Hay hay.
PRENS :
Ne o, kardeşim dileniyor mu?
YORK DÜKÜ :
İyi kalpli amcamdan ; bilirim verir.
Hem verilmeyecek önemli bir şey değil.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ondan daha büyük bir hediye veririm ben yeğenime.
YORK DÜKÜ :
Daha büyük mü? Ooo... daha büyüğü kılıç olur.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Evet sevgili yeğenim, yeter derecede hafif olsaydı...
YORK DÜKÜ :
Haa... görüyorum ki hafif hediyeler vermeye hazırsınız,
Ağırlarını isteyenlere "olmaz" diyeceksiniz.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Fazla ağırdır sizin için, takamazsınız.
YORK DÜKÜ :
Daha da ağır olsaydı küçümserdim.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Silahımı mı alacaksınız küçük lordum?
YORK DÜKÜ :
Evet, sözünüzę
Gerektiği gibi teşekkür etmek için.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ne dedim size?
YORK DÜKÜ :
Küçük.
PRENS :
York Lordu konuşurken aksi da ranır hep.
Siz, amca, onunla başa çıkmasını biliyorsunuz.
YORK DÜKÜ :
Başa çıkmasını değil, çıkarmasını demek istiyorsunuz.
Amca ikimizle de alay ediyor kardeşim :
Maymun gibi ufak olduğum için
Beni sırtınızda taşımanız gerektiğini söylüyor.[1]

(1) York, "bear" kelimesi ile oyun yapıyor. "Bear" hem "ayı" hem de "taşımak", "tahammül etmek" anlamlarına gelir. York kendini maymuna benzeterek amcasını ayı yerine koyuyor : o devirde maymunu ayının sırtında gezdirmek adeti varmış. Tahammül etmek ile taşımak anlamlarına yaklaşabilmek için, çeviride "başa çıkmak" ve "başa çıkarmak" sözleri kullanıldı.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Ne kadar hazır cevap bir zekâsı var!
Bir yandan amcasına takılırken,
Kendi kendisiyle de ne güzel alay ediyor.
Bu yaşta bu zekâ ne hoş şey.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Nasıl, artık gitmek ister misiniz efendim?
Buckingham Lordu ile ben annenize gidiyoruz ;
Rica edeceğiz gelip sizi Kale'de görsün.
YORK DÜKÜ :
Nasıl, Kale'ye mi gideceksiniz lordum?
PRENS :
Kral vekili öyle istiyor.
YORK DÜKÜ :
Rahat uyuyamayacağım Kale'de.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Niçin, neden korkacaksınız?
YORK DÜKÜ :
Clarence amcamın öfkeli hayaletinden tabii.
Orada öldürülmüş, büyükannem söyledi.
PRENS :
Ölmüş amcalardan, dayılardan korkum yok.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Umarım hayattakilerden de yoktur.
PRENS :
Yaşarlarsa korkmama lüzum kalmaz umarım.
Haydi gelin lordum, onları düşündüğümüz için
Yüreğimiz üzgün, Kale'ye gidelim.
(Boru çalar, Gloucester, Buckingham ve Catesby'den başka hepsi çıkar.)
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Ne dersiniz, bu küçük York yumurcağını,
Sizinle alay etsin diye annesi kışkırtmamış mıdır?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Kuşkusuz, kuşkusuz. Yaman bir çocuk doğrusu :

Cesur, hazırcevap, zeki, atılgan ;
Tepeden tırnağa tıpkı annesi.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Neyse bırakalım onları şimdi. Catesby buraya gel!
Yemin etmiştin, davamızı candan destekleyecek,
Tamamiyle gizli tutacaktın sırlarımızı.
Amacımızı biliyorsun, açıkladık yolda.
Ne dersin, soylu Gloucester Dükünü
Bu ünlü adanın tahtına geçirecek olsak,
Hastings bu işte kolayca katılmaz mı bize?

CATESBY :

Babasından ötürü öyle seviyor ki prensi,
Hiçbir konuda kötülük etmez ona.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Stanley hakkında ne düşünüyorsun peki?
Elde edilir mi o?

CATESBY :

Hastings ne yaparsa, o da onu yapar.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Peki öyleyse, sana sözüm şu aziz Catesby :
Gider Lord Hastings'in şöyle bir ağzını arar,
Maksadımız hakkındaki hislerini anlarsın.
Çağır yarın Kale'ye gelsin,
Taç giyme meselesini görüşecek toplantıda bulunsun.
Bizim tarafa kayar gibi görürsen teşvik et,
Bütün düşüncelerimizi anlat kendisine.
Hevesli değil de soğuk ve isteksiz davranırsa,
Sen de öyle davran, kapat meseleyi.
Ne tarafa kaydığını bize bildir,
Yarın ayrı ayrı iki meclis kuracağız çünkü.
Senin de önemli görevin olacak orda.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Catesby, Lord Hastings'e selam söyle benden,
Eski, amansız düşmanları
Yarın Pomfret Kalesinde idam edilecekler.

Bu müjdenin şerefine, söyle
Ayrıca bir öpücük alsın bayan Shore'dan.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Göreyim Catesby git şu işin üstesinden gel.

CATESBY :
Elimden geleni yapacağım sayın lordlarım.

(Catesby çıkar.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Baktık ki Lord Hastings bize katılmıyor
Ne yapacağız?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Uçururuz kafasını canım, bir şey düşünürüz elbet.
Hem bak, kral olduğum zaman, Hereford Kontluğunu
Ve ağabeyimin oradaki bütün mallarını iste benden,
unutma.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Vaadettiklerinizi sayın lordumdan rica ederim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Gör bak nasıl sevinçle verilecek.
Gel bir an önce yemek yiyelim de,
Düşündüklerimize bir şekil verelim sonra.

(Çıkarlar.)

İKİNCİ SAHNE

(Lord Hastings'in evinin önü.)
(Bir haberci girer.)

HABERCİ :
Lord Hastings, Lord Hastings!

LORD HASTINGS *(İçerden)* :
Kim o?

HABERCİ :
Lord Stanley'in adamı.
(Lord Hastings girer.)

LORD HASTINGS :
Saat kaç?
HABERCİ :
Dördü vurmak üzere.
LORD HASTINGS :
Bu sıkıntılı gecelerde uyuyamıyor mu efendin?
HABERCİ :
Söyleyeceklerimden öyle anlaşılıyor.
İlk önce selamlarını gönderiyor size.
LORD HASTINGS :
Sonra?
HABERCİ :
Sonra bilginize sunuyor ki, bu gece
Yaban domuzu[1] miğferini düşürmüş rüyasında.
Hem diyor, iki ayrı meclis toplanıyor,
Belki birinde alınan bir karar,
Ötekinde ikinizi mahveder.
Bundan ötürü soruyor, içine doğan
Bu tehlikeden sakınmak için,
Sayın lord atla Kuzeye kaçar mı beraber?
LORD HASTINGS :
Git efendi git, lorduna dön,
Söyle korkmasın ayrı meclislerden.
Kendileri ile ben birinde bulunacağız,
Öbüründe de dostum Catesby var ;
Bizimle ilgili ne geçerse orada,
Haberim olur benim. Söyle kendisine
Boşuna bu korkusu, sebepsiz.
Rüyalarına gelince, huzursuz uykuların
Oyununa inanacak kadar saf olmasına şaşıyorum.
Domuz kovalamadan kaçmak demek,
Onu kışkırtmak, niyeti yokken,
Peşimize düşürmek demektir.
Git efendine söyle, kalksın bana gelsin,

(1) Richard'ın arması beyaz domuzdu.

Beraber gidelim Kale'ye de,
Yaban domuzu nasıl davranacak bize görsün.

HABERCİ :
Söylediklerinizi kendisine bildiririm efendim.

(Çıkar.)

(Catesby girer.)

CATESBY :
İyi sabahlar efendim.

LORD HASTINGS :
Günaydın Catesby, erkencisiniz.
Şu sendeleyen dünyamızdan ne haber?

CATESBY :
Gerçekten sağa sola yalpa vuran bir dünya lordum.
Richard krallık çelengini giyinceye kadar da
Doğrulacağı yok sanırım.

LORD HASTINGS :
Efendim? Çelengi giymek mi?
Tacı mı demek istiyorsun?

CATESBY :
Evet sayın lordum.

LORD HASTINGS :
Tacın o denli yersiz kullanıldığını görmektense,
Bu tacı gövdemden ayırtırım daha iyi.
Gerçekten niyetlendiğini sanıyor musun buna?

CATESBY :
İnan olsun ki, öyle. Üstelik onu ve taraftarlarını
Bu işte destekleyeceğiniz ümidinde.
Bu sebepten şu iyi haberi yolluyor size :
Kraliçenin akrabası olan düşmanlarınız
Pomfret'de ölecekler bugün.

LORD HASTINGS :
Doğrusu ya bu beni üzecek bir haber değil,
Zira bana düşmandılar her zaman.
Ama tanrı bilir ya, hayatım pahasına da olsa,
Kralımın gerçek varislerini

Hakkından etmek için Richard'ın tarafını tutmam.

CATESBY :

Tanrı sizi bu yoldan ayırmasın.

LORD HASTINGS :

Seneler senesi, bu durumu hatırladıkça hep güleceğim.
Düşün, kralımı benden soğutanların,
Ben sonunu görüyorum.
Bak Catesby, iki haftaya kalmayacak,
Ben de bazı kimseleri yolcu edeceğim.
Ama onların aklından bile geçmiyor bu.

CATESBY :

İnsanın beklemediği, ummadığı bir anda
Ölmesi pek feci efendim.

LORD HASTINGS :

Ah, korkunç bir şey.
Rivers'in, Vaughan'un, Grey'in başına geldi işte.
Daha başkalarının da gelecek ;
Onlarsa senin benim kadar güvende hissediyorlar
kendilerini.
Biliyorsun soylu Richard ve Buckingham severler bizi.

CATESBY :

Düklerin gözünde yeriniz çok yüksek.
(Kendi kendine) Zira kafasını şimdiden Londra Köprüsüne asılmış görüyorlar.

LORD HASTINGS :

Biliyorum ve hak etmişimdir doğrusu.
(Lord Stanley girer.)
Haniya, yaban domuzu için mızrağınız nerde dostum?
Hem domuzdan korkuyor hem de silahsız mı geziyorsunuz?

LORD STANLEY :

İyi sabahlar efendim, günaydın Catesby.
Siz alay edin ama, kutsal haç adına,
Bu ayrı meclisler hiç hoşuma gitmiyor benim.

LORD HASTINGS :

Lordum, benim canım da sizinki kadar tatlıdır,

Ve hiçbir zaman bugünkü kadar değerli olmamıştır benim için.
Sanıyor musunuz ki, durumumuzu güvende görmeseydim
Bu kadar keyifli olurdum.

LORD STANLEY :

Pomfret'deki lordlar, Londra'dan ayrılırken neşeliydiler,
Tehlikesiz sanıyorlardı durumlarını ;
Şüphe etmeleri için bir sebep yoktu gerçekten de.
Ama bakın ne çabuk bulutlandı hava.
Bu beklenmedik kin saldırısı ürkütüyor beni.
Tanrı vere boşuna korkaklık etmiş olsam.
Eh, gidelim mi Kale'ye? Gün geçiyor.

LORD HASTINGS :

Peki, peki, sizinle geliyorum.
Biliyor musunuz bahsettiğiniz lordların başı kesiliyor bugün.

LORD STANLEY :

Onların krala bağlılıktan ötürü başlarını taşımaları,
Onları suçlayan bazı kimselerin
Başlıklarını giymelerinden daha doğru olurdu.
Neyse, buyrun lordum gidelim.

(Bir haberci uşak girer.)

LORD HASTINGS :

Siz önden gidin, ben bu adamcağızla konuşacağım biraz.

(Lord Stanley ve Catesby çıkarlar.)

Eh, nasılsın ahbap, ne alemdesin?

UŞAK :

Sayın lord sormak lütfunu gösterdiği için daha iyiyim.

LORD HASTINGS :

Geçen defa gene burda karşılaşmıştık,
Ama durumum başka bugün.
O zaman Kale'ye hapsolmaya gidiyordum ;
Kraliçenin akrabası kışkırtmışlardı kralı.
Oysa sana söylüyorum ama aramızda kalsın.
Bugün o düşmanlarım idam ediliyor.
Ben de her zamankinden daha iyiyim.

UŞAK :
Tanrı daim etsin, efendimin isteğini versin.
LORD HASTINGS :
Sağol, al şunu sağlığıma iç.
(Kesesini atar.)
UŞAK :
Teşekkür ederim efendim.
(Çıkar.)
(Bir papaz girer.)
PAPAZ :
İyi tesadüf lordum ; sizi gördüğüme sevindim.
LORD HASTINGS :
Bütün kalbimle teşekkür ederim Sir John.
Verdiğiniz son vaaz için borçluyum size ;
Pazar günü gelin borcumu öderim.
(Kulağına fısıldar.)
PAPAZ :
Sayın lordun emrindeyim.
(Buckingham girer.)
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Ne o, bir papazla mı konuşuyorsunuz mabeyn lordu?
Asıl papaza ihtiyacı olan Pomfret'deki dostlarınız ;
Sizin günah çıkarmanıza gerek yok.
LORD HASTINGS :
Bu mübarek adama rastlayınca,
Bahsettiğiniz insanları hatırladım doğrusu.
Kale'ye mi gidiyorsunuz?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Evet, ama çok kalmayacağım,
Sizden önce döneceğim.
LORD HASTINGS :
Herhalde, çünkü ben öğle yemeğine ordayım.
BUCKINGHAM DÜKÜ *(Kendi kendine)* :
Akşam yemeğine de ordasın ama haberin yok.
(Yüksek sesle) Haydi geliyor musunuz?

LORD HASTINGS :
Emrinizdeyim efendim.

(Çıkarlar.)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

(Pomfret Kalesi)

(Rivers, Grey ve Vaughan, kendilerini idama götüren Sir Richard Ratcliff ve mızraklı askerlerle girerler.)

SIR RICHARD RATCLIFF :
Haydi mahpusları getirin.
KONT RIVERS :
Sana şunu söyleyeyim, Sir Richard Ratcliff :
Bugün bir vatandaşın, doğruluk, vazifeseverlik
Ve krala bağlılık yüzünden idam edildiğini göreceksin.
LORD GREY :
Tanrı korusun prensi sizin güruhtan.
Kana susamış bir alay alçaksınız hepiniz.
SIR THOMAS VAUGHAN :
Siz geride kalanlar, sonradan çok pişman olacaksınız buna.
SIR RICHARD RATCLIFF :
Çabuk olun, ölüm saatiniz geçiyor bile.
KONT RIVERS :
Ah, Pomfret, Pomfret! Yüce kişilerin
Ölüm yatağı, kanlı kale!
İkinci Richard bu duvarların arkasında doğranmıştı.
Korkunç şöhretini daha da arttırmak için
Suçsuz kanınızı içiriyoruz sana.
LORD GREY :
Margaret'in lanetine uğradık şimdi.
Richard oğlunu vururken seyirci kaldık diye
Beddua etmişti Hastings'e de, size de, bana da.
KONT RIVERS :
O zaman Hastings'e de lanet etmişti,

Buckingham'a da etmişti, Richard'a da.
Ey Tanrım, onlar da uğrasın bu bedduaya bizim gibi.
Kızkardeşimle, oğullarına gelince,
Onları esirge ey büyük Tanrım.
Haksızca akacağını bildiğin
Bizim suçsuz kanımız yetsin sana.

SIR RICHARD RATCLIFF :
Acele edin, ölüm saati geldi geçti.

KONT RIVERS :
Gel Grey, gel Vaughan, burada kucaklaşalım,
Cennette tekrar kavuşuncaya kadar elveda.

(Çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

(Londra Kalesi.)

(Buckingham, Derby, Hastings, Ely Piskoposu, Ratcliff, Lovel ve başkaları girer ve bir masanın etrafına otururlar.)

LORD HASTINGS :
Soylu lordlar toplanmamızın nedeni,
Taç giyme gününü kararlaştırmak.
Tanrı adına söyleyin, bu güzel gün hangisi olsun.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Büyük gün için hazır mı her şey?

LORD STANLEY :
Hazır ; karar vermek kalıyor sadece.

ELY PİSKOPOSU :
O halde sanırım yarın mutlu bir gün olacaktır.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Kral vekilinin fikrini bilen var mı?
Sayın dükle en samimi kim burada?

ELY PİSKOPOSU :
Onun fikrini herkesten iyi siz bilirsiniz sanırım.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Kim? Ben mi lordum?

Biz birbirimizin dışını biliriz ancak.
İçimize gelince, ben sizinkini ne kadar biliyorsam
O da benimkini o kadar bilir lordum.
Yahut siz benimkini ne kadar biliyorsanız
Ben de onun içini o kadar bilirim.
Lord Hastings, siz kendisi ile pek sevişirsiniz.

LORD HASTINGS :
Sağ olsunlar, biliyorum severler beni ;
Ama taç giyme konusunda ne düşündüklerini sormadım,
Kendileri de bildirmediler isteklerini.
Ama siz günü kararlaştırın,
Ben oyumu veririm dükün hesabına.
Sanırım ki, hoş görürler.
(Gloucester girer.)

ELY PİSKOPOSU :
İşte tam zamanında dükün kendisi geliyor.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Soylu lordlar, günaydın hepinize.
Geç kalktım bu sabah, fakat umarım ki, yokluğum,
Karar altına alınacak önemli bir meselenin
Gecikmesine yol açmamıştır.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Tam sıranızda gelmeseydiniz,
Lord Hastings oynayacaktı sizin rolünüzü.
Reyinizi verecekti demek istiyorum,
Kralın taç giymesi konusunda.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Lord Hastings'den uygunu olamazdı ;
Sayın lord beni iyi bilir ve çok sever.

LORD HASTINGS :
Teşekkür ederim efendim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ely Lordu, son gidişimde Holborn'a,
Bahçenizde güzel çilekler görmüştüm,
Bir miktar getirtin rica ederim.

ELY PİSKOPOSU :
Hay hay efendim, şimdi getirtirim.
(Çıkar.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Lord Buckingham, bir çift sözüm var size.
(Bir kenara çeker.)
Bizim iş için Hastings'i yoklamış Catesby.
Öyle ateşliymiş ki, lanet adam,
Kafasını vermeye razı da, efendisinin oğlunu
İngiltere krallığından yoksun bırakmaya razı değil.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Siz şöyle çekilin biraz, arkanızdan geliyorum.
(Gloucester, arkasından Buckingham çıkarlar.)
DERBY KONTU :
Hâlâ kararlaştırmadık büyük günü.
Bana kalırsa yarın çok erken ;
Hazırlıklı değilim ; geri bırakılırsa,
Daha iyi hazırlanabilirim kendi hesabıma.
(Ely Piskoposu tekrar girer.)
ELY PİSKOPOSU :
Gloucester Dükü nerede? Getirttim çilekleri.
LORD HASTINGS :
Kendileri neşeli ve keyifli bu sabah ;
Sevinçle selamladı mı böyle,
Hoşuna giden bir şey geldi demektir aklına.
Sarının bütün Hıristiyan ülkesinde,
Kimse yoktur ki, sevgisini ve nefretini
Ondan daha az saklayabilsin.
Yüzüne bakın okursunuz kalbini.
DERBY KONTU :
Bugün yüzünden
Ne okuyorsunuz kalbine dair?
LORD HASTINGS :
Buradakilerden hiç birine kızgın olmadığını,
Yoksa belli ederdi yüzünden.

DERBY KONTU :
Allah vere de öyle olsa.
(Gloucester ve Buckingham tekrar girerler.)
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Rica ederim söyleyin hepiniz, beni öldürmek için
Mel'un sihirbazlıklara başvuranların,
Vücuduma büyü yapanların cezası ne olmalı?
LORD HASTINGS :
Size beslediğim derin sevgi,
Suçlular hakkında hüküm vermek üzere,
Bu yüksek toplulukta en öne atılmama sebep oluyor ;
Diyorum ki, kim olurlarsa olsunlar ölümdür cezaları.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Gözleriniz yaptıkları kötülüğe tanık olsun öyle ise.
Bakın nasıl büyülendim! Bakın!
Kavrulmuş bir fidan gibi kurumuş kolum.
Beni bu hale sokanlar, Edward'ın karısı o korkunç cadıyla,
Yardımcısı o kaltak orospu Shore'dur.
LORD HASTINGS :
Şayet bu işi yaptılarsa sayın lordum...
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Şayet mi? Sen bu mel'un kaltağın koruyucusu,
"Şayetlerden" mi bahsediyorsun bana? Bir hainsin sen.
Vurun boynunu! Saint Paul üzerine yemin ediyorum,
Yemek yemeyeceğim kellesini görmeden.
Lovel ve Ratcliff bakın, söylediğim yapılsın.
Geriye kalanlardan beni sevenler arkamdan gelsin.
(Hastings, Ratcliff ve Lovel'den başka hepsi çıkar.)
LORD HASTINGS :
Yazık, İngiltere'ye yazık! Kimse acımasın bana.
Çünkü aptallık etmeseydim önleyebilirdim bunu.
Yaban domuzu Stanley'in miğferini düşürdü rüyasında,
Bense alaya alarak kaçmaya tenezzül etmedim.
Atının üç kere ayağı sürçtü bugün,
Kale'yi görünce irkildi hayvan,

Sanki mezbahaya götürmek istemiyordu beni.
Ah! konuştuğum papaza şimdi ihtiyacım var.
Bugün düşmanlarımın Pomfret'de kelleleri giderken,
Kendim gözde ve güvende yaşıyorum diye
Nasıl övündüm haberciye. Pişmanım şimdi.
Ah, Margaret, Margaret! Korkunç lanetlerin,
Zavallı Hastings'in başına indi nihayet.

SIR RICHARD RATCLIFF :

Haydi, haydi çabuk, dük yemeğe oturacak.
Kısa kesin günah çıkarmayı,
Kellenizi görmek için sabırsızlanıyorlar.

LORD HASTINGS :

Ey, ölümlü insanların geçici sevgisi,
Senin peşinde koşarız Tanrının sevgisinden çok.
Umudunu insanların boş dostluğuna bağlayanlar,
Tehlikede yaşarlar hep. Tıpkı en ufak bir sallantıyla,
Denizin kara derinliklerine düşmeye hazır,
Direğe tırmanmış sarhoş bir gemici gibi.

SIR RICHARD RATCLIFF :

Haydi çabuk! Yanıp yakılmada fayda yok.

LORD HASTINGS :

Ah, kanlı Richard! Zavallı İngiltere!
Haber veriyorum sana, en kötü çağların görmediği
Kanlı günler var önünde.
Haydi kütüğe gidelim, kafamı götürün Richard'a,
Az zaman sonra ölecek olanlar gülüyor bana.

(Çıkarlar.)

BEŞİNCİ SAHNE

(Londra Kalesi'nin surları.)

(Gloucester ve Buckingham derme çatma zırhlar giyinmiş olarak perişan bir halde girerler.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Haydi bakalım dostum, sanki korkudan

Deliye dönmüş gibi titreyip sararabilir misin?
Kelimenin ortasında kesip nefesini,
Sonra tekrar başlar ve durabilir misin yeniden?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Ho, ho! Usta bir tragedya oyuncusundan ayırd edemezsiniz beni.
Korkunç bir şüphe içindeymişim gibi
Konuşurken ikide bir arkama bakar,
Dört bir yanımı gözler,
Titrer ve ürkerim kendi gölgemden.
Sahte gülümsemeler gibi,
Korkunç bakışlar da emrimdedir hani.
İstediğim an oyunlarım için
Her ikisi de hazırdırlar yerlerinde.
Nedir durum? Gitti mi Catesby?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Gitti ve bak belediye başkanını beraber getiriyor.
(Belediye Başkanı ve Catesby girerler.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Belediye başkanı...

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Aman asma köprüye bakın!

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Dinleyin! Trampete sesi.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Catesby surlardan bak!

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Efendim sizi çağırmamızın nedeni...

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Arkana bak, koru kendini, işte düşmanlar.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Bizi Tanrı ve temiz yürekliliğimiz korusun!

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Dur, dur, gelenler dostlarımızmış : Ratcliff ve Lovel.
(Ratcliff ve Lovel, Hastings'in kellesi ile girerler.)

LORD LOVEL :
İşte o aşağılık hainin,
Kimsenin şüphelenmediği tehlikeli Hastings'in kafası.
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Öyle severdim ki kendisini, ağlayacağım.
Hıristiyanların en içteni en zararsızı sanmış,
Kitabım yapmıştım onu.
Ruhum en gizli düşüncelerini oraya yazardı.
Dürüstlük gösterişiyle öyle iyi örtmüştü ki alçaklığını,
Apaçık suçu bir yana,
– Yani Shore'un karısı ile olan ilişkisi demek istiyorum –
Bütün şüphelerden uzak yaşadı.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Neyse, neyse, bugüne kadar yaşamış hainlerin
En sinsisiydi.
Tanrı korudu da bizi, size anlatabilmek için hayattayız hâlâ ;
Yoksa o kurnaz hainin, bugün toplantıda
Beni ve aziz Gloucester Lordunu öldürmek için
Düzen kurmuş olduğu gelir miydi aklınıza?
Buna inanır mıydınız hiç?
BELEDİYE BAŞKANI :
Böyle bir şey yapmış mı?
GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Ne! Bizi Türk ya da dinsiz mi sandınız?
Son derece önemli olmasaydı durum,
İngiltere'nin ve hayatımızın güvenliği,
Bu işe zorlamasaydı bizi,
Yasaları çiğneyerek böyle öldürtür müydük haini?
BELEDİYE BAŞKANI :
Sağolun ; ölümü hak etmiş.
Ve siz sayın lordlar,
Böyle işlere kalkışacak alçaklara
İyi bir ders vermişsiniz doğrusu.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Zaten Bayan Shore'a kapıldıktan sonra

Başka bir şey beklemezdim kendisinden.
Ama keşke siz gelinceye kadar
Geciktirebilseydik ölümünü.
Ne var ki, bu dostların bize olan sevgisi,
Onları telaşa düşürdü de
İstemediğimiz halde, siz gelmeden öldürüldü.
Çünkü lordum, isterdim ki hainin
İtiraflarını işitesiniz ; ihanetini, maksatlarını,
Korka korka nasıl anlattığını duyasınız ki,
Davranışımızı yanlış yorumlayıp ona acıyacak
Yurttaşlara aynen aktarasınız sözlerini.

BELEDİYE BAŞKANI :

Fakat aziz lordum, ha sizden işitmişim,
Ha kendim görüp dinlemişim.
Bu işteki doğru davranışınızı
Yurttaşlara duyuracağım ;
Hiç kuşkunuz olmasın bundan.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Biz de sizi bunun için çağırtmıştık,
Halkın söylenmesini önlersiniz diye.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Onu dinlemek için geç kaldınız, ama hiç olmazsa
Bizim iyi niyetimize tanıklık edebilirsiniz.
İşte böyle aziz lordum. Güle güle.

(Belediye Başkanı çıkar.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Gidin, arkasından gidin Buckingham! Belediye Başkanı
Son sürat yol alıyor Belediye Konağına doğru.
Orada, en uygun gördüğünüz bir sırada,
Edward'ın çocuklarının piçliğini sürün ileri.
Oğlunu tacın vârisi yapacağım dedi diye
Bir yurttaşı nasıl öldürttüğünü anlatın onlara ;
Oysa adamın taçtan kastı, kendi eviydi.
Önündeki levhadan ötürü öyle anılırdı.
Bundan başka, çirkin sefahati, durmadan

Yenilik isteyen hayvanca şehveti üstünde durun.
Bu arzunun, onların hizmetçilerine,
Kızlarına, karılarına kadar uzandığını,
Kudurmuş gözlerinin hiçbir şeye aldırmadan
Avını seçtiğini anlatın bir bir.
Hatta şöyle bana da dokundurun gerekirse :
Deyin ki, annem o doymak bilmeyen Edward'a hamileyken,
Babam yüce York Fransa'da çarpışıyordu ;
Vakti hesaplayınca anladı ki çocuk kendisinin değildir.
Doğan Edward'ın suratı da bunu gösterdi,
Çünkü soylu babama benzer bir yanı yoktu hiç.
Ama, buna ima yollu, uzaktan dokunun,
Zira biliyorsunuz annem hayattadır lordum.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Bilin ki altın armağanı ben alacakmışım gibi
Hatiplik edeceğim. Şimdilik hoşça kalın.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Başarırsanız Baynard Şatosuna getirin onları ;
Orada sayın rahiplerin ve bilgili piskoposların
Arasında bulacaksınız beni.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Gidiyorum, saat üçe, dörde doğru
Belediye konağından gelecek haberleri bekleyin.

(Çıkar.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Lovel, son sürat rahip Show'a git,
(Catesby'ye) Sen de rahip Penker'e. Söyleyin bir saat içinde
Baynard Şatosunda beni bulsunlar ikisi de.

(Gloucester'den başka hepsi çıkar.)

Clarence'in yumurcaklarını göz önünden
Kaldırmanın çaresine bakayım şimdi ;
Ve emir vereyim, prenslerin yanına
Mevkii ne olursa olsun, sokmasınlar kimseyi.

(Çıkar.)

ALTINCI SAHNE

(Londra. Bir sokak.)

(Bir mahkeme kâtibi, elinde bir kâğıtla girer.)

KÂTİP :

İşte iyi kalpli Hastings'in suçlarını anlatan bildiri...
İri bir yazı ile güzelce yazılmış,
Bugün Saint-Paul Kilisesinde okunsun diye.
Bakın şimdi, tutuyor mu işler birbirini?
On bir saat sürdü temize çekmem,
Çünkü Catesby dün akşam yollamıştı bana.
Taslağın yazılması da tutmuştur bir o kadar.
Oysa ki daha beş saat önce, bütün şüphelerden uzak,
Sorgusuz, serbest yaşıyordu Hastings.
İşte dünya böyle şimdi! Bu apaçık kandırmacayı
Görmeyecek kadar budala olan var mıdır?
Fakat görüyorum diyecek babayiğit nerede?
Dünya kötü! Ve böyle yolsuz işler ortaya vurulmazsa,
Sonundan hayır beklemek doğrusu boşuna.

(Çıkar.)

YEDİNCİ SAHNE

(Baynard Şatosu.)

(Gloucester ve Buckingham ayrı kapılardan girerler.)

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Ne haber, ne haber? Halk ne diyor?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Hazreti İsa'nın kutsal anası namına,
Ağzını açıp bir kelime söylemiyor.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Edward'ın çocuklarının piçliğine dokundurdunuz mu?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Dokundurdum, Lady Lucy ile sözlü oluşundan,
Fransa'da temsilci yolu ile evlenme girişiminden,

Şehvetinin doymak bilmez oburluğundan söz ettim.
Şehirdeki evli kadınlara sataşmasından,
Hiçten şeyler karşısında zorbalığından,
Kendi piçliğinden, yani babanız Fransa'dayken doğmuş
Olmasından, ve Düke benzemediğinden bahsettim.
Sonra gerek yüz çizgilerinde, gerekse ruh yüceliğinde,
Sizin tıpkı babanıza benzediğinizi sürdüm ortaya.
İskoçya'daki zaferlerinizi, savaş tecrübenizi,
Barış zamanındaki uzak görürlüğünüzü saydım bir bir.
Cömertliğinizden, iyiliğinizden, alçak gönüllü oluşunuzdan
Söz ettim. Velhasıl yararlı ne varsa gayemize,
Ele aldım konuşmamda, ya da dokundum şöyle bir.
Sona yaklaşınca sözlerim, dedim ki vatanını seven bağırsın
"Yaşasın Kral Richard, İngiltere'nin yüce kralı" diye.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Bağırdılar mı?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Ne gezer. Ağızlarını açmadılar.
Dilsiz heykeller, nefes alan taşlar misali,
Bakıştılar, sapsarı kesildiler ölü gibi.
Bunu görünce ayıpladım onları
Ve belediye başkanına bu maksatlı sususun manasını
sordum.
Yargıçtan başkasının konuşmasına alışık değillermiş.
Bu defa ona tekrarlattık sözlerimi.
Hiçbir şey eklemedi kendiliğinden,
Yalnız "Dük şöyle diyor, dük böyle diyor".
Lafını bitirince salonun arkalarında
Benim adamlarımdan birkaç kişi,
Şapkalarını havaya attılar ve on kadar ses
Bağırdı, "Yaşasın Kral Richard" diye.
Ben de fırsat bildim bunu,
"Sağolun sevgili yurttaşlar ve arkadaşlar" dedim.
"Bu genel sevinç ve bağrışmalar
Sizin akıllı olduğunuzu, Richard'ı sevdiğinizi gösteriyor"

Ve tam burada kestim geldim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Amma dilsiz kütüklermiş. Ağızlarını açmadılar ha?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

İnan olsun açmadılar efendim.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Belediye başkanı ile heyet gelmeyecek mi öyleyse?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Nerdeyse gelir. Korkuyormuş gibi yapın siz.
Israrla rica etmedikçe kabul etmeyin bizi.
Hem bakın bir dua kitabı olsun elinizde,
Ve iki papazın arasında durun aziz lordum.
Çünkü o konuda kutsal laflar edeceğim.
Kolayca peki demeyin dileğimize,
Genç bir kız gibi yapın, hep istemem deyin ve alın.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Gidiyorum ; "istemem", deyişim kadar
Siz onların adına ustaca yakarabilirseniz,
Kuşkusuz mutlu bir sonuca vardırınız bu işi.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Gidin gidin. Çıkın yukarı belediye başkanı kapıda.

(Gloucester çıkar.)

(Belediye Başkanı ve Yurttaş'lar girerler.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Hoş geldiniz lordum! Ben de bekliyorum,
Ama dük kimseyi kabul etmeyecek sanırım.

(Catesby girer.)

Eeee... Catesby, efendimiz ne diyor ricama?

SIR WILLIAM CATESBY :

Yarın ya da öbür gün gelmenizi
Diliyor. Çok sayın iki rahiple birlikte
Dini düşüncelere dalmış içerde.
Dünya ile ilgili hiçbir mesele
Bu kutsal görevinden ayıramaz onu şimdi.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Aziz Catesby yine gidin sayın düke,
Söyleyin, belediye başkanı ile bir heyet ve ben,
Ülkenin yararını ilgilendirecek önemde,
Ciddi bir mesele için görüşmeye geldik kendisiyle.
SIR WILLIAM CATESBY :
Sözlerinizi şimdi bildiririm düke.
(Catesby çıkar.)
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Bakın lordum ; bu prens bir Edward değil :
Pis bir şehvet yatağında yayılmış yatmıyor,
Dizlerinin üstünde kutsal düşüncelere dalmış ;
Oynaşıp durmuyor fahişelerle ;
Ağırbaşlı iki papazla dini konulara vermiş kendini.
Tembel vücudunu şişmanlatmak için uyumuyor da,
Uyanık ruhunu zenginleştirmek için dua ediyor.
Bu erdemli prens hükümdarlığı kabul ederse,
Ne mutlu İngiltere'ye
Ama korkarım etmeyecek.
BELEDİYE BAŞKANI :
Aman red cevabı almaktan Tanrı korusun bizi.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Reddedecek korkarım. İşte Catesby geliyor yine.
(Catesby tekrar girer.)
Eee... Catesby, sayın Dük ne diyor?
SIR WILLIAM CATESBY :
Bu kalabalığı niye toplayıp buraya
Getirdiğinizi merak ediyor efendim.
Kendisine önceden bir şey söylenmemiş,
Korkuyor kötü bir niyetiniz olmasın diye.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Sayın lordun iyi niyetimden şüphe edip,
Benden kötülük umduğuna üzüldüm çok.
Tanrı şahidimiz, saf bir sevgiyle geldik kendisine ;

Onun için bir kere daha gidin de anlatın bunu.

(Catesby çıkar.)

Kutsal düşüncelere dalmak öyle hoştur ki,
Mübarek ve dindar adamlara
İbadetlerini bıraktıramazsınız kolayına.

(Gloucester yukarıdan, iki rahibin arasında girer. Catesby de geri gelir.)

BELEDİYE BAŞKANI :

Bakın, efendimiz iki rahibin arasında.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Hıristiyan bir prens için iki erdem desteği ;
Gurura kapılıp da düşmesine engel olurlar.
Hem bakın bir dua kitabı var elinde!..
Mübarek adamların gerçek süsleri bunlar.
Ünlü Plantagenet, yüce prens,
İyi niyetle dinle dileklerimizi ;
Ve tam Hıristiyanlığa yaraşır ibadetine
Engel olduğumuz için bağışla bizi.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Lordum, af dileyecek bir şey yok,
Ben sizden özür dilerim.
Tanrıya olan görevimi yerine getirirken,
Ziyarete gelen dostlarımı ihmal ettim.
Neyse, buyrun söyleyin, nedir istediğiniz?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Umarım ki yükseklerde Tanrıyı ve bu başıboş adanın
Bütün iyi insanlarını sevindirecek bir şey.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Şehrin hoşuna gitmeyen bir kusur işledim galiba,
Siz de bana çıkışmaya geldiniz.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

İşlediniz efendim, acaba şimdi
Kusurunuzu tamir eder misiniz?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Etmeyeceksem işim ne Hıristiyan bir ülkede?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

O halde söyleyeyim ; suçunuz şu :
En şerefli yeri, yüce tahtı,
Dedelerinizin krallık görevini,
Kaderin size ayırdığı, doğuştan sizin olan hakkı,
Ailenizin kuşaktan kuşağa kalan şanlı görevini,
Lekeli bir soyun kirli ellerine bırakmak.
Oysa ki ülkenin yararı için
Uyandırmaya geldiğimiz dalgın düşüncelerinizde,
Bu güzel ada elini ayağını arıyor.
Yüzü rezalet yaraları ile bozulmuş
Hanedan ağacı adi bitkilerle aşılanmış
Ve unutmanın karanlık, yutucu kuyusuna doğru itilmiş.
Onu kurtarmak için sizin başa geçerek,
Yurdun idaresini ele almanızı yürekten diliyoruz.
Başkasının adına, başkası yararına değil,
Ama gerçek vârisi olarak doğduğunuz,
Kendi krallığınızın öz sahibi olarak.
Size çok saygısı ve sevgisi olan yurttaşlarla birleşerek
Onların teşviki ile bu haklı dava için
Başvurmaya geldim size.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Kendi mevkiime ya da sizin durumunuza göre
Yapılması en uygun hangisidir bilmiyorum :
Susup çekilmek mi, yoksa şiddetle azarlamak mı sizi?
Cevap vermesem belki de sanırsınız ki,
Dili tutulmuş ihtiras, hükümdarlığın,
Başıma geçirmek istediğiniz altın boyunduruğuna
Boyun uzatıyor. Beri yandan bana olan sevginizle
Güzelleştirdiğiniz bu isteğiniz için
Size çıkışmak, dostlarımı kırmak olur.
Bundan ötürü, birincisini düşünmeyin diye,
Ama ikincisine de meydan vermemek için,
Size son cevabım şu olacak :
Sevginizden ötürü teşekkürlerimi hakettiniz,

Ama ben, o ulu mevkii hak etmiş değilim.
Önce bütün engeller kalkmış olsa,
Ve doğuştan hakkım olarak taht,
Benim için hazır bulunsa bile,
Manen o kadar fakirim,
Kusurlarım öylesine çok ve büyük ki,
Koca denizlere dayanamayacak bir kayık gibiyim.
Bu yüce mevkiin görkeminde saklanmaya çalışmaktansa
Bu yüce yerden saklanmak daha iyidir benim için.
Ama şükür Tanrıya bana ihtiyaç yok,
Olsaydı eğer, size yardım için
Benim çok şeye ihtiyacım olurdu.
Krallık ağacı bir meyva bıraktı bize,
Bu meyva sessiz akan zaman ile olgunlaşınca,
Tahta yakışacak ve şüphesiz
Yönetimiyle mutlu kılacaktır bizi.
Bana vermek istediğinizi ona veriyorum ben.
Mutlu bahtının hakkını
Koparıp almaktan Tanrı korusun beni.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Lordum, bu sizde vicdan olduğunu gösterir.
Ama iyice düşünülürse, sebeplerinizin
Önemsiz ve fazla titizce olduğu çıkar ortaya.
Diyorsunuz ki Edward kardeşinizin oğludur ;
Öyledir diyoruz biz de, fakat karısından değildir.
Çünkü Lady Lucy'ye sözlü idi.
Ettiği yeminin canlı şahidi anneniz.
Sonra temsilci yollayarak,
Fransa kralının kızkardeşi Bona ile nişanlandı.
Derken ikisinden de vazgeçince,
Zavallı yıpranmış bir kadın, birkaç çocuk anası,
Güzelliği solmuş dertli bir dul,
Tazeliği sona ererken, evli sayılan Edward'ın
Çapkın gözlerini çekti üstüne, yükseklerden ele geçirdi

Ve kötü bir günaha sürükledi[1] onu.
Nezaketen prens dediğimiz şimdiki Edward, kardeşinizin
Gayrımeşru yatağında peydahlandı o kadından.
Daha acı konuşurdum bu konuda,
Ama hayatta olanlara saygımdan tutuyorum dilimi.
Bundan dolayı değerli lordum, size sunulan tahtı
Kabul edin. Bizim için, ülke için olmasa bile,
Günah yıllarında bozulan asil dedelerinizin
Soyunu yükseltmek için olsun "evet" deyin.

BELEDİYE BAŞKANI :

Deyin aziz lordum, yurttaşlarınız size yalvarıyor.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Yüce lord, sunulan bu sevgiyi geri çevirmeyin.

SIR WILLIAM CATESBY :

Haklı isteklerini kabul edip sevindirin onları.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Aman Allahım! Bu kaygıyı niçin bana yüklemek
istiyorsunuz?
Krallık edebilecek adam değilim ben,
Rica ederim yanlış anlamayınız,
Ama kabul edemem ve etmem.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Kardeşinizin oğluna sevginizden ötürü,
Tahttan etmek istemiyorsunuz onu ;
Biliyoruz yufka yürekli
Ve bir kadın kadar şefkatlisiniz,
Akrabalarınıza, daha doğrusu herkese
Davranışınız gösterdi bunu.
Ama biliniz ki siz ricamızı reddetseniz de,
Kardeşinizin oğlu kralımız olmayacak asla ;
Tahta bir başkasını geçireceğiz.

(1) Bu günah Edward'ın daha önce nişanlanmış olmasından mı, yoksa bir dul ile evlenmiş olmasından mı doğuyor pek belli değil. Her iki yoruma da rastlanmaktadır.

Düşen hanedanınız için de bir yüz karası olacak bu.
Gelin yurttaşlar yemin ediyorum artık yalvarmayacağım.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Aman, yemin etmeyin Buckingham lordu.
(Buckingham ve yurttaşlar çıkar.)

SIR WILLIAM CATESBY :
Geri çağırın sevgili prens,
Kabul edin isteklerini, yoksa memleket yaslı olacak.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Bir dert dünyasına mı sokacaksınız beni?
Peki, çağırın, taştan yapılmış değilim ;
Gerçi vicdanım ve kalbim hayır diyor ama
Yakarmalarınız dokundu bana.
(Buckingham ve diğerleri tekrar girerler.)
Soylu Buckingham, sayın, bilge efendiler,
Madem ki sırtıma bu işi yüklüyorsunuz,
Sorumluluğunu taşıyabilmek için
Bu yüke dayanacak sabrı göstermem gerek.
Ama bu işin sonunda bir rezalet,
Ayıplanacak bir durum doğarsa eğer,
En ufak bir leke sürülemez bana.
Çünkü zorlayan sizsiniz beni.
Tanrı bilir, siz de görüyorsunuz,
Ne kadar uzağım bunu istemekten.

BELEDİYE BAŞKANI :
Tanrı sizden razı olsun! Görüyoruz ve söyleriz.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :
Söylemekle, gerçeği söylemiş olursunuz.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
O halde sizi, bu ulu ünvanıle selamlıyorum :
Yaşasın Kral Richard, İngiltere'nin yüce kralı!

HEPSİ :
Yaşasın!

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Yarın taç giyilsin mi, emrederseniz?

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Ne zaman isterseniz, nasıl olsa sizin dediğiniz olacak.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Öyleyse efendimizin emrindeyiz yarın ;
Ve sevinç içinde ayrılıyoruz sizden.

GLOUCESTER DÜKÜ RICHARD :

Gelin kutsal işimize dönelim.
Güle güle Buckingham, güle güle dostlarım.

(Çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ PERDE

BİRİNCİ SAHNE

(Kale'nin önü.)

(Bir taraftan Kraliçe Elizabeth, York Düşesi ve Dorset Markisi, diğer taraftan, Gloucester Düşesi Anne, Clarence'in genç kızı Lady Margaret Plantagenet'in elinden tutmuş olarak girerler.)

YORK DÜŞESİ :
Kimi görüyorum? Şefkatli yengesi Gloucester'in
Elinden tutmuş gelen, torunum Plantagenet mi?
Eminim kadıncağız sırf sevgisinden,
Küçük prensleri selamlamaya gidiyor.
Ne güzel rastlantı, kızım!

LADY ANNE :
İkinize de mutlu ve aydın bir gün dilerim efendim.

KRALİÇE ELIZABETH :
Size de sevgili kardeşim. Nereye böyle?

LADY ANNE :
Kale'ye kadar gidiyorum.
Sanırım sizin de maksadınız aynı :
Güzel prenslere "hoş geldiniz" demek.

KRALİÇE ELIZABETH :
Sağolun, hep beraber gideriz.
(Brakenbury girer.)
İşte Kale subayı tam zamanında geliyor.
Söyleyin rica ederim sayın subay
Prens ve küçük oğlum York nasıl?

BRAKENBURY :
İyiler efendim, ama özür dilerim,
Ziyaret için bırakamam :
Kesin emri var kralın.

KRALİÇE ELIZABETH :
Kralın mı? O da kim?
BRAKENBURY :
Kral vekili demek istiyorum.
KRALİÇE ELIZABETH :
Tanrı krallıktan uzak tutsun onu!
Benimle onların sevgisi arasına engeller mi koyuyor?
Analarıyım ben, kim mâni olabilir onları görmeme?
YORK DÜŞESİ :
Babalarının anasıyım ben, göreceğim onları.
LADY ANNE :
Kanuna göre yengeleri, sevgiden yana analarıyım,
Onun için götür beni yanlarına ;
Kabahati yüklenir, sorumluluğu alırım,
Ölüm pahasına da olsa.
BRAKENBURY :
Hayır efendim hayır, bırakamam,
Yeminliyim, bağışlayın beni.

(Çıkar.)

(Lord Stanley girer.)

LORD STANLEY :
Bayanlar bir saat sonra rastlasaydım size.
İki güzel kraliçenin sayın kayınvaldesi
Olarak selamlardım York Düşesini.
(Anne'a) Buyurun efendim, Westminister'e gelmeniz
Gerekiyor hemen. Richard'ın kraliçesi
Olarak taç giyeceksiniz.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ah! Kesin şu kordonları,
Sıkışan kalbim yer bulsun çarpacak kadar ;
Bu kahredici haberle bayılacağım yoksa.
LADY ANNE :
Ah, kötü, korkunç haberler!
MARKİ DORSET :
Sakin olun anne, nasıl hissediyorsunuz kendinizi?

KRALİÇE ELIZABETH :
Ah, Dorset, bir şey söyleme bana, kaç git!
Ananın ismi çocuklar için uğursuz ;
Ölüm ve felaket peşinde senin.
Arkanda bırakmak istiyorsan ölümü,
Denizi aş ve Richmond'un yanına git ;
Cehennem yetişemesin sana.
Git, acele git, durma bu mezbahada,
Yoksa sayısını artırırsın ölülerin.
Margaret'in bana laneti de bulmuş olur yerini :
Evlattan, kocadan, tahttan yoksun
Bir kadın olarak tüketirim ömrümü.
LORD STANLEY :
Öğüdünüz çok yerinde efendim.
(Dorset'e) Hiç vakit kaybetmeyin,
Ben de oğluma yazarım yolda karşılar sizi,
Akılsızca bir gecikme yüzünden yakalanmaym apansız.
YORK DÜŞESİ :
Ah, dert saçan felaket rüzgârı!
Ah, ölüm yatağı kahrolasıca karnım!
Öldürücü gözlerinden kaçılmaz
Bir yılan getirdin bu dünyaya.
LORD STANLEY :
Gelin efendim gelin, çok acele gönderdiler beni.
LADY ANNE :
Ben de çok isteksiz gidiyorum.
Alnıma konacak o altın maden,
Beynimi kavuracak kızgın çelik olsaydı keşke!
Öldürücü bir zehirle kutsasınlar da beni,
Halk "yaşasın kraliçe" diyemeden öleyim.
KRALİÇE ELIZABETH :
Git, zavallı kadın git, saltanatında gözüm yok ;
Beni avutmak için kötü şeyler dileme kendine.
LADY ANNE :
Dilemiyeyim mi? Şimdi kocam olan o adam,

Henry'nin cenazesinde karşıma çıktığı vakit,
Arkasından ağladığım o mübarek adamın,
Ve ilk melek kocamın kanları
Ellerinden silinmemişti henüz.
Richard'ın suratına baktım da o zaman,
Dedim ki "Beni bu genç yaşımda
İhtiyar bir dul yaptığın için
Lanet olsun sana" dedim. "Evlendiğin zaman,
Yatağından keder eksik olmasın,
Karın – öyle bir çılgın çıkarsa eğer –
Kocamı öldürmekle bana çektirdiğinden
Daha fazlasını çeksin, sen hayatta
Olduğun sürece." İşte bakın,
Lanetimi tekrarlamaya vakit kalmadan,
Kadın kalbim budala gibi,
Onun tatlı sözlerine kapıldı,
Ve kendi lanetime uğradı da gözlerim,
Şimdiye dek kapanmadı huzur içinde.
Korkulu rüyalarıyla ikide bir uyandığım yatağında,
Bir saatçik olsun tadamadım uykunun tadını.
Zaten babam Warwick'ten ötürü
Nefret ediyor benden, hiç şüphesiz
Yakında başından atacak beni.

KRALİÇE ELIZABETH :

Zavallıcık, elveda. Acıyorum sana.

LADY ANNE :

Benim de içim parçalanıyor size.

MARKİ DORSET :

Saltanatı keder içinde karşılayan, hoşça kal!

LADY ANNE :

Güle güle, saltanattan uzaklaşan zavallı çocuk.

YORK DÜŞESİ :

(Dorset'e), Sen Richmond'a git, talihin açık olsun!
(Anne'a), Sen Richard'a, iyi melekler kanat gersin sana!
(Elizabeth'e), Tapınağa git sen, temiz olsun düşüncelerin!

Mezarıma ben de, huzur içinde yatayım orda.
Hüzünlü seksen küsur yıl gördüm,
Mutlu geçen her saati,
Keder dolu bir haftayla ödedim.

KRALİÇE ELIZABETH :

Durun! Bir kere daha benimle Kale'ye bakın!
Ey! yıllanmış taşlar, zulmün duvarlarınız içine kapadığı
O zavallı yavrulara acıyın!
O güzel küçükler için sert beşik, kaba saba dadı,
Körpe prensler için ihtiyar, abus oyun arkadaşı,
İyi davran yavrularıma!
Çaresiz keder işte böyle veda ediyor taşlarına.

İKİNCİ SAHNE

(Londra. Saray.)

(Borular çalar. Richard taç giymiş olarak debdebe ile girer. Buckingham, Catesby, bir genç kral hizmetkârı ve diğerleri girerler.)

KRAL III. RICHARD :

Şöyle çekilin hepiniz! Aziz Buckingham!

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Buyrun yüce kralım!

KRAL III. RICHARD :

Elini ver bana. *(Tahta çıkar.)* Senin öğütlerin ve yardımın sayesinde,
Kral Richard buralara kadar yükseldi.
Ama saltanatımız bir günlük mü olacak?
Yoksa devam edecek, biz de keyfini sürecek miyiz?

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Daim olsun, sonu gelmesin hiç.

KRAL III. RICHARD :

Ah! Buckingham, şimdi ben mihenk taşı yerine geçip
Senin gerçekten altın olup olmadığını deneyeceğim.
Genç Edward yaşıyor. Ne demek istediğimi anla.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Devam edin sevgili lordum.
KRAL III. RICHARD :
Canım, kral olmak isterdim diyorum.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
İşte oldunuz ya efendim.
KRAL III. RICHARD :
Ha! Kral mıyım? Öyle ama Edward yaşıyor.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Doğru, yüce prens.
KRAL III. RICHARD :
Edward'ın yaşaması kötü! "Doğru, yüce prens"miş.
Buckingham böyle vurdum duymaz değildin evvelce.
Açık söyleyeyim mi? Piçler gebersin istiyorum.
Hem çabuk olmalı bu iş. Sen ne dersin?
Çabuk söyle ; uzatmadan.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Efendimiz nasıl isterlerse öyle yapabilirler.
KRAL III. RICHARD :
Hele hele! Buz gibisin, nezaketin donuyor.
Söyle, "peki" diyor musun bu işe?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Biraz nefes alayım,
Bu konuda kesin bir şey söylemeden,
Biraz düşüneyim lordum.
Kararımı size bildiririm şimdi.

(Çıkar.)

SIR WILLIAM CATESBY *(yanında duranlardan birine)* :
Kral öfkelendi, bakın dudaklarını ısırıyor.
KRAL III. RICHARD :
Duygusuz aptallar ve düşüncesiz gençlerle iş göreceğim.
Dikkatli gözlerle içime bakanlar yaramaz bana.
Gözü yükseklerde Buckingham ihtiyatlı olmaya başladı.
Oğlum!

HİZMETKÂR :
Buyrun efendim!
KRAL III. RICHARD :
Gizlice adam öldürmek için,
Altınla kanacak birini biliyor musun?
HİZMETKÂR :
Küçük kazancı, kibirli gönlüne uymayan,
Durumundan şikayetçi birini tanıyorum.
Altın onun için yirmi hafip yerini tutar,
Yaptırmayacağı yoktur ona.
KRAL III. RICHARD :
Adı ne?
HİZMETKÂR :
Adı Tyrrel efendim.
KRAL III. RICHARD :
Tanıyorum biraz ; git çağır onu buraya.
(Hizmetkâr çıkar.)
Derin düşünen, kurnaz Buckingham
Sırdaşım olmayacak bundan böyle.
Benimle bunca zaman yorulmadan koştu da,
Şimdi nefes almak için duracakmış. Öyle olsun!
(Stanley girer.)
LORD STANLEY :
Sevgili lordum işittiğime göre,
Marki Dorset, Richmond'un yanına kaçmış.
(Kenara çekilir.)
KRAL III. RICHARD :
Catesby, buraya gel! Karım Anne'ın
Çok ağır hasta olduğu haberini yay!
Ortalıkta görünmemesi için gerekeni yaparım ben.
Şöyle sıradan fakir bir adam bul bana,
Clarence'in kızı ile evlendireceğim hemen.
Oğlan aptal, ondan korkum yok.
Ne duruyorsun? Sana söylüyorum,
Haberi yay : Kraliçe hasta, ölmek üzere.

Haydi iş başına! Büyümesi bana zarar verecek
Tüm umutları budamam gerek.

(Catesby çıkar.)

Kardeşimin kızı ile evlenmeliyim,
Yoksa cam üstüne kurulmuş olur krallığım.
Kardeşlerini öldür, sonra kızla evlen!
Başarı için kuşkulu bir yol!
Ama öylesine boğuldum ki kana, günah günahı çekiyor.
Yaşlar akıtan merhametin bu gözlerde yok yeri.

(Hizmetkâr, Tyrrel ile gelir.)

Tyrrel mi senin adın?

SIR JAMES TYRREL :

James Tyrrel, sadık kulunuz.

KRAL III. RICHARD :

Gerçekten öyle misin?

SIR JAMES TYRREL :

Deneyin sayın lordum.

KRAL III. RICHARD :

Benim bir dostumu öldürebilir misin?

SIR JAMES TYRREL :

Emredersiniz, ama bana kalsa iki düşmanınızı öldürürdüm.

KRAL III. RICHARD :

Tam üstüne bastın, iki can düşmanı.
Hakkından gelmeni istediklerim,
Rahatımın, tatlı uykumun düşmanları.
Tyrrel, Kale'deki şu piçleri kastediyorum.

SIR JAMES TYRREL :

Yanlarına girmemi sağlayın bir,
Artık korkunuz kalmaz onlardan.

KRAL III. RICHARD :

Sözlerin tatlı bir şarkı gibi. Dinle!
Buraya gel Tyrrel! Al şu mühürü,
Kalk kulağını uzat *(Fısıldar.)* İşte o kadar.
Sen oldu de, gözüme girersin, sırtın yere gelmez artık.

SIR JAMES TYRREL :
Derhal icabına bakarım.
(Buckingham tekrar girer.)
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Fikrimi öğrenmek istediğiniz mesele
Üzerinde düşündüm efendim.
KRAL III. RICHARD :
Neyse, bırak o işi şimdi.
Dorset, Richmond'a kaçmış.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Duydum lordum.
KRAL III. RICHARD :
Stanley, Richmond karınızın oğludur, gözünüzü açın.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Efendim hakkım olan mükâfatı istiyorum.
Şerefiniz ve namusunuz üzerine söz vermiştiniz.
Hereford eyaleti ile menkulleri benim olacaktı.
KRAL III. RICHARD :
Stanley dikkat edin karınıza!
Richmond'a mektuplar yollarsa sizden sorarım hesabını.
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Efendimiz haklı isteğime ne diyorlar?
KRAL III. RICHARD :
Hatırlıyorum şimdi. Richmond huysuz bir yumurcakken,
Altıncı Henry, kral olacağını söylemişti.
Kral ha! Belki, belki de –
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Lordum!
KRAL III. RICHARD :
Nasıl oldu da kâhin, o sırada yanında
Olduğum halde, kendisini öldüreceğimi bilemedi?
BUCKINGHAM DÜKÜ :
Efendim eyalet için sözünüz vardı –
KRAL III. RICHARD :
Richmond! Exeter'e son gidişimde

Belediye Başkanı kaleyi gezdirmişti bana,
Rougemont kalesi deyince irkilmiştim.
Çünkü İrlandalı bir saz şairi söylemişti,
Richmond'u gördükten sonra çok yaşamayacakmışım.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Efendimiz!

KRAL III. RICHARD :
Ey, saat kaç?

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Özür dilerim, sözünüzü hatırlatmak istiyorum efendim.

KRAL III. RICHARD :
Peki ama saat kaç?

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Onu çalmak üzere.

KRAL III. RICHARD :
Bırak çalsın.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Neden bırak çalsın diyorsunuz?

KRAL III. RICHARD :
Çünkü çanı çalan kukla gibi,
Dilenmenle, düşüncelerim arasında tokmak tutuyorsun.
Canım vermek istemiyor bugün.

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Lütfen ricam hakkında kararınızı söyler misiniz?

KRAL III. RICHARD :
Canımı sıkıyorsun ; keyfim yok bugün.
(Buckingham'dan başka hepsi çıkar.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :
Demek öyle? Büyük hizmetlerimi böyle hakaretle mi ödüyor?
Bunun için mi kral yaptım onu?
Hastings'i hatırlayıp da Brecknock'a kaçmam lazım,
Yerindeyken daha korkulu başım.

ÜÇÜNCÜ SAHNE

(Aynı.)

(Tyrrel girer.)

SIR JAMES TYRREL :

Korkunç ve kanlı iş yapıldı işte.
Bundan daha tüyler ürpertici bir cinayet
İşitilmemiştir ülkemizde.
Bu vahşice iş için kullandığım
Dighton ve Forest, kan emmiş birer canavar,
Yırtıcı birer köpek gibidirler ; ama yine de,
Cinayetlerinin acıklı hikâyesini anlatırken,
Yürekleri eriyor, ağlıyorlardı çocuk gibi.
"Ah!" diyordu Dighton "zavallı yavrular
Böyle yatıyorlardı işte." Derken Forest sözü kapıyor,
"Böyle" diyordu "bembeyaz masum kolları ile,
Sarılmışlardı birbirlerine. Bir sap üstünde,
Dört kırmızı gül gibi dudakları,
Öpüyordu birbirini yaz güzelliğinde.
Bir dua kitabı vardı yastığın üzerinde,
Az daha caydırıyordu beni ; ama kahrolasıca şeytan!.."
Forest alçağı susunca öteki şöyle tamamladı :
"Dünya yaratılalı beri, tabiatın meydana getirdiği
En güzel eseri boğduk" dedi.
İkisi de vicdan azabı içinde,
Konuşamıyorlardı artık. Ben de bu haberi,
Kanlı krala vermek için ayrıldım onlardan.
İşte geliyor.

(Kral Richard girer.)

Efendimize sağlık dilerim.

KRAL III. RICHARD :

Beni sevindirecek haberler getirdin mi aziz Tyrrel?

SIR JAMES TYRREL :

Verdiğiniz işin yapılması sizi sevindirecekse,
Sevinin ; yapıldı çünkü.

KRAL III. RICHARD :
Ama ölülerini gördün mü sen?
SIR JAMES TYRREL :
Gördüm efendim.
KRAL III. RICHARD :
Gömdün mü aziz Tyrrel?
SIR JAMES TYRREL :
Kale'nin papazı gömdü efendim,
Ama nereye gömdü bilmiyorum doğrusu.
KRAL III. RICHARD :
Hemen yemekten sonra bana gelir,
Nasıl öldüklerini anlatırsın.
O zamana kadar seni nasıl memnun
Edebileceğimi düşün ve kavuş isteğine.
Şimdilik güle güle.
SIR JAMES TYRREL :
İzninizle efendimiz.

(Tyrrel çıkar.)

KRAL III. RICHARD :
Clarence'in oğlunu hapsettim sıkıca ;
Sıradan bir adamla evlendirdim kızını ;
Edward'ın oğulları cennette uyuyorlar ;
Karım Anne da veda etti bu dünyaya.
Biliyorum Bröton[1] Richmond'un gözü,
Kardeşimin kızı genç Elizabeth'de.
Bu yoldan tahta konmak istiyor.
Ben de şimdi kıza gidiyorum,
Mutlu bir talip olarak.

(Catesby girer.)

SIR WILLIAM CATESBY :
Efendimiz!
KRAL III. RICHARD :
İyi ya da kötü haberlerin mi var ki,

(1) Richmod, Tewkesbury muharebesinden sonra Brötanya'ya sığınmıştı.

Böyle apansız giriyorsun içeri?

SIR WILLIAM CATESBY :

Kötü haberler efendim ; Morton, Richmond'a katılmış ;
Buckingham da yiğit Gallilerin başına geçmiş,
Savaş alanına gelmiş. Kuvveti artıyormuş durmadan.

KRAL III. RICHARD :

Buckingham'ın derme çatma ordusundan çok,
Ely ile Richmond düşündürüyor beni.
Haydi öyleyse! Derler ki, korku içinde tartıp biçme,
İşi geri bıraktırır, bir türlü davranamaz olur insan.
Öyleyse yıldırım sür'ati kanadım olsun,
Jüpiter'in Mercury'si gibi
Krala habercilik etsin savaş alanında.
Durmayalım, hainler savaş alanında böbürlenirken.
Askeri topla! Tartışma yerine kalkan kullanırım ben.

(Çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

(Sarayın önü.)
(Kraliçe Margaret girer.)

KRALİÇE MARGARET :

Demek mutluluk fazla olgunlaşıp, ölümün
Kokmuş, çürük ağzına düşmeye başladı artık.
Düşmanlarının kahroluşunu görmek için,
Gizlendim, bekledim buralarda.
Kanlı bir başlangıç oldu,
Sonu da böyle kanlı, acı ve korkunç
Olsun diyerek artık gidiyorum Fransa'ya.
Saklan zavallı Margaret! Kim o gelen?

(Kraliçe Elizabeth ve York Dülşesi girerler.)

KRALİÇE ELIZABETH :

Ah, zavallı prenslerim! Ah, yavrucuklarım!
Açılmamış goncalarım, tatlı kuzularım!
Eğer minik ruhlarınız hakkında,

Sonsuz yargı verilmediyse henüz,
İnce kanatlarınızla çevremde uçuşup
Ananızın feryatlarını dinleyin.

KRALİÇE MARGARET :
Uçuşun çevresinde! ve deyin ki,
Hak yerini bulsun diye genç sabahınız döndü yaşlı geceye.

YORK DÜŞESİ :
Sesim kısıldı gördüğüm bunca felaketle.
Dilim usanmış, kıpırdamıyor artık.
Neden öldü Edward Plantagenet?

KRALİÇE MARGARET :
Plantagenet'in hesabını veriyor Plantagenet ;
Edward, Edward'a borcunu ölümle ödedi nihayet.

KRALİÇE ELIZABETH :
Tanrım sen böyle kuzucukları terkeder,
Kurdun ağzına atar mısın onları?
Neredeydin bu iş yapılırken?

KRALİÇE MARGARET :
Mübarek Henry ile sevgili oğlum öldürülürken?

YORK DÜŞESİ :
Ölü hayat, kör göz, canlı hayalet,
Kederin sahnesi, dünyanın yüz karası,
Bitmez tükenmez günlerin özeti,
Mezarın hakkısın ama hayat bırakmıyor seni.
Suçsuz kanlarla sarhoş edilen şu İngiltere toprağında,
Dinlendir sıkıntılarını.
(Yere oturur.)

KRALİÇE ELIZABETH :
Ah! keşke oturacak hazin bir yer sunduğun gibi,
Mezar da sağlayabilseydin kolayca ;
Orda gizlerdim kemiklerimi, burda dinlendirmezdim.
Biz ağlamayalım da kimler ağlasın?
(Düşesin yanına oturur.)

KRALİÇE MARGARET :
Yaşça büyük olan keder, daha çok saygıya değerse,

Bırakın benimki başta gelsin.
Keder arkadaş kabul ederse,
(Yanlarına otururak.)
Benimkilere bakarak kendi dertlerinizi sayın.
Bir Edward'ım vardı benim, bir Richard öldürdü.
Bir Edward'm vardı senin, bir Richard öldürdü
Bir Richard'm vardı senin, bir Richard öldürdü.[1]

YORK DÜŞESİ :

Bir Richard'ım daha vardı benim, sen öldürdün,
Bir Richard'ım vardı benim, sen öldürttün.[2]

KRALİÇE MARGARET :

Bir Clarence'in vardı senin, Richard öldürdü.
Hepimizi ölüme kovalayan
Bir cehennem köpeği fırladı senin karnından.
Kuzuları parçalayıp kanlarını emmek için,
Daha gözleri açılmadan diş çıkaran bir köpek.
Tanrının yarattığına el atan o alçağı,
Yaşlı gözlerle saltanat süren,
Dünyanın o en büyük zalimini,
Bizi mezara dek kovalasın diye,
Senin karnın salıverdi dünyaya.
Ey! hak sever, doğru Tanrım,
Şükürler sana ki, kan kokusu alan o köpek,
Kendi anasının karnından çıkanları da avlıyor şimdi,
Anasını da katıyor dövünenlerin yanına.

YORK DÜŞESİ :

Ah, Henry'nin karısı benim felaketlerimle eğlenme!
Tanrı şahidimdir, seninkilere ağladım ben.

KRALİÇE MARGARET :

Ne yapayım intikama susamışım ;

(1) Gloucester Dükü Richard, yalnız VI. Henry ile oğlu Edward'ı değil, aynı zamanda kendi yeğenleri Edward ile Richard'ı da öldürtmüştü.

(2) York Düşesinin kocası Richard ve oğlu Rutland Dükü Edward, Wakefield muharebesinde Margaret'in ordusuna yenilerek öldürülmüşlerdi. Bu olaylar, Shakespeare'in VI. Henry III. Kısım oyununda yer alır. Bk. Perde I., Sahne III-IV.

Seyretmekle susuzluğumu gideriyorum şimdi.
Benim Edward'ımı öldüren Edward'ın öldü.
Öbür Edward'ın da öldü Edward'ıma karşılık.
Hesabı denk getirmek için genç York'a da kıyıldı.
İki Edward'ın benimkine yetmezdi çünkü.
Edward'ımı vuran Clarence'in öldü,
Ve bu kanlı oyunun seyircileri,
Hain Hastings, Rivers, Vaughan ve Grey,
Vakitsiz gömüldüler mezarlarının karanlığına.
Cehennemin kara elçisi Richard,
Ruhları satın alıp cehenneme yollamak için yaşıyor hâlâ.
Ama hak ettiği akıbet yakındır yakın.
Onu bir an önce göndermek için
Toprak yarılıyor, cehennem yanıyor,
İfritler haykırıyor, azizler dua ediyor.
Yalvarırım Tanrım, yaşam bağını kes de,
Köpek geberdi demeye yetsin ömrüm.

KRALİÇE ELIZABETH :

Ah! sen söylemiştin, bir gün gelecek,
Sırtı şiş o kambur kurbağaya lanet için,
Yardımımı isteyeceksin demiştin.

KRALİÇE MARGARET :

Sana o zaman talihimin boş süsü,
Zavallı gölge, sahte kraliçe,
Eski halimin örneği demiştim.
Korkunç bir oyunun gurur okşayan başlangıcısın :
Yuvarlanmak için yükselmiş bir kadın,
İki güzel çocuğu ile gülünç olmuş bir ana,
Eski halinin bir hayali,
Tehlikeli her atışa hedef olacak
Göz alıcı bir bayrak ; asaletin sadece bir işareti,
Bir nefes, bir köpük ; sahneyi doldurmak için
Konmuş yalancıktan kraliçe.
Nerede şimdi kocan? Kardeşlerin ne oldu?
İki oğlun nerede? Sana neşe veren ne kaldı?

Seni sayan, önünde diz çöküp "yaşasın kraliçe" diyen
var mı?
Nerede seni öven, önünde eğilen lordlar?
Peşinsıra giden alay alay asker nerede?
Bunların hepsini bir bir gözünün önünden geçir.
Ve ne olduğunu gör şimdi :
Evli, mutlu bir kadındın, yaslı bir dulsun.
Çocukların vardı, şimdi ölümlerinin acısı var.
Yalvarılan bir insandın, yalvarıyorsun şimdi.
Kraliçeydin, dertlerden taç giyinmiş bir zavallısın artık.
Beni küçük görürdün, bugün ben küçük görüyorum seni.
Herkes senden korkardı, bir kişiden korkuyorsun sen.
Herkese emrederdin, kimseye sözün geçmiyor şimdi.
Hak döndü dolaştı, yerini buldu işte, ve seni,
Bir kurban bıraktı zamanın eline.
Eski günlerinin anısı kaldı sana yalnız ;
Onları bu durumunda anımsamaksa daha da kötü.
Yerimi kapmıştın, acımı da
Aynen paylaşmayacak mısın?
Şimdi mağrur boynun benim ağır boyunduruğumun
Yarısını taşıyor. O boyunduruktan bezgin,
Başımı çekerek bütün yükü sana bırakıyorum işte.
Hoşça kal York'un karısı, bahtsızlığın kraliçesi!
İngiltere'deki bu dertler Fransa'da güldürecek beni.

KRALİÇE ELIZABETH :

Ah, lanet okumakta usta kadın, dur da biraz
Düşmanlarıma lanet etmesini öğret bana.

KRALİÇE MARGARET :

Geceleri uyuma, yemek yeme gündüzleri,
Ölmüş saadeti, karşılaştır yaşıyan mutsuzlukla.
Çocuklarını olduklarından daha tatlı hayal et,
Öldüreni olduğundan daha da kötü.
Kaybını büyütmek, beter kılar nedenini.
Bunları yap, öğrenirsin lanet etmesini.

KRALİÇE ELIZABETH :
Benim sözlerim cansız ; onlara can kat seninkilerle!
KRALİÇE MARGARET :
Çektiklerin, benimkiler gibi acılaştıracak, keskinleştirecek sözlerini.
YORK DÜŞESİ :
Felakette bu lafların ne yararı var?
KRALİÇE ELIZABETH :
Müşterileri olan dertlerin avukatlarıdır sözcükler,
Mirassız ölen sevinçlerin havai vârisleri,
Felaketlerin beceriksiz hatipleri!
Varsın meydan bulsunlar ; faydaları yoktur ama,
İnsanın yüreği hafifler hiç olmazsa.
YORK DÜŞESİ :
O halde aç ağzını ; benimle gel,
Senin iki evladını boğan alçak oğlumu,
Boğalım zehir sözlerle.
Boru çalınıyor, esirgeme lafını.
(Kral Richard trampete ve boru sesleriyle girer.)
KRAL III. RICHARD :
Kimdir o yürüyüşümüze engel olan?
YORK DÜŞESİ :
Ah, alçak adam benim ; ben ki seni,
Daha kahrolasıca karnımdayken boğup da,
İşlediğin cinayetlere engel olabilirdim.
KRALİÇE ELIZABETH :
Altın taçla mı gizliyorsun alnını?
Eğer hak yerini bulsaydı, çocuklarının,
Kardeşlerimin, tacın sahibi prensin
Ölüm damgasını taşırdı o alnın.
Söyle, alçak herif çocuklarım nerede?
YORK DÜŞESİ :
Zehirli kurbağa, nerede kardeşin Clarence?
Oğlu küçük Platagenet nerede?

KRALİÇE ELIZABETH :
Sevgili Rivers, Vaughan, Grey ne oldular?
YORK DÜŞESİ :
Nerede iyi kalpli Hastings?
KRAL III. RICHARD :
Borular çalsın! Silah başına çalsın trampeteler!
Şu zevzek kadınların, Tanrının kutsal kuluna küfrettiğini
Duymasın gökler. Çalın diyorum!
(Borular, trampeteler çalar.)
Ya sabırlı olur nazik davranırsınız bana,
Ya da sözlerinizi,
Savaş gürültüleriyle boğarım böyle.
YORK DÜŞESİ :
Sen oğlum musun benim?
KRAL III. RICHARD :
Öyle, Tanrı, babam ve sizin sayenizde.
YORK DÜŞESİ :
O halde sabırsızlığımı sabırla dinle.
KRAL III. RICHARD :
Sizin huyunuzdan bana da geçmiş biraz,
Azara gelemiyorum.
YORK DÜŞESİ :
Ah! Bırak söyleyeyim.
KRAL III. RICHARD :
Buyurun, ama ben dinleyecek değilim.
YORK DÜŞESİ :
Tatlılıkla söyleyeceğim, sözlerim yumuşak olacak.
KRAL III. RICHARD :
Ve kısa, anneciğim ; acelem var zira.
YORK DÜŞESİ :
O kadar tez canlı mısın? Tanrı bilir,
Neler çektim seni aylarca karnımda taşırken.
KRAL III. RICHARD :
Ben de sonunda avuntu olarak gelmedim mi size?

YORK DÜŞESİ :

Kutsal haç adına hayır! Sen de bilirsin ki,
Cehennem etmeye geldin bana dünyayı.
Istıraplı oldu doğumun ;
Çocukluğunda dik kafalı ve hınzırdın ;
Okul çağında belalı, saldırgan ve hırçın ;
Gençliğinde gözü-pek, küstah ve atılgan ;
Sonunda mağrur, kurnaz, zalim bir adam oldun.
Daha durgun ama daha zararlı ;
Kötülük ederken yüzü gülen bir adam.
Söyle, senin yanında bir saat olsun
Rahat yüzü gördüm mü ben?

KRAL III. RICHARD :

Yalnız Humphrey saatinde benim
Yanımdayken sabah çaya çağırılmıştınız.[1]
Bu kadar kötüymüşüm madem
Bırakın da devam edelim yolumuza,
Rahatsız etmiyeyim sizi. Trampete çalsın!

YORK DÜŞESİ :

Rica ederim dinle sözlerimi.

KRAL III. RICHARD :

Sözleriniz fazla acı efendim.

YORK DÜŞESİ :

Bir çift sözüm var ve son sözüm olacak sana.

KRAL III. RICHARD :

Dinliyorum.

YORK DÜŞESİ :

Ya hak yerini bulacak, bu savaştan
Zaferle dönemeden gebereceksin orada,
Ya da ihtiyarlık ve keder
Beni öldürecek, suratını görmeyeceğim bir daha.
Onun için giderken ağır lanetimi al,

(1) Şimdiye kadar anlamı çözülememiş bir parça. O devirde "Humphrey saati" yiyecek bulamadan geçirilen yemek zamanı anlamına geliyodu. Shakespeare iyi anlaşılmayan bir kelime oyununa girişmiş olabilir.

Savaş günü zırhlarından daha çok çökertsin seni!
Düşmandan yana dövüşüyor dualarım ;
Edward'ın çocuklarının ruhları
Başarı ve zafer fısıldıyor onlara.
Kana boğdun her yeri, kana boğulasın sen de,
Yüz karasıydı yaşamın, öyle olsun ölümün de!

(Çıkar.)

KRALİÇE ELIZABETH :
Benim daha çok lanet etmem gerek sana
Ama bu işe dilim iyi yatmıyor,
Onun için âmin diyorum onunkilere.

KRAL III. RICHARD :
Durun Elizabeth, sizinle biraz konuşmam gerek.

KRALİÇE ELIZABETH :
Kral kanından başka oğullarım yok ki öldüresin.
Kızlarıma gelince Richard, göz yaşına boğulmuş
Kraliçeler değil, dua eden birer rahibe olacaklar.
Onun için hayatına kastetme kızlarımın.

KRAL III. RICHARD :
Elizabeth adında bir kızınız var,
Terbiyeli, güzel, zarif ve soylu.

KRALİÇE ELIZABETH :
Bundan ötürü ölmesi mi lazım?
Bırak yaşasın, terbiyesini, güzelliğini bozarım,
Kendime iftira eder, derim ki,
Edward'a sadık kalmadım, kız ondan değildir.
Kanı dökülmesin diye, razıyım,
Bir utanç örtüsüyle sararım kızımı.

KRAL III. RICHARD :
Soyunu gizlemeyin gerçekten prensestir o.

KRALİÇE ELIZABETH :
Hayatı güvende olsun diye değildir derim.

KRAL III. RICHARD :
Hayatını güven altına alan soyudur asıl.

KRALİÇE ELIZABETH :
Kardeşleri aynı soyun güveninde öldüler.
KRAL III. RICHARD :
Onların doğumunda iyi yıldızlar gülmemişti.
KRALİÇE ELIZABETH :
Hayır, kötü dostlar hayatlarına kaş çatmıştı.
KRAL III. RICHARD :
Kimse geçemez ki kaderin önüne.
KRALİÇE ELIZABETH :
Doğru ; zulmünden geçilmeyenler belirlerse kaderi.
Daha dürüst bir yaşam bekleseydi seni
Daha güzel bir ölüm beklerdi yavrularını.
KRAL III. RICHARD :
Yeğenlerimi ben öldürmüşüm gibi konuşuyorsunuz.
KRALİÇE ELIZABETH :
Yeğenlerin ya, akrabadan,
Özgürlükten, yaşamdan, tahttan ettiğin yeğenler.
Küçük yüreklerini deşen eli,
Senin kafan idare etmiştir uzaktan.
Herhalde yavrularının karnında
Oynayan katil bıçak, senin taş yüreğinde
Bilenmeden önce keskin ve sivri değildi.
Acı, sürekli olunca acıya alışıyor insan ;
Yoksa dilim çocuklarımdan sana söz etmeden önce,
Tırnaklarım gözlerinde demir atar,
Ben de o ümitsiz ölüm körfezinde,
Yelkenleri ve donanımı alınmış
Zavallı bir kayık gibi parçalanırdım
Senin kayalık göğsünde.
KRAL III. RICHARD :
Size ve ailenize, şimdiye dek
Verdiğim zarardan daha çok iyilik
Yapmak niyetinde değilsem, giriştiğim iş
Ve tehlikeli savaş başarıyla sonuçlanmasın.

KRALİÇE ELIZABETH :
Göklerde saklı, bana yararı dokunacak
Hangi iyilik kaldı ki?
KRAL III. RICHARD :
Çocuklarınızın yükselmesi.
KRALİÇE ELIZABETH :
Evet, idam sehpasına tırmanarak.
KRAL III. RICHARD :
Dünya saltanatı demek olan en onurlu yere çıkarak.
KRALİÇE ELIZABETH :
Anlat da kederimi avut!
Çocuklarıma ne mevki, ne paye,
Ne onur sağlayabilirsin söyle.
KRAL III. RICHARD :
Neyim varsa hepsini, kendim de dahil,
Çocuklarından birine adayacağım.
Size yaptığımı sandığınız kötülüklerin
Acı anıları, kızgın ruhunuzun
Derinliklerinde unutulur gider böylece.
KRALİÇE ELIZABETH :
Lafı uzatma, yoksa yapacağın iyiliğin
Öyküsünü anlatana dek iyiliğin tükenecek.
KRAL III. RICHARD :
O halde söyleyeyim, kızınızı bütün kalbimle seviyorum.
KRALİÇE ELIZABETH :
Kızımın anası kalbiyle düşünüyor.
KRAL III. RICHARD :
Ne düşünüyor?
KRALİÇE ELIZABETH :
Kızını bütün kalbinle sevdiğini.
Kardeşlerini de bütün kalbinle sevmiştin.
Ben de sana bütün kalbimle teşekkür ederim.
KRAL III. RICHARD :
Sözümün anlamını çevirmeyin hemen,
Demek istiyorum ki kızınızı seviyor ve İngiltere

Kraliçesi yapmak istiyorum onu.

KRALİÇE ELIZABETH :

Peki ama kocası kral kim olacak?

KRAL III. RICHARD :

Onu kraliçe yapan. Kim olacaktı başka?

KRALİÇE ELIZABETH :

Ne! Sen mi?

KRAL III. RICHARD :

Elbette, ne dersiniz?

KRALİÇE ELIZABETH :

Nasıl razı edeceksin kızı?

KRAL III. RICHARD :

Onun huyunu en iyi siz bildiğinize göre,
Bunu öğretirsiniz bana.

KRALİÇE ELIZABETH :

Benden öğrenmek istiyor musun?

KRAL III. RICHARD :

Elbette.

KRALİÇE ELIZABETH :

Kardeşlerini öldüren adamla,
Edward ve York adları kazılı,
Bir çift kanlı yürek gönder ona.
Ağlayacak olur belki ; onun için vaktiyle
Rutland'ın kanına batırılmış mendili,
Margaret nasıl verdiyse babana,
Sen de kızıma bir mendil yolla
Kardeşlerinin kanına bulanmış.
Gözünü silmesini söyle onunla.
Eğer bu, seni sevdirmezse ona
Yaptığın güzel işleri anlat bir mektupla.
Amcası Clarence'i, dayısı Rivers'i hakladığını,
Onun uğruna sevgili yengesi Anne'ın
Bir an önce icabına baktığını yaz.

KRAL III. RICHARD :

Alay ediyorsunuz benimle,

Kızınızı elde etmenin yolu değil bu.

KRALİÇE ELIZABETH :

Yok başka çare. Ya da bunları
Yapan Richard değil de başka
Bir insan olman gerek.

KRAL III. RICHARD :

Onun aşkı için yaptığımı söyleyin hepsini.

KRALİÇE ELIZABETH :

Olmaz. Kazandığı aşk bu kadar
Cana mal olduğu için nefret eder senden.

KRAL III. RICHARD :

Bakın, olan olmuş bir kere.
İnsan hata eder bazen,
Sonra pişman olur düşününce.
Oğullarınızdan aldığım krallığı
Kızınıza vererek ödeyeceğim borcumu.
Çocuklarınızı öldürdümse, dölünüzün tekrar
Canlanması için, sizin kanınızdan
Olacak çocuklarını kızınız doğuracak.
Bir büyükanneye duyulan sevgi,
Anaya duyulan sevgiye yakındır.
Bu çocuklar, yalnız bir derece farkıyla,
Aynı sizin canınızdan, kanınızdan olacaklar.
Aynı sıkıntıları çekeceksiniz bir kez daha,
Analarından fazla olarak, sizin kendisi için
Çektiğiniz sancılara katlanacak bir gece.
Gençliğiniz üzüntülü oldu çocuklarınızdan ötürü ;
Benimkilerse ihtiyarlığınızda rahata
Kavuşturacak sizi. Kaybınız oğlunuzun
Kral olmaması ; ne ki bundan ötürü
Kraliçe olacak kızınız.
Kaybınızı aynen geri vermem imkansız,
Onun için elimden geleni çevirmeyin geri.
Yabancı illerde kara düşüncelerle,

Korka korka dolaşan oğlunuz Dorset,[1]
Bu birleşmeden sonra evine döner,
Geçer yüksek şerefli mevkilere.
Güzel kızınıza, "kanım" diyen kral,
Oğlunuz Dorset'e "kardeşim" diyecek.
Yine ana olacaksınız bir krala ;
Felaketli günlerin açtığı yaralar,
Kat kat sevinçle örtülecek.
Bakın, daha ne güzel günler göreceğiz ;
Dökmüş olduğunuz gözyaşları,
Doğu incileri halinde, faiz olarak
On misli mutlulukla gelecek geri.
Haydi git anneciğim kızına git,
Tecrübelerinle cesaret ver utangaçlığına,
Bir âşığın sözlerine hazırla kulaklarını,
Evliliğin tatlı, sessiz saatlerini anlat ona.
Şu kolum, miskin asi, ahmak Buckingham'a
Haddini bildirdikten sonra, zafer çelenkleriyle
Gelecek, kızını bir yiğit yatağına götüreceğim.
Kazandığım zaferleri anlatacağım ona,
O da yegâne fatih, *Sezar'ın Sezar'ı olacak.*

KRALİÇE ELIZABETH :

Acaba nasıl söylemek uygun düşer?
Babasının kardeşi kocası olacak mı desem?
Amcası mı desem yoksa? Ya da kardeşlerinin,
Dayılarının katili mi? Hangi isim altında
Senin adına aşk ilan edeyim ki Tanrı, kanun,
Şerefim ve onun sevgisi, bu ismi
Hoş göstersin genç bir kıza?

KRAL III. RICHARD :

Bu birleşme güzel İngiltere'yi barışa kavuşturur deyin.

(1) Shakespeare tarihi olayları değiştiriyor. Dorset o sırada İngiltere'den henüz ayrılmamıştı. Buckingham'ın ordusu yenildikten sonra kaçmış ve Richmond'a katılmıştı.

KRALİÇE ELIZABETH :
Bitmez bir savaşa mal olacak bir barış.
KRAL III. RICHARD :
Deyin ki emredebilecek kral yalvarıyor.
KRALİÇE ELIZABETH :
Verilmesini krallar kralının yasakladığı şey için.
KRAL III. RICHARD :
Yüce bir kraliçe olacağını söyleyin.
KRALİÇE ELIZABETH :
Kraliçeliğin acısını çeksin diye anası gibi.
KRAL III. RICHARD :
Onu sonuna kadar seveceğimi söyleyin.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ama kraliçeliği ne zaman erecek sona?
KRAL III. RICHARD :
Güzel yaşamı boyunca devam edecek.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ne kadar sürecek acaba güzel yaşamı?
KRAL III. RICHARD :
Tanrı ve doğa ömür verdikçe.
KRALİÇE ELIZABETH :
Şeytanla Richard'ın işine geldiği süre.
KRAL III. RICHARD :
Söyleyin hükümdar olan ben, kul oldum ona.
KRALİÇE ELIZABETH :
Fakat kul olan o, nefret ediyor böyle hükümdarlıktan.
KRAL III. RICHARD :
Benim adıma dil dökün ona.
KRALİÇE ELIZABETH :
Gerçek, açıkça söylendiği zaman etkili olur.
KRAL III. RICHARD :
O halde aşkımı açıkça anlatınız.
KRALİÇE ELIZABETH :
Hem açıkça konuşmak hem gerçeği söylememek güç olacak.

KRAL III. RICHARD :
Sebepleriniz çok yüzeysel, çok acele bulunmuş.
KRALİÇE ELIZABETH :
Ah hayır! Sebeplerim pek derin ve yitirilmiş :
Derin ve cansız yatan yavrular mezarlarında.
KRAL III. RICHARD :
O tele dokunmayın Lady Elizabeth, kapandı o konu.
KRALİÇE ELIZABETH :
Kalbimin telleri kopana kadar o telden elimi çekmem.
KRAL III. RICHARD :
Aziz George,[1] dizbağım, tacım adına...
KRALİÇE ELIZABETH :
Kutsallığı kirletilmiş, şerefi lekelenmiş,
Üçüncüsü de zorla ele geçirilmiş.
KRAL III. RICHARD :
Yemin ederim ki...
KRALİÇE ELIZABETH :
Hiç üzerine. Yemin değil çünkü bu.
George'un kutsallığı kirlendiği için kalmamış şerefi ;
Dizbağın lekelendiği için şövalyelik erdemi gitmiş ;
Gaspedilmiş tacın, kaybettirmiş şanını krallığın.
Yeminin geçerli olacaksa eğer,
Bozmadığın bir şey üzerine et yeminini.
KRAL III. RICHARD :
O halde başım üzerine –
KRALİÇE ELIZABETH :
Kendi başın böyle yaptı seni.
KRAL III. RICHARD :
Dünya adına...
KRALİÇE ELIZABETH :
Senin kötülüklerinle dolu.
KRAL III. RICHARD :
Babamın ölümü...

(1) Dizbağında, azizlerden St. George ile ejderha resmi vardır.

KRALİÇE ELIZABETH :
Senin yaşamın şerefini sildi o ölümün.
KRAL III. RICHARD :
Tanrı adına o halde...
KRALİÇE ELIZABETH :
Tanrı önünde suçlusun en çok.
Tanrıya yeminini bozmaktan korksaydın,
Kocamın sağladığı birlik dağılmaz,
Kardeşlerim ölmezdi.
Tanrıya yeminini bozmaktan korksaydın,
Şimdi başını çevreleyen şu taç,
Oğlumun güzel alnını süsler,
İkisi de hayatta olurdu prenslerin.
Oysa şimdi toprak olmak üzere
Yanyana yatan o iki yavruyu,
Bozduğun yeminle kurtlara yem yaptın sen.
Söyle ne üzerine yemin edebilirsin artık.
KRAL III. RICHARD :
Gelecek üzerine.
KRALİÇE ELIZABETH :
Geleceği daha gelmeden kararttın.
Geçmişte yaptıkların yüzünden,
Gelecekte çok yaşlar akacak bu gözlerden.
Babalarını öldürdüğün çocuklar,
İleride acı çekmek için yaşıyorlar.
Çocuklarını doğradığın analar, babalar,
Yaşlandıkça acısını duyacaklar bunun.
Gelecek adına yemin verme, çünkü geleceği,
Geçmişte yaptıklarınla kararttın bile.
KRAL III. RICHARD :
Pişman olup, yaptıklarını düzeltmek
İstemiyorsam, bu kanlı savaşta yenileyim.
Eğer güzel prensese, temiz bir sevgi,
Kutsal düşüncelerle bağlı değilsem kahrolayım.
Kader mutlu bir saat göstermesin bana!

Gün ışığını, gece huzurunu esirgesin benden!
Talih yıldızları işlerimde benden yüz çevirsinler.
Benim de sizin de mutluluğumuz o kıza bağlı ;
Yoksa, ben de, siz de, o da,
Ülke de, birçok Hıristiyan ile
Birlikte perişan olur, ölür gider.
Başka hiçbir şey durduramaz bunu.
Onun için sevgili annem – sizi böyle
Çağırmam gerek – aşkımın
Avukatlığını yapın ona, nasıl olduğumu
Değil, nasıl olacağımı anlatın.
Hakkettiklerimi değil, hakkedeceklerimi sayın.
Zamanın ve durumun bunu gerektirdiği
Üzerinde durun, ve çocukça düşüncelerle
İnat etmeyin bu önemli işlerde.

KRALİÇE ELIZABETH :

Şeytana uyayım mı böylece?

KRAL III. RICHARD :

Şeytan sizi iyiliğe yöneltiyorsa, evet.

KRALİÇE ELIZABETH :

Geçmişte kendimi, kendim için unutayım mı?

KRAL III. RICHARD :

Anımsamak zararlı olacaksa, evet.

KRALİÇE ELIZABETH :

Çocuklarımı öldürdün ne de olsa.

KRAL III. RICHARD :

Kızınızın rahmine gömüyorum onları,
O baharat yuvasında, sizi yeniden
Rahata erdirecek, çocuklar üretecekler.[1]

KRALİÇE ELIZABETH :

Gidip razı edeyim mi kızı?

KRAL III. RICHARD :

Edin de mutlu bir anne olun.

(1) Kendi kendine yeniden doğan Anka kuşuna gönderme.

KRALİÇE ELIZABETH :
Gidiyorum. Yakında bana yazın,
Kızın ne düşündüğünü bildiririm size.
KRAL III. RICHARD :
Tarafımdan derin aşkla öpün onu. Şimdilik güle güle.
(Kraliçe Elizabeth çıkar.)
Yufka yürekli, akılsız dönek kadın.
(Ratcliff, arkasından Catsby girerler.)
Ne var, ne haber?
SIR RICHARD RATCLIFF :
Yüce kralım, batı kıyılarında büyük
Bir donanma var. İyi niyet
Sahibi olmayan bir sürü şüpheli halk
Sahillere yığılıyor. Silahları yok,
Ve gelenleri püskürtmeye niyetli değiller.
Gemiler dolanıp duruyor oralarda. Galiba amiralleri
Richmond'muş ve Buckingham'ın gelip
Karşılamasını bekliyorlarmış sahile çıkmak için.
KRAL III. RICHARD :
Ayağına çabuk biri Norfolk Düküne gitsin.
Ratcliff sen git, yahut Catesby gitsin. Nerede o?
SIR WILLIAM CATESBY :
Burdayım efendim.
KRAL III. RICHARD :
Catesby durma uç, düke git!
SIR WILLIAM CATESBY :
Derhal, son süratle giderim lordum.
KRAL III. RICHARD :
Ratcliff buraya gel! Hemen Salisbury'ye hareket et,
Oraya vardığın zaman –
(Catesby'ye) Aptal sersem herif ne duruyorsun gitsene düke?
SIR WILLIAM CATESBY :
Önce yüce kralımız emirlerini bildirsinler,
Ne söyleyeyim düke tarafınızdan?

KRAL III. RICHARD :
Ah, doğru Catesby ; söyle, toplayabileceği
En büyük kuvvetle Salisbury'ye gelsin hemen,
Benimle buluşsun orda.
SIR WILLIAM CATESBY :
Gidiyorum.

(Çıkar.)

SIR RICHARD RATCLIFF :
Salisbury'de ne yapayım efendim?
KRAL III. RICHARD :
Canım ben oraya gitmeden sen ne yapabilirsin?
SIR RICHARD RATCLIFF :
Efendimiz daha önce gitmemi söylemişlerdi.
KRAL III. RICHARD :
Değiştirdim fikrimi.
(Lord Stanley girer.)
Stanley ne haber?
LORD STANLEY :
Haber hoş değil efendim, ama
O denli fena da değil, söylenebilir.
KRAL III. RICHARD :
Hoppala! Bir bilmece. Ne iyi ne fena.
Ne diye uzatıyorsun kısaca söylemek varken?
LORD STANLEY :
Richmond denize çıkmış.
KRAL III. RICHARD :
Batsın da deniz onun üstüne çıksın!
Ödlek haydut ne arıyor orada?
LORD STANLEY :
Bilmem hükümdarım, tahmin ediyorum ancak.
KRAL III. RICHARD :
Ne tahmin ediyorsun?
LORD STANLEY :
Dorset, Buckingham ve Morton kışkırtmıştır,
Tahtta hak iddia ederek İngiltere'ye geliyor.

KRAL III. RICHARD :
Taht boş mu? Kullanacak yok mu krallık kılıcını?
Öldü mü kral? İmparatorluk sahipsiz mi?
York soyundan, bizden başka vâris mi var?
York'un vârisinden başka kim kral olabilir İngiltere'ye?
Söyle öyleyse ne arıyor denizlerde?
LORD STANLEY :
Başka niçin gelebilir bilmiyorum efendimiz.
KRAL III. RICHARD :
Demek Galli'nin gelmesinde, kralınız
Olmaktan başka amaç görmüyorsun.
Sen de baş kaldırıp ona katılacaksın korkarım.
LORD STANLEY :
Hayır, aziz lordum, güvensizlik göstermeyin bana.
KRAL III. RICHARD :
Onu püskürtecek kuvvetlerin nerde öyleyse?
Adamların, askerlerin nerede? Batı kıyılarında
Asileri sahile mi çıkarıyorlar?
LORD STANLEY :
Hayır, aziz lordum, adamlarım kuzeyde.
KRAL III. RICHARD :
Bana dostlukları buz gibi. Kuzeyde işleri ne,
Batıda krallarına hizmetleri gerekirken?
LORD STANLEY :
Emir almadılar yüce kralım.
İzin verirseniz gidip adamlarımı toplayayım,
İstediğiniz yerde ve zamanda
Efendimizle buluşalım.
KRAL III. RICHARD :
Evet, evet, gidip Richmond'la birleşeceksin.
Yok, güvenmem sana.
LORD STANLEY :
Çok yüce kralım, dostluğumdan
Şüphe etmeniz için sebep yok.
Size asla ihanet etmedim ve etmem.

KRAL III. RICHARD :
Peki git adamlarını topla! Ama oğlun
George Stanley burada kalsın. Sözünde
Durmaya bak, oğlunun kafası yerinde durmaz yoksa.
LORD STANLEY :
Ben doğruyum, ona göre davranırsınız oğluma.
(Çıkar.)
(Bir haberci girer.)
HABERCİ :
Sayın kralım, arkadaşlardan haber
Aldığıma göre, Sir Edward Courtney
Ve kardeşi mağrur Exeter piskoposu,
Devonshire'de taraftarlarıyla başkaldırmışlar.
(Başka bir haberci girer.)
İKİNCİ HABERCİ :
Efendimiz Kent'de Guildford'lar ayaklandı,
Kendilerine katılanlarla, kuvvetleri büyüyor
Saatten saate.
(Başka bir haberci girer.)
ÜÇÜNCÜ HABERCİ :
Kudretli Buckingham'ın ordusu –
KRAL III. RICHARD :
Defolun baykuşlar! Ölüm türküsünden
Başka bir şey yok mu?
(Üçüncü haberciyi döver.) Al sana!
Daha iyi haber getirirsin bundan sonra.
ÜÇÜNCÜ HABERCİ :
Büyük hükümdarımıza haberim şu :
Şiddetli yağmur ve su baskınlarından ötürü
Buckingham'ın ordusu dağılıp perişan olmuş.
Kendisi de alıp gitmiş başını.
Kimse bilmiyor nereye gittiğini.
KRAL III. RICHARD :
Özür dilerim senden. Yediğin yumruğa
Karşılık şu keseyi al. Kimse akıl edip de,

Haini getirene mükâfat verileceğini
İlan ettirdi mi?

ÜÇÜNCÜ HABERCİ :

Evet, ilan edildi lordum.

(Başka bir haberci girer.)

DÖRDÜNCÜ HABERCİ :

Sir Thomas Lovel ile Lord Marki Dorset
Yorkshire'de ayaklanmışlar efendim.
Ama şu müjdeyi de getiriyorum size ;
Brötanya donanması fırtınada dağıldı.
Richmond, Dorsetshire'de sahile
Bir sandal göndererek, orada bekleşenlerin
Hangi taraftan olduklarını sordurdu.
Onlar da Buckingham'dan geldiklerini,
Richmond'u tuttuklarını söylediler, ama o
İnanmadı ve Brötanya'ya yelken açtı gerisin geri.

KRAL III. RICHARD :

İleri, ileri! Madem ki, silahlandık bir kere,
Yabancı düşmanlarla savaşmasak bile
İçimizdeki şu asileri tepeleyelim.

(Catesby tekrar girer.)

SIR WILLIAM CATESBY :

Efendimiz, Buckingham Dükü yakalandı ;
En iyi haber bu. Richmond kontunun
Büyük bir kuvvetle Milford'da sahile çıktığı ise
Tatsız bir haber, ama bildirilmesi gerek yine de.

KRAL III. RICHARD :

Haydi Salisbury'ye! Biz burada konuşurken
Büyük savaşlar kazanılır, kaybedilir.
Buckingham'ı, Salisbury'ye getirtsin biriniz.
Gerisi benimle gelsin.

(Borular çalar. Çıkarlar.)

BEŞİNCİ SAHNE

(Derby Lordu'nun evi.)

(Derby Lordu Stanley ve Sir Christopher Urswick girerler.)

LORD STANLEY :

Sir Christopher, Richmond'a söyle, oğlum George Stanley
O öldürücü yaban domuzunun altına kapatıldı.
İsyan edersem, kafası uçacak genç George'un.
Bu yüzden Richmond'a yardım edemiyorum şimdilik.
Haydi güle güle, selamlarımı bildir.
Hem söyle, Kraliçe, kızı Elizabeth ile
Evlenmesini sevinçle kabul etti.
Ama soylu Richmond nerede şimdi?

SIR CHRISTOPHER URSWICK :

Ya Pembroke'da ya da Gal'de, Ha'rford-west'de.

LORD STANLEY :

İleri gelenlerden kimler tutuyor onu?

SIR CHRISTOPHER URSWICK :

Sir Walter Herbert, ünlü bir asker ;
Sir Gilbert Talbot, Sir William Stanley,
Oxford, cesur Pembroke, James Blunt,
Ve yiğit adamlarıyla birlikte Rice ap Thomas ;
Daha başka birçok ünlü ve büyük adamlar.
Londra'ya yürüyecekler karşı koyan olmazsa.

LORD STANLEY :

Peki acele git lorduna, söyle ellerinden öperim.
Mektubumu alınca fikrimi öğrenecek.
Güle güle.

BEŞİNCİ PERDE

BİRİNCİ SAHNE

(Salisbury. Bir alan.)

(Kendisini idama götüren mızraklı askerlerle Buckingham ve "Sheriff"[1] girerler.)

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Kral Richard kendisiyle konuşmama izin vermiyor mu?

SHERIFF :

Hayır lordum ; onun için sabırlı olun.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Ey, kokmuş bir adaletin elinde can verenler,
Ey, Hastings, Edward'ın çocukları, Rivers, Grey, Vaughan,
Mübarek Kral Henry ve güzel oğlun Edward!
Kırgın ruhlarınız bulutların arasından,
Bu hali görüyorsa, intikam için
Alay edin felaketimle. Bugün ölülerin
Ruhuna dua edilen gün[2] değil mi ahbap?

SHERIFF :

Evet.

BUCKINGHAM DÜKÜ :

Ölülerimizin ruhuna dua edilen gün,
Bedenimin kıyamet günü oluyor demek.
Kral Edward'ın çocuklarına ve karısının
Tarafını tutan dostlarına ihanet.edersem,
Bugünü göreyim demiştim, gördüm işte.
En çok güvendiğim insanın ihaneti ile
Yıkılayım demiştim, işte o gün geldi çattı.

(1) İllerde, nizamı ve mahkeme yargılarını uygulayan en yetkili memur.
(2) Hıristiyan dininde bir yortu : Ölülerin ruhu için dua edilen, kasımın ikinci günü.

Yaptıklarımı ödeyecek olan zavallı ruhumun
Cezası, bu yortu gününe bırakılmış.
Her şeyi gören Tanrı ile eğlendim,
O da, yalancıktan duamı çaldı başıma ;
Şakacıktan istemiştim gerçekten verdi.
Kötü kişilerin kılıcını böyle çevirir de,
Kendi göğüslerine saplar Tanrı.
Margaret'in laneti başıma indi nihayet.
"Richard kalbini eleme boğduğu gün
Margaret kâhinmiş dersin" dediydi.
Efendiler gelin, yüzkarası o kütüğe götürün beni ;
Eden bulur, kötülük görür, kötülük yapan kişi.

İKİNCİ SAHNE

(Tamworth yakınındaki karargâh)

(Richmond, Oxford, Blunt ve başkaları trampete ve sancaklarla girerler.)

RICHMOND :

Silah arkadaşlarım, baskı altında inleyen
Sevgili dostlarım, yurdun göbeğine kadar
Yürüdük bir engelle karşılaşmadan.
Burada umut ve cesaret verici
Bir mektup aldım, babam Stanley'den.
Yetişmiş ekinlerinizi, verimli bağlarınızı[1]
Mahveden o alçak kanlı yabandomuzu,
Gövdelerinizi yalak yapmış,
Sıcak kanınızı su gibi içen
O pis domuz, yurdun tam göbeğinde,
Leicester şehrinin yakınındaymış şimdi.
Buraya bir günlük yolda demek.
Yürüyün Tanrı adına yiğit arkadaşlar,
Bu kanlı, sert savaşta biçilecek
Sonsuz barışın hasadı.

(1) Yani, prensleri ve kral soyunu.

OXFORD :
Her bir adamın vicdanı,
Bu katile karşı savaşacak bin adam demektir.
SIR WALTER HERBERT :
Dostları bize katılacak, eminim.
SIR JAMES BLOUNT :
Dostları yoktur ki, onun, ancak
Korku yüzünden dost görünürler.
En güç durumunda,
Yüzüstü bırakacaklardır onu.
RICHMOND :
Her şey bizden yana. Öyleyse Tanrı adına ileri!
Gerçek umut çabuktur, kırlangıç kanatlarıyla uçar,
Kralları Tanrı yapar, aşağısını da kral.

(Çıkarlar.)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

(Bosworth Alanı.)

(Silahlı olarak Kral Richard, Norfolk, Surrey Kontu ve başkaları girerler.)

KRAL III. RICHARD :
Burada Bosworth alanında kuralım
Karargâhımızı. Niye üzgünsünüz Surrey Lordu?
SURREY KONTU :
Kalbim göründüğünden on kat neşeli.
KRAL III. RICHARD :
Norfolk Lordu!
NORFOLK DÜKÜ :
Buyrun sayın Kralım.
KRAL III. RICHARD :
Dayağı atacağız ha, Norfolk öyle değil mi?
NORFOLK DÜKÜ :
Bu işte atmak da var, yemek de lordum.

KRAL III. RICHARD :

Çadırım kurulsun! Burada yatacağım bu gece.
Ama yarın kimbilir nerede? Neyse hepsi bir.[1]
Düşmanın adedini öğrendi mi kimse?

NORFOLK DÜKÜ :

En çok altı, yedi bin kişi.

KRAL III. RICHARD :

Desenize bizim kuvvetimiz üç misli.
Kralın adı da kale gibi bir kuvvettir üstelik.
Karşı taraf yoksun bundan.
Çadır kurulsun! Gelin beyler,
Araziden nasıl yararlanacağımıza bakalım.
İyi kumanda edebilen birkaç kişi çağırın.
Gerekeni yapalım vakit geçirmeyelim,
Yüklü bir gün olacak yarın.

(Çıkarlar.)

(Alanın öbür tarafından Richmond, Sir William Brandon, Oxford ve diğerleri girerler. Askerlerden birkaçı Richmond'un çadırını kurmaya başlar.)

RICHMOND :

Yorgun güneş altınlar içinde battı ;
Ateşli arabasından kalan ışıklar,
Güzel bir gün vadediyor yarına.
Sir William Brandon siz taşıyacaksınız sancağımı.
Çadırıma mürekkep ve kâğıt getirin,
Savaş planımızı çizmek istiyorum.
Her kumandanın görevini belirteceğim ;
Küçük kuvvetimiz de uygun şekilde bölünecek.
Oxford Lordu, ve siz Sir William Brandon
Ve siz Sir Walter Herbert benimle kalın.
Pembroke Kontu kendi alayının
Başında olacak. Kendisine benden iyi geceler
Dileyin Yüzbaşı Blount ve söyleyin sabah
Saat ikide gelsin çadırımda görsün beni.

(1) Bu satırı Richard belki de kendi kendine söylüyor.

Durun azizim Yüzbaşı Blount, bir
İsteğim daha var sizden. Lord Stanley
Karargâhını nerde kurdu biliyor musunuz?

SIR JAMES BLOUNT :

Sancaklarını şaşırmadımsa eğer,
Şaşırmadığımdan da eminim,
Lord Stanley'in alayı, kralın büyük kuvvetinden,
En aşağı yarım mil güneyde bulunuyor.

RICHMOND :

Kendinizi fazla tehlikeye atmadan,
Bir yolunu bulup görebilirseniz onu,
Şu önemli mektubu veriniz aziz Blount.

SIR JAMES BLOUNT :

Hayatım pahasına da olsa yaparım.
İyi geceler efendim.

RICHMOND :

Size de dostum. Gelin beyler
Yarınki durumu görüşelim.
Çadıra girelim, hava rutubetli ve soğuk.

(Çadıra çekilirler.)

(Kral Richard, Norfolk, Ratcliff, Catesby ve diğerleri ile birlikte çadırına girer.)

KRAL III. RICHARD :

Saat kaç?

SIR WILLIAM CATESBY :

Yemek vakti efendim ; saat dokuz.

KRAL III. RICHARD :

Yemek yemeyeceğim bu akşam.
Kalem kâğıt verin bana.
Nasıl, miğferim gevşetildi mi biraz?
Zırhım çadırıma kondu mu?

SIR WILLIAM CATESBY :

Gevşetildi efendim, hepsi hazır.

KRAL III. RICHARD :

Aziz Norfolk, haydi görevine git ;

Dikkat et, güvenilir nöbetçiler kullan.

NORFOLK DÜKÜ :

Gidiyorum lordum.

KRAL III. RICHARD :

Catesby!

SIR WILLIAM CATESBY :

Buyrun efendim.

KRAL III. RICHARD :

Silahlı bir haberci yolla, Stanley'in alayına,
Gün doğmadan askerlerini getirsin.
Yoksa oğlu George, sonsuz gecenin
Kara boşluğuna yuvarlanır ha.

(Catesby çıkar.)

Bir kâse şarap verin, bir de mum.
Yarın için beyaz Surrey eğerlensin.
Mızraklarım sağlam olsun ama ağır olmasınlar.
Ratcliff!

SIR RICHARD RATCLIFF :

Buyrun efendim.

KRAL III. RICHARD :

Düşünceli Lord Northumberland'ı gördün mü?

SIR RICHARD RATCLIFF :

Akşam vakti, Surrey Kontu Thomas'la beraber,
Orduyu bölük bölük dolaşıyor,
Cesaret veriyordu askerlere.

KRAL III. RICHARD :

İyi öyleyse. Bir kâse şarap ver.
Eski canlılığım ve neşem kalmamış.
Koy oraya, Kâğıt kalem hazır mı?

SIR RICHARD RATCLIFF :

Hazır efendim.

KRAL III. RICHARD :

Nöbetçiye söyle çadırımı beklesin.
Yalnız bırakın beni. Ratcliff gece yarısı
Çadırıma gel, zırhımı giymeme

Yardım et. Haydi gidin şimdi.

(Ratcliff ve diğerleri çıkarlar.)

(Lord Stanley, Richmond'un çadırına girer, lordlar ve diğerleri Richmond'un yanındadırlar.)

LORD STANLEY :

Dilerim talihi ve zaferi senin miğferinde göreyim!

RICHMOND :

Karanlık gece verebileceği bütün huzuru
Sana versin, soylu Stanley
Sevgili annem nasıl?

LORD STANLEY :

Onun hayır duasını getiriyorum sana,
İyiliğin için dua ediyor hep. O iş bu kadar.
Sessiz saatler gizlice ilerliyor ve gece
Parça parça dağılıyor, doğuda.
Kısa keseyim, – durum öyle gerektiriyor çünkü –
Savaşını sabah erken hazırla.
Talihini, kanlı vuruşlara ve bakışıyla
Ölüm saçan savaşın eline bırak.
Dilediğim gibi davranamam ben,
Ama sonu belli olmayan bu savaşta,
Vakti oyalayarak sana yardım ederim
Elimden geldiği kadar. Açıktan açığa
Senden yana dövüşürsem, kardeşin
Genç George, idam edilir
Babasının gözleri önünde. Hoşça kal.
Uzun zaman ayrı düşmüş dostlar,
Sevgi yeminleri eder tatlı tatlı konuşurlar,
Ama vaktimiz yok bu işler için şimdi.
Umarım o günleri de görürüz.
Tekrar hoşça kal. Cesur ol. Açık ôlsun talihin.

RICHMOND :

Aziz lordlar, kendisini götürün alayma kadar,
Ben de gürültüye rağmen
Uyumaya çalışacağım ki yarın,

Zafer kanatlarıyla yükselmem gerekirken,
Uykusuzluk sırtıma binmesin
Bir kere daha iyi geceler efendiler.

(Richmond'dan başka herkes çıkar.)

Ulu Tanrım senin emrinde
Bir kumandan sayıyorum kendimi.
Koru ordumu ; askerlerimin eline
Gazap topuzunu ver ki,
Parçalasınlar zorbaların miğferlerini.
Cezalarını vermek için bizi kullan!
Biz de övelim seni zaferinden ötürü.
Gözlerimi kapamadan sana emanet ediyorum ruhumu,
Koru beni, uykuda olsun, uyanıkken olsun.

(Uyur.)

(Altıncı Henry'nin oğlu Prens Edward'ın hayaleti girer.)

HAYALET *(Richard'a)* :

Beni düşün ve ruhun kararsın yarın.
Tewkesbury'de gençliğimin baharında,
Beni nasıl vurduğunu hatırla :
Umudunu kes ve geber!
(Richmond'a), Yüreğin şen olsun Richmond ;
Katledilen prenslerin ruhları
Senden yanalar bu savaşta ;
Henry'nin oğlu, gönlüne ferahlık diliyor senin.

(Altıncı Henry'nin hayaleti girer.)

HAYALET *(Richard'a)* :

Sağlığımda kutsanmış vücudum,
Senin ellerinle delik deşik oldu.
Kaleyi ve beni hatırla :
Umudunu kes ve geber!
Altıncı Henry umudunu kes ve geber diyor sana.
(Richmond'a), Değerli Richmond zafer senin olsun!
Kral olacağını haber veren Henry,
Uykuda gönlüne ferahlık diliyor senin.
Uzun ve mutlu olsun ömrün!

(Clarence'in hayaleti girer.)

HAYALET *(Richard'a)* :

Beni düşün de ruhun kararsın yarın!
Şaraba boğulan, senin hilene
Kurban giden zavallı Clarence'i
Hatırla yarın dövüşürken ve elinden
Düşsün kör kılıcın : umudunu kes ve geber!
(Richmond'a), Lancaster soyunun oğlu,
York'un haksızlığa uğramış vârisleri,
Senin için dua ediyor :
İyi melekler korusun savaşını!
Ömrün uzun ve mutlu olsun!

(Rivers'in, Grey'in ve Vaughan'ın hayaletleri girer.)

RIVERS'IN HAYALETİ *(Richard'a)* :

Beni düşün de ruhun kararsın yarın.
Pomfret'de ölen Rivers'ı hatırla!
Umudunu kes ve geber!

GREY'İN HAYALETİ *(Richard'a)* :

Grey'i hatırla umudun kırılsın!

VAUGHAN'IN HAYALETİ *(Richard'a)* :

Vaughan'ı hatırla ve bir suçlunun korkusuyla
Elinden düşsün mızrağın, umudunu kes ve geber!

HEPSİ *(Richmond'a)* :

Uyanınca düşün ki, bize yaptığı
Kötülükler Richard'ı içinden yıkacaktır.
Kalk ve günün galibi ol!

(Hastings'in hayaleti girer.)

HASTINGS'İN HAYALETİ *(Richard'a)* :

Kanlı ve suçlusun, bir suçlu gibi uyan,
Kanlı bir savaşta son bulsun günlerin!
Hastings'i hatırla, umudunu kes ve geber!
(Richmond'a), Vicdanın temiz senin ; uyan, uyan!
Güzel yurdun için döğüş ve kazan!

(İki küçük prensin hayaletleri girer.)

HAYALETLER *(Richard'a)* :
Kale'de boğulan yeğenlerin rüyana girsin.
Göğsüne kurşun gibi oturalım da Richard,
Yenilgiye, felakete, ölüme sürüklen.
Yeğenlerin sana ümitsizlik ve ölüm diliyor.
(Richmond'a), Rahat uyu Richmond, neşeyle uyan!
Yaban domuzundan, melekler korusun seni!
Yaşa ve mutlu bir kral soyu yarat!
Edward'ın zavallı çocukları başarı diler sana.
(Lady Anne'ın hayaleti girer.)

HAYALET *(Richard'a)* :
Karın Anne, yanında bir saat olsun
Rahat uyku uyumamış o mutsuz karın,
Uykunu bir kâbusa döndürüyor şimdi.
Yarın savaşta hatırla beni de, düşsün elinden
Kör kılıcın : umudunu kes ve geber!
(Richmond'a), Vicdanı rahat Richmond, rahat uyu.
Başarı ve zaferin düşünü gör!
Düşmanının karısı dua ediyor senin için.
(Buckingham'ın hayaleti girer.)

HAYALET *(Richard'a)* :
Tahta çıkman için ilk yardım eden bendim.
Son kurbanı ben oldum zulmünün.
Savaşta Buckingham'ı hatırla da yarın,
Suçunun dehşeti içinde geber!
Gör, gör düşünde kanlı cinayetler ve ölüm gör.
Yılgınlıkla umudun kesilsin de ver son nefesini!
(Richmond'a), Sana yardım edemeden, yardım umudu içinde öldüm.
Ama üzülme sen, yüreğini pek tut!
Tanrı ve iyi melekler Richmond'dan yana döğüşüyor ;
Richard gururunun en yüksek noktasından düşüyor.
(Hayaletler kaybolur, Kral Richard rüyasından sıçrayarak uyanır.)

KRAL III. RICHARD :

Başka bir at verin bana! Yaralarımı sarın!
Merhamet Tanrım! – Yok, düş gördüm sadece.
Ah, korkak vicdan, azap çektiriyorsun bana.
Işıklar mavi yanıyor.[1] Vakit tam gece yarısı.
Her yanım titriyor, soğuk ter döküyorum.
Neden korkacakmışım? Kendimden mi? Başka kimse yok.
Richard Richard'ı sever : Yani ben benim.
Bir katil mi var burda? Hayır. Ben varım ya.
Kaç o halde. Ne, kendimden mi? Ne diye?
Öc alırım yoksa. Kendi kendimden mi?
Severim kendimi. Niye sevecekmişim?
Bir hayrım mı dokundu kendime?
Ah, hayır, yaptıklarımdan ötürü,
Nefret ediyorum kendimden. Alçağın tekiyim ben.
Yok, yalan, değilim. Bir daha, kendin hakkında
İyi şeyler söyle. Dalkavukluk etme budala.
Binbir dili var vicdanımın,
Her biri bir hikâye anlatıyor. Her hikâye de
Suçluyor beni alçak diye. Yalan yere yeminin
En büyüğü, cinayet dersen en korkuncu ;
Her dereceden her türlü günah, hepsi
Dolmuş mahkemeye haykırıyorlar
"Suçlu! Suçlu!" diye. Umutsuzluk çöküyor üstüme.
Beni seven yok. Ölürsem acımaz kimse.
Ne diye acısınlar, ben acıyor muyum kendime?
Hakladığım bütün insanların ruhları,
Çadırıma geldi galiba ve Richard'dan yarın
Öç almak için tehditler savurdu her biri.

(Ratcliff girer.)

SIR RICHARD RATCLIFF :

Lordum!

(1) O çağdaki bir inanca göre, hayaletler göründüğü zaman ışıklar mavi yanarmış.

KRAL III. RICHARD :
Ha! Kim var orada?
SIR RICHARD RATCLIFF :
Benim efendim. Erkenci köy horozu,
İki kere selamladı sabahı.
Dostlarınız kalktı, zırhlarını giyiyorlar.
KRAL III. RICHARD :
Ah, Ratcliff, korkunç bir düş gördüm.
Ne dersin, sadık kalacaklar mı dostlarım?
SIR RICHARD RATCLIFF :
Kuşkusuz efendim.
KRAL III. RICHARD :
Korkuyorum, korkuyorum Ratcliff!
SIR RICHARD RATCLIFF :
Yok yok lordum gölgelerden korkmayın.
KRAL III. RICHARD :
Yemin ederim, gölgelerin bu gece
Richard'ın içine saldığı korkuyu,
Aptal Richmond'un idaresinde
On bin gerçek asker salamazdı.
Sabaha daha vakit var, gel benimle ;
Şu çadırlar arasında kulak kabartacağım
Beni atlatmak isteyen var mı bakalım.

(Çıkarlar.)

(Richmond'un oturduğu çadıra lordlar girer.)

LORDLAR :
Günaydın Richmond!
RICHMOND :
Özür dilerim beyler.
Burada geç kalmış bir tembel buldunuz.
LORDLAR :
Nasıl uyudunuz lordum?
RICHMOND :
Sizler gittikten sonra öyle tatlı uyudum,
Öyle güzel düşler gördüm ki.

Richard'ın öldürdüğü insanların ruhları,
Çadırıma gelmiş zafer diliyorlarmış.
Sabaha ne kadar var lordlar?

LORDLAR :

Saat dördü çalmak üzere.

RICHMOND :

Desenize zırhları giymek ve birlikleri yerleştirmek zamanı gelmiş.

(Askerlerine yaptığı konuşma.)

Sevgili yurttaşlarım, vaktin darlığı,
Size daha fazla bir şey söylememe engel.
Şunu unutmayın : biz haklıyız
Ve Tanrı bizden yanadır.
Kutsal azizlerin ve haksızca öldürülenlerin
Ruhları, önümüzde surlar gibi yükselerek
Siper oluyor bize. Richard bir yana,
Döğüştüğümüz insanların hepsi,
Başlarındaki o adamdan çok,
Bizim kazanmamızı isterler.
Kimdir bu adam? Kanlı bir zalim, bir katil.
Kan içinde büyümüş, sivrilmiş,
Sahip olduğu şeyleri fırsat kollayarak
Ele geçirmiş ; haklamıştır kendine fırsat verenleri de.
Adi, sahte bir taş nasıl kıymet kazanırsa,
Değerli bir çerçeve içinde,
O da, zorla yerleştiği İngiltere tahtından alıyor değerini.
Oldum olası Tanrıya düşman bir adam.
Bundan ötürü ona karşı savaşırsanız,
Tanrı sizi kendi askerleri diye korur elbet.
Bir zalimi devirmek için uğraşırsanız,
Rahat rahat uyursunuz zalim ölünce.
Yurdumuzun düşmanları ile dövüşürseniz,
Yurdumuzdaki bolluk çabalarınızı öder.
Kanlarınızı korumak için dövüşürseniz,
Sizin gibi yiğitleri sevinçle karşılar onlar.

Çocuklarınızı kılıçtan kurtarırsanız,
Torunlarınız, yaşlılığınızda korurlar sizi.
Bunlar için işte, ve Tanrı adına
Kaldırın sancaklarınızı, çekin kılıçlarınızı!
Bana gelince, kaybedersem eğer, cüretimi,
Soğuk toprak üstüne serilecek, soğuk bedenimle öderim.
Yok, kazanırsam, herbiriniz
Payınızı alacaksınız zaferden.
Çalsın trampeteler, borular, inlesin her yer ;
Tanrı ve Saint-George! Richmond ve zafer!

(Çıkarlar.)

(Kral Richard, Ratcliff, maiyeti ve askerler girerler.)

KRAL III. RICHARD :
Northumberland ne dedi Richmond için?

SIR RICHARD RATCLIFF :
Savaştan anlamaz, bilgisi yoktur dedi.

KRAL III. RICHARD :
Doğrudur. Ne cevap verdi Surrey?

SIR RICHARD RATCLIFF :
Güldü ve "Bizim için daha iyi" dedi.

KRAL III. RICHARD :
Hakkı var ; iyidir gerçekten de.
(Saat çalmaya başlar.)
Saati say. Bir takvim ver bana.
Güneşi kim gördü bugün?

SIR RICHARD RATCLIFF :
Bilmem, ben görmedim efendim.

KRAL III. RICHARD :
Görünmeye tenezzül etmiyor demek.
Takvime göre bir saat önce,
Doğuda parlaması lazımdı.
Birisi için kara bir gün olacak.
Ratcliff!

SIR RICHARD RATCLIFF :
Buyrun efendim.

KRAL III. RICHARD :
Güneş bugün kendini göstermiyor.
Gökyüzü bulutlu, kaşlarını çatmış ordumuza.
Şu çiğ taneleri ortadan kaybolsun isterdim.
Bugün görünmemek ha! Fakat ne olacak?
Richmond için de aynı durum,
Bana kaş çatan gökler ona da kara kara bakıyor.
(Norfolk girer.)
NORFOLK DÜKÜ :
Acele edin lordum, düşman savaş alanında böbürleniyor.
KRAL III. RICHARD :
Haydi çabuk, çabuk! Atımı hazırlayın,
Haber yollayın Lord Stanley'e birliğini getirsin.
Ben askerlerimi ovaya sürüyorum.
Şöyle olacak savaş düzenim :
Ön hatta hem atlılar olacak hem piyade ;
Uzunlamasına iyice yayılacak bunlar ;
Okçularımız tam ortada yer alacak.
Norfolk Dükü John ile Surrey Kontu Thomas
Kumanda edecek bu piyade ve atlılara.
Biz arkadan geleceğiz büyük kuvvetle,
İki yanımız atlılarla iyice desteklenecek.
Yardımcımız olsun Saint-George da. Sen ne dersin Norfolk?
NORFOLK DÜKÜ :
İyi bir düzen, savaşçı lordum.
Bu sabah, bunu buldum çadırımın üstünde.
(Bir kâğıt gösterir.)
KRAL III. RICHARD *(Okur.)* :
"Norfolk'lu Jack[1] *boştur güvenin*
Kaypaktır çünkü Dick[2] *efendin"*.
Düşman tarafından düzenlenmiş bir şey.
Herkes görevi başına efendiler.
Saçma düşler bizi ürkütmesin ;

(1) "Jack", İngilizce'de "John" isminin kısaltılmış şeklidir.
(2) "Dick", "Richard" isminin kısaltılmış şeklidir.

Vicdan korkaklara yakışan bir sözcüktür,
Ve güçlüleri korkutmak için uydurulmuştur.
Güçlü kollarımız bize vicdan, kılıçlarımız kanun olsun!
Kahramanca atılalım ileri ; cennete değilse bile,
Cehenneme gideriz elele!

(Askerlerine yaptığı konuşma.)

Ne ekleyeyim bundan önceki sözlerime?
Karşınıza çıkanlar kimlerdir unutmayın.
Bir alay serseri, başıboş eşkiya bunlar.
Kendi yurtlarının karanlık maceralara,
Ölüme kustuğu Bröton süprüntüleri.
Siz rahat uyurken, uykunuzu kaçırmak,
Topraklarınızı almak elinizden,
Güzel kanlarınıza leke sürmek istiyorlar.
Başlarına geçen adi herif de kim sanki?
Uzun zamandır annemizin hesabına,
Brötanya'da yaşayan, burnu bir kere olsun
Soğuk görmemiş, bir çıtkırıldım.
Bu başıbozukları, Fransa'nın bu küstah
Paçavralarını püskürtelim gerisin geri.
Giriştikleri bu çılgınca savaş,
Onları hayallere kaptırmasaydı eğer,
Canlarından bezmiş bu aç dilenciler,
Bu zavallı fareler, yoksulluk içinde,
Kendilerini asarlardı hep.
Alacaksa elimizden erkekler alsın ülkemizi,
Dedelerimizin, öz yurtlarında pataklayıp
Yüzkarası diye tarihe geçirdiği
Bröton piçleri değil.
Bu adamlar mı konacak topraklarımıza?
Karılarımızla bunlar mı yatacak?
Kızlarımızı bunlar mı düzecek zorla?

(Uzaktan trampete sesi.)

Dinleyin! Trampete sesleri geliyor.
Saldırın İngiltere'nin mert erkekleri! Saldırın yiğitler!

Okçular gerin oklarınızı sonuna kadar!
Yağız atlarınızı mahmuzlayın, sürün kan içinde!
Bulutları şaşkına çevirsin kırılan mızraklarınız.
(Bir haberci girer.)
Ne dedi Lord Stanley? Askerlerini getiriyor mu?

HABERCİ :
Hayır efendim reddetti.

KRAL III. RICHARD :
Oğlu George'un başını vurun!

NORFOLK DÜKÜ :
Düşman bataklığı geçti lordum,
Bırakın George savaştan sonra öldürülsün.

KRAL III. RICHARD :
Göğsümde bin kalp çarpıyor.
Kaldırın sancaklarınızı havaya, haydi ileri!
Cesaret örneği Saint-George,
Ateşli ejderhaların öfkesiyle doldur bizi!
İleri! Zafer bizim başımıza konacak.

(Çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

(Savaş alanının başka bir yanı.)

(Borular çalınır. Çarpışmalar olur. Norfolk ve askerler çarpışarak girerler. Sonra Catesby girer.)

SIR WILLIAM CATESBY :
İmdat Lord Norfolk, imdat, imdat!
Kral, insanüstü işler yapıyor,
Kıyasıya vuruşuyor gördüğü her düşmanla.
Atı vuruldu, şimdi yerde çarpışarak,
Ölümle gırtlak gırtlağa Richmond'u arıyor.
Yetişin lordum, savaşı kaybettik yoksa!
(Boru sesleri. Kral Richard girer.)

KRAL III. RICHARD :
Bir at! Bir at! Krallığım bir ata!

(Çıkarlar.)

SIR WILLIAM CATESBY :
Geri çekilin, efendimiz ; size bir at bulurum.
KRAL III. RICHARD :
Sersem, hayatıma zar atmışım ben,
Ne çıkarsa çıksın bahtıma kaçmam!
Altı Richmond var alanda anlaşılan,
Beş kişiyi öldürdüm Richmond diye bugün.
Bir at! Bir at! Krallığım bir ata!

(Çıkarlar.)

BEŞİNCİ SAHNE

(Savaş alanının başka bir yanı.)

(Savaş borusu. Kral Richard ve Richmond girer ve dövüşürler. Kral Richard öldürülür. Geri çekilme olur ve zafer boruları çalınır. Richmond, tacı taşıyan Stanley ve diğer lordlarla tekrar girerler.)

RICHMOND :
Tanrıya şükürler olsun, yaşayın yiğit lordlarım.
Savaşı kazandık ; azgın köpek geberdi.
LORD STANLEY :
Kahraman Richmond, bugün gösterdin kendini.
İşte uzun zamandır gaspedilmiş şu tacı
Senin alnını süslesin diye
Şu alçağın ölü kafasından çekip aldım.
Koy başına, hayırlı olsun!
RICHMOND :
Yüce Tanrım bu duayı kabul eyle!
Ama söyleyin, genç George Stanley hayatta mı?
LORD STANLEY :
Hayatta lordum, Leicester şehrinde, güvende.
Emrederseniz biz de oraya gidelim şimdi.
RICHMOND :
İki tarafın ileri gelenlerinden kimler öldü?

LORD STANLEY :
Norfolk Dükü John, Walter Lord Ferrers,
Sir Robert Brakenbury ve Sir William Brandon.
RICHMOND :
Soylarına uygun tören yapılsın hepsine.
Kaçan askerlerden dönüp teslim olacaklara,
Af ilan edilsin.
Sonra ahdettiğimiz gibi,
Beyaz ve kırmızı gülleri birleştireceğiz.
Yıllarca onların düşmanlığına kaş çatan gökler,
Gülümsesin dostluklarına.
Bunu işitip de "âmin" demeyecek hain var mıdır?
Ne zamandır çıldırmış gibiydi yurdumuz ;
Yıktı harab etti kendini.
Kardeş kardeşi vurdu,
Baba oğlunu öldürdü düşünmeden ;
Oğul zorlandı, kılıç çekti babasına.
Şimdi iki soyun gerçek vârisleri,
Richmond ile Elizabeth
Birleştirsinler, Tanrının izniyle,
Bu York ile Lancaster'i.
Kinsiz bir barış, ve neşeli bolluk içinde,
Mutlu günler göstersin Tanrı yurdumuza.
Bu kanlı günlere dönüp, zavallı ülkeye
Kan ağlatmak isteyenlerin kör olsun kılıcı.
Bu güzel yurda ihanet edecek olanlar,
Bu yurdun mutluluğunu görmesinler.
Kavgamız bitti artık, barış göründü,
Dilerim Tanrıdan uzun olsun ömrü.

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Kapak Baskı: Ana Basım Sanayi A.Ş.
İç Baskı: Şefik Matbaası

William Shakespeare

III. RICHARD

III. Richard Shakespeare'in **VI. Henry** başlıklı üç ayrı oyununu izleyen tarihsel dörtlüsünün son oyunudur. İngiltere tarihindeki "Güller Savaşı" diye anılan iç savaşlarla ilgili bu oyunlarda taht kavgaları ve iktidar hırsı en kanlı ayrıntıları ile ele alınmaktadır. Bu oyunun bir özelliği de Elizabeth çağı tiyatrosunun Machiavelli'nin **Hükümdar** adlı yapıtından etkilenen ve ortaçağ tiyatrosunun da izlerini taşıyan bir geleneğini yansıtmasıdır. Dramatik bakımdan Shakespeare'in ilk dönem oyunları arasında bir başyapıt sayılan **III. Richard** onun en çok sahnelenen tarihsel oyunlarından biridir.

Profesör Berna Moran'ın ayrıntılı önsözü ve titiz çevirisi bu alandaki büyük bir eksikliği gidermektedir.

adam 448

ISBN 975-418-191-8

William Shakespeare III. RICHARD